ö y k ü l e m

ilkbahar - 2016

B U S A Y I D A

ö y k ü l e m

Mevsimlik Öykü Dergisi

Sayı: 4

Yayına Hazırlayanlar

Petek Sinem Dulun
Eyüp Tosun
Murat Çelik
Oğuz Demirel

Kapak Tasarım: hadde

İletişim

oykulemdergi@gmail.com
facebook.com/Öykülem
@oykulemdergi
oykulemdergi.blogspot.com.tr

Baskı ve Cilt

Sena Ofset
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi
B Blok 6. Kat No: 4NB7 –9-11
Topkapı / İstanbul

Ederi: 10 TL

Sunumda

Engin Özkol

"Sadece iki tabak mı?" diyor oda arkadaşım. "Hocam, açık büfe olduğunu hatırlatırım." Bu yemekte camışlık yarışmasına katılmamaya kararlıyım. "Gerildin mi?" Rahat bilinirliğime leke sürdürmemeliyim. "Uykum gelmesin diye." derdim 'lavabo' tabii. Heyecanlanınca kakam geliyor diyecek halim yok ya. Milleti dördüncü tabaklarıyla bırakıp odama çıkıyorum.

Sabahtan beri üzerimde olan Hawai gömleğimi çıkarıyorum. Başta Hocam olmak üzere tüm akademik camiayı yeterince gıcık ettiğime eminim. Kimlik kartım olmasa otelden atmaları işten değil. Neydi o bakışlar: Bilimsel öfke! Takımımı çok yavaş giyiyorum. Hava çok sıcak. Nemli de. Hareketi, sürtünmeyi en aza indiriyorum. Konuşmamdaki 'ı' sayısını azaltmak adına yüksek sesle provaya başlayınca yan odada temizlikle meşgul görevli üzerine alınıyor: "Bir şey mi istediniz?", "Prova yapıyordum da." Yüzüme boş boş bakınca: "Hayır, teşekkür ederim," deyip kapıya asıyorum: *Rahatsız Etmeyin!*

Bizim oturum başlamadan on dakika önce salona iniyorum. İş arkadaşlarımdan tebrikler: *OOoooo…* Eski lavuk gitmiş, damat adayı gelmiş. *Ne kadar yakışıklı olmuşsun, sen hep böyle giyinsen ya, akşam birlikte bir şeyler içer miyiz, adama benzemişsin.* İnsan ister istemez şımarıyor: *Yapmayın ayol.* Salonu sabah oturumundan biliyorum. Otelin en büyüğü. Nice bakanlar, valiler, profesörler, iş adamları attı tuttu burada. Kameralar ve tercüman hâlâ salonda. Ünlü olabil-

menin heyecanı da eklendi, iyi mi? Sahneye çıkıp bilgisayara sunum dosyamı yüklüyorum. Kimse gelmeden hemen kontrol ediyorum. Sorun yok.

Konuşmalar başlamadan önce görevliler sahneye uzun bir masa taşıyorlar. Üzerindeki levhalara sıraya göre isimleri koyuyor bir arkadaş. Başta iki davetli konuşmacı; iki profesör. Ardından yönetici. O da profesör. Dördüncü batılı bir şirketin doğulu müdürü. Sonra titr yoksunları; ben ve kızın teki. Başlangıçta ikinci sırada olmama rağmen gönül, hatır işlerinden yerim değişmiş. Son çağrı yapılmadan önce sandalyemin üzerindeki yerimi alıyorum. Ötekileştirme var! İki yüze yakın isimsiz, şiddet yanlısı dinleyiciye karşı kimlikleri açıklanmış, savunmasız kurbanlar. Çok soru sormasalar bari.

Yönetici oturumu açıyor. Sabah serin olan salon birden cehennem sıcağına dönüyor. Cebimden eksik etmediğim mendilimle yüzümü kurulamaya başlıyorum. Terleyen diğer bölgelerim için elimden bir şey gelmiyor. Kıpkırmızı kesildiğime eminim. Yuvarlak yüz hatlarımı düşününce domates uygun gibi. Suyumu dikkatli kullanmalıyım. Bir yudum alıp müdüre dönüyorum: "Demek Paris'te çalışıyorsunuz?", "Yes." Uzatmıyor. Birisi konuşurken bize susmak düşer. "Ağbim de orda çalışıyor," diyorum. Ne kadar boş konuştuğumun farkındayım. Bilerek monologa devam etmem, hayret, utandırmıyor. Bencillik dedikleri bu mu? "Very good," diyor doğulu aksanıyla. Hangi firmada çalıştığı umrunda bile değil. Bozuluyorum. *Şimdi mesaj attı; karınızı sikiyormuş*. Bu düşünce biraz sakinleştiriyor. Canım ağbim benim; beni hep korur kollar. Kan bağı. Aslında ilk konuşmacının ne anlatacağını merak ediyordum. Birçok makalesini okumuştum. Dinlemeye çalışıyorum, olmuyor. Dediklerinden hiçbir şey anlamıyorum. Aksi gibi tercüman da duyamayacağım kadar uzakta. Programda yarım saat ayrılmış, ama sunum kırk beş dakika sonra alkışlarla bitiyor. İkinci profesör takdim ediliyor. Birlikte çalıştığımızdan dinlemeye gerek yok. İçimden bir prova daha yapayım derken, o da nesi? Boş. Bomboş. Tabula rasa. Ne anlatacaktım ben? Kulaklarım uğuldamaya, midem kasılmaya başlıyor. Böğrüme sanki bir taş oturdu. Ağır. Karabasan. Aklımda bir kelime yineleniyor: KAKA. Nefes almalıyım. Sakinleşmeliyim. Titreyen ellerimle suyumdan bir yudum daha alıyorum. Terimi silip salondaki tanıdık yüzlerden medet umuyorum. Oda arkadaşım başparmağını, işaret ve orta parmaklarının arasına sokmuş bana el sallıyor. Diğer arkadaşlarım da bir ona bir bana bakıp kıkırdıyorlar. Tam nerde olduğumu unutup selamına karşılık verecekken hatırlıyorum. Ne anlatacağım aklıma geri geliyor. Oh be! Bu arada müdür çoktan sahnedeki yerini almış. Saate bakıyorum. İki numara yine şaşırtmamış. Kendine ayrılan on beş dakikayı üçe katlamış. Şimdiden yaklaşık bir saatlik gecikme var. Üç numara konuşurken televizyon kanalları kameralarını toparlayıp çıkıyorlar. Bilime saygı bu kadar. Bir hayalimin daha çöküşü. Yönetici beni sahneye davet edinceye kadar yerimden kımıldamıyorum. Dizlerime titrememeleri için talimat vermekle meşgulüm. Ayağa kalkınca birden terim donuyor sanki. Bu nasıl bir duygu

patlaması bünyede? Titrememeliyim. Titremiyorum. Lazer pointeri arkadaştan teslim alıp konuşmaya başlıyorum. İlk slaytları pek hatırlamasam da her sunumumda olduğu gibi hızlıca toparlanıyorum. Salonda, anlattığımı benden iyi bilen yok; ister bakan olsun, ister prof. Aslanım kaplanım. Kükrüyorum. Salonu incelemeye başlıyorum. İş arkadaşlarımdan biri sunumumu videoya alıyor. Muhtemelen sonradan gülelim, eğlenelim diye. *Umarım nete koymaz*, diyor iç sesim. Bu arada dış sesim çaktırmadan bir espri patlatıyor. Sadece bir kişi gülüyor koca salonda. O an kafama dank ediyor; benden iyi bir akademik olur. Aynı hocalarım gibiyim; sınıfta esprime gülen yok. Aksi gibi esneyen, kendi aralarında konuşan, hatta uyuklayan çok. Teneffüsü, kahve arasını bekledikleri çok açık. Hızlanıp bitiriyorum konuşmamı. Bir kişi bile soru sormuyor. En öndeki meraklı Japon bile. Herkes her şeyi biliyor. Herkes her şeyden baymış. Alkışımı alıp yerime dönerken Japon'un yanında oturan Hocam iki başparmağını da kaldırıp, sırıtarak takdirlerini sunuyor. *Aferin koçum. Sağ olun Hocam.* Yalaka iç ses.

Son konuşmacı sahneye çıkarken önlerden on yedi kişi kalkıp salondan ayrılıyorlar. Protestocu iş arkadaşlarım benim. Hiçbirine sunumuma gelmediği tribini atacak hakkım kalmadı. Kızı dinleyecek halim de yok. Ömrümden bir iki yıl eksilmiş gibi hissediyorum. Beyaz sakal sayım en az üç kat artmış olmalı. Kız da dinleyiciler kadar sıkkın. Uzatmıyor. Salondan en son ikimiz çıkıyoruz.

Bizimkiler beklemiş. Tebrik ediyorlar. Çok iyi sunmuşum, aksanım harikaymış, çok 'cool'muşum. Fotoğraflarım çoktan sosyal ağlara eklenmiş, beğeniler, yorumlar toplamış. Ne kadar samimi olduklarını tartmayı erteliyorum. Kahveye giderken oda arkadaşım omzumu sıvazlıyor. "Çok acıktım," diyorum. "Akşam yemeğinde açık büfede nasıl yenirmiş görürsün.", "Göreceğiz bakalım," diyor.

Kaçış

Elçin Sevgi Suçin

"Kalksana çocuk," diyor ses, "Kalk, yoksa telef ettireceksin kendini bu et yiyicilere."

Ekşi et ve ter kokusuna bulanmış zifiri bir karanlığa uyandım. Sahiplerini göremediğim nefesler çarptı yüzüme. Açlığın ve pisliğin o acı, ekşi kokusu kaplamış her yanı. Nefes almak umuduyla azıcık kıpırdandım. Nemli ve terden yapış yapış olmuş et kütlelerine değdi bedenim.

Kesik kesik, düzensiz nefesler duyuluyor boşlukta. Alçaklı yüksekli horlamalar. Çocukluğumda bazı geceler yaşadığım karabasanlarımın birinde sanıyorum kendimi. *Ansızın uyanıyorum ve nerede olduğumu bilmiyorum. Yıllardır kullandığım odamın kapısı yer değiştirmiş. Penceremi tanıyamıyorum. Dışarıdan ikircikli tıkırtılar geliyor. Lanet olsun çişim de gelmiş ve ben yine kapıyı bulamıyorum. Anneeeeeeeeeeeeeeee!*

Lamba yanıyor. Annem melekleri andıran uykulu gözleriyle bana bakıyor. Terden sırılsıklam olmuşum. Yatağımın ayakucundan yeni pijamalar ve çarşaflar çıkarıyor. Yüzüme tatlı, yumuşacık öpücükler kondurarak üzerimi soyuyor ve kuru pijamalarımı giydiriyor. Tebessümünü soldurmadan ve hiç yüksünmeden çarşaflarımı ve yorganımı değiştirip, uykuya dalana kadar yanımda bekliyor.

Uğursuz karanlık giderek derinleşiyor. Taze sidik kokuları geliyor yakınlardan. Bir ses yanındakini dürtüyor. Şişşt! Bir şey söylesin istiyorum. Bir cümle. Ufacık bir kelime de olur. On altı yaşın bütün endişeleri ağzımda. Bu kâbus

delinsin istiyorum ama kimse bir şey söylemiyor.

Acı bir fren sesiyle çalkalanıyor karanlık. Midemin tuzlu suyu ağzıma geliyor. Bir el böğrümü dürtüyor. "Eve gitmek istiyorum," diyor içimdeki çocuk. "Odama gitmek istiyorum. Süt istiyorum. Televizyon istiyorum. Annemi istiyorum." Sessiz damlalar yuvarlanıyor yanaklarımdan. Odam, yeniden yeniden un ufak oluyor.

Açlığın derin boşluğunda sarsılıyor bilincim. Terin sıvılaştırdığı karanlıktan bir başka karanlığa yuvarlanıyorum. O ses yine duyuluyor. "Kalk dedim be çocuk. Uyan!" Bilmediğim bir dilde şarkı söylüyor biri. Yağmur sesleri karışıyor sesin oynak tınısına. Uğultular. Bildiğim bir lisanı andıran uğultular. "Kalksana çocuk," diyor tekrar ses, bedenimi şiddetle sallarken. "Kalk, yoksa telef ettireceksin kendini bu et yiyicilere."

Karanlık hafifçe aralanıyor. Gözbebeklerimi delen bir ışık sızıyor bir yerlerden. Altmışlarında bir adam beliriyor sonra sahnede. Yarı kırçıl saçları terden yüzüne yapışmış. Ön dişlerinden ikisi eksik. Elinde yarısı dolu bir su şişesi tutuyor. Yağmur yağdırıyor yüzüme parmaklarının arasından. "İç şunu," diyor gözlerimin aralandığını görünce. Telaşlı bir korkuyla şişeyi ağzıma dayıyor. Karanlık buharlaşıp tamamen dağılıyor.

İnce plastiği dudaklarımı acıtan şişeden becerebildiğim kadar su içiyorum. Açlığın kıyıcılığı biraz azalıyor. Sonbaharın soldurduğu çayırlar görüyorum sağda solda. Kaba toprağından pek kullanılmadığı anlaşılan uzun bir yol. "Neredeyiz?" diyorum suyun kalanını içmekte olan kırçıl saçlı adama. Omuz silkiyor. "Bilmiyorum çocuk," diyor uzayıp giden yola bakarken. "Savaşa uzak olsun da…" deyip susuyor.

Yarısını bana verdiği kuru ekmekten kopardığı iri lokmayı güçlükle yuttuktan sonra bir yudum daha su içiyor. "Benim," diye devam ediyor, iki damla yaşın parladığı gözlerini gözlerime dikerek. "Bir oğlum vardı senin kadar. Son bombardımanların birinde kaybettim." Çatallanıyor sesi. Boğazından görünmez duvarlar yükseliyor.

Yeni bir patlamayla sarsılıyor Halep'in sokakları. Acının ve korkunun vahşileştirdiği çığlıklar yükseliyor. Sonra yanık et kokuları kaplıyor her yanı. Metalik yıldızlar gökyüzünü yırtarak başka dünyalara açılıyor. Ne varsa yanıyor sokakta. Biri kolumu çekiştiriyor. Koşuyoruz. Ayaklarımız çıplak. Üzerimizde yalnızca pijamalarımız var.

İrice bir lokma koparıyorum verdiği ekmekten ve ağzımı yağmura tutuyorum. Gülümsüyor. "Aferin çocuk," diyor, sırtımı tıpışlayarak. "Her çocuğa nasip olmaz gökyüzünü emmek."

Şişmanca bir adam peydahlanıyor kamyonun açık kapısından. "Çocuk," diyor aksanlı bir Arapçayla, "Toparladıysa çıkalım artık yola. Karanlık bastırdığında sınıra varmış olmalıyız." Son lokmayı tıkıştırıyorum ağzıma ve bir kez daha emiyorum gökyüzünü. Kolumdan sımsıkı kavramış yaşlı adama dayanıp kamyona tırmanıyorum. Metalin gıcırtılı sesi her şeyi karartıyor.

Annemin Göğsünde Açan Çiçekler

Özlem Narin Yılmaz

Erken giden şiir perilerine...

Babam, hastanenin önünden geçen baloncuyu çağırıp bir sürü balon almıştı bana. En çok kırmızıyı sevmiştim. Ateş kırmızısını. "İplerini sıkı tut, uçmasın," demişti. Dudaklarının arasındaki sigara aşağı yukarı oynuyordu o konuşurken. Gözlerinin akı kıpkırmızıydı. Sigarayı tükürüp yenisini yakmıştı banka oturduğumuzda.

"Artık hastaneye gelmeyeceğiz," demişti gözlerini uzakta, benim göremediğim bir noktaya dikip. Sevinmiştim. Demek annem iyileşmişti, hep birlikte eve dönecektik. Onun gerçek kokusunu ne kadar özlemiştim. Hastaneye yatmadan önceki kokusunu.

"Annemi de alıp eve mi gidiyoruz?" demiştim çocuk gözlerimi büyüterek. Sigara yine dudağına yapışmıştı. İki parmağıyla kavrayıp derin bir nefes çekmişti fırlatıp atmadan önce. Dumandan gözleri yaşarmıştı, ağlar gibi.

"Anneni bir daha göremeyeceğiz, onu kaybettik," demişti burnunu çekerek. Sessizlik olmuştu. Sanki çevredeki ağaçlar, çiçekler, börtü böcek, arabalar, insanlar, her şey babamın ne söylediğini duymak için susmuştu. O sessizlik anında başımızı kaldırarak elimden kurtulup uçan balonlara bakmıştık. Göğü rengarenk noktalayışlarına. Ben en çok kırmızı balona bakmıştım, ateş kırmızısına.

Sanki annem kaybolmuştu ama bir gün yeniden çıkıp gelecekti. Belki evin yolunu kaybetmişti. Bir süre sonra babama annemi sormaya başlamıştım. Ne-

rede olduğunu bıkıp usanmadan soruyordum. Her soruşumda babamın yüzü bir kuyuya dalıp çıkar gibi gölgeleniyordu. Sonra bir gün mezarlığa götürmüştü beni. Yüksek ağaçların dalları bahar rüzgârında silkeleniyordu. Gözü yaşlı kadınlar, dua mırıldanan ihtiyarlar geçiyordu yanımızdan. Belki onlar da kaybettikleri annelerini arıyorlardı. Mezarların üstü irislerle kaplıydı. Ne güzel ne alımlı, ne muhteşem kokulu çiçeklerdi. Annemin göğsünde açanlar da bunlara benziyor muydu acaba?

Doktor öyle söylemişti.

Annem, ameliyathaneye giden sedyede yatıyordu. Hemşire hızla sürüklemişti onu büyük kanatlı kapıya doğru. Solgun yüzüyle bana gülümsemişti. "Ağlama bebeğim, uzun sürmeyecek," demişti. Yeşil önlüklü doktor gülümseyerek bakmış, eğilip bileğimden tutmuştu, nabzımı ölçer gibi.

"Annemi neden götürüyorsunuz, götürmeyin," demiştim ağlayarak.

"Annenin göğsünde çiçekler var, onları koparacağız" demişti beni babama teslim ederken. Babama göz kırpmış mıydı yoksa bana mı öyle gelmişti? Sonra kanatlı kapı açılmıştı, kapanmıştı, açılmıştı kapanmıştı…

Mezarlıkta annemi aramıştık.

Onu bulacağımız hissine kapılmıştım yeniden. Bunu düşünmek çocuk yüreğime iyi geliyordu. Bir mezarın başında durmuştuk.

"İşte, annen burada yatıyor, toprağın altında," demişti babam, dizleri kırılmış gibi çöküvermişti olduğu yere. İlk defa ellerini yüzüne kapatarak sesli ağlayışını görmüştüm. Mezarın etrafı çepeçevre irislerle kaplıydı. İnanmıştım. Annem toprağın altından çıkıp gelemezdi artık. O günden sonra babama sormayı da beklemeyi de bırakmıştım. Ayrılırken bir iris koparmıştım annemin mezarından.

Babamla birlikte kasabaya gitmiştik. Babaannem annem kaybolduğunda bana sarılıp ağlamıştı hep. İri göğüsleri yumuşacıktı. Limon kolonyası kokardı. Islak ıslak öperdi yanaklarımı. O öpünce elimin tersiyle silerdim, bir daha öperdi. Üst katta halamlar oturuyordu. Yeni doğum yapmıştı o yaz. Bebek küçük, buruşuk elli, kısık sesliydi. Dişsiz ağzını büzüp inler gibi ağlıyordu. Niye yürümüyor deyince "O daha küçük, senin kadar büyüyünce yürüyecek," demişti. Oğlu benden iki yaş büyüktü. Haşarıydı. Kızıl saçlı, çilliydi. "Büyüyünce seni alacağım," deyip dil çıkarırdı. Kedileri taşlar, babaannemin bahçeye özenle diktiği çiçekleri, sebzeleri ezerdi. Ben tüm gün babaannemin dibinden ayrılmazdım. Sanki yanından ayrılsam güçlü bir rüzgâr beni sürükleyip götürecekti…

Babamı özlerdim. Telefonda konuşurduk sık sık. "Şimdi çalışmam gerekiyor, yakında gelip seni göreceğim," derdi her defasında. Sonra bir gün çıkıp gelirdi. Beni kollarının arasına alıp havaya fırlatırdı. Sigara kokulu öpücüklere boğardı. Sararmış dişlerini göstere göstere gülerdi.

Babaannemle fısıltıyla konuşurlardı mutfakta. Ben girince susarlardı. Babaannem burnunu çekip gözyaşlarını avucuyla silerdi hep. Sonra babam beni

kasabanın kıyısındaki üzüm bağlarına götürürdü. Eliyle ufukta uzun bir çizgi çizer, "Burası bizim bağımız. Babama dedesinden kalmış," derdi. Olgunlaşmış ılık salkımlar yaz akşamüstleri kehribar renginde yanarlardı. "Çok yeme, karnın ağrır," derdi babam dalgın. Sigara içip uzaklara bakardı. Sonra bağların sıralandığı patika boyunca yürüyüp ana yola, oradan da kasabanın girişindeki Sacit'in Yeri'ne giderdik. Babamın okul arkadaşıydı Sacit. Bizi hep sevinç gösterisiyle karşılardı. Beni havaya atıp tutar, her defasında ne kadar büyüyüp güzelleştiğimi söylerdi. Babamla sarılıp birbirlerinin omuzlarına vururlardı. Sacit ocağın ateşini çoğaltır, mutfaktaki ustaya siparişler verip gelir otururdu. Sonra derin sohbetlere dalarlardı. Yan masalara müşteriler oturur kalkardı. Ben uzun uzun kulübedeki Mıstık'la oyalanırdım. Her yan kırmızıya boyanır, üzüm bağları uzakta titrek, sarı ışıklar yayarak yavaşça gümüş rengi bir çanağın içine batıp kaybolurdu.

Karanlık çökünce sarı ampuller yanardı ağaçların dallarında. Önüme etleri, mezeleri, meyveleri yığardı Sacit Amca. Babam "Fazla koyma, iştahı yok, ziyan olmasın," derdi. Sonra uykum gelirdi. Ne kadar istesem de gözlerimi açık tutmayı başaramazdım. Yandaki küçük sedire yatardım. Sacit Amca hırkasını getirip örterdi üzerime. Uyumamak için dudaklarımı ısırırdım. Ne konuştuklarını merak ederdim.

"Daha çok küçük Sacit, anne sevgisinin yerini ne tutar ki?"

"Üzülme koçum, Allah'ın takdiri, yakınmak nafile."

"Annem kızıyor, gel kızının başında dur, ona babalık yap, paraya ihtiyacın yok, baban kocadı, bağla bahçeyle uğraşamıyor diyor ama yapamıyorum Sacit, boğuluyorum burada iyice. Kızı da alıp götürsem İstanbul'a, orda kim ilgilenecek?"

Konuşmalarını kesik kesik dinler, ışıktan çiçekler açmış karanlık ağaçlara baka baka uykuya yenik düşerdim.

Babam birkaç gün kalıp giderdi. Bazı gelişlerinde beni de götürürdü. Bir zamanlar annemle birlikte yaşadığımız eve dönmek acı verirdi bana. Annemin çalışma odasına girerdim.

Eskiden annem orada oturup kitap okur, bir şeyler yazardı.

"Ne yazıyorsun?" derdim merakla.

"Şiir yazıyorum," derdi çenemi tutup sıkarak. Gözleri kocaman, karaydı.

"Ben de şiir yazacağım," diye tuttururdum. O zaman bana da kâğıt kalem verirdi. Bir şeyler çiziktirirdim boş kağıda.

Hep o anlar gelirdi gözümün önüne. Annemi özlerdim. O kadar özlerdim ki gözlerim yaşarırdı. Babam ne yaparsa yapsın beni güldürmeyi başaramazdı.

Kasabadan dönüşümüzde bir gün başka bir eve götürdü beni babam.

"Artık burada oturacağız," dedi kapıyı açarken. Eşyalar değişmişti. Benim için oda hazırlamıştı babam. Yeni bir yatağım, güzel, renkli bir dolabım ve masam vardı. Pembe perdeler asılmıştı pencereye.

"Seneye okula başlayacaksın. Burada oturup çalışırsın," demişti masamı göstererek. Heyecanlanmıştım. Benim de halamın oğlu gibi defterlerim, rengarenk kalemlerim, kokulu silgilerim, güzel bir çantam olacaktı demek. Anneme ait bir şeyler aradım. Sadece fotoğrafları kalmıştı.

O yıl babaannem, doğum günümü kasabanın pastanesinde kutlamak istemişti. Mahalleden çocukları da davet etmiştik. Halamla birlikte üzerine çiçek resimleri çizip boyadığım davetiyeler hazırlamıştık. Buruşuk elli bebek büyümüş, yürüyordu. Herkes düğüne hazırlanır gibi doğum günüme hazırlanmıştı. Babaannem yeni bir etek diktirmiş, birlikte gittiğimiz konfeksiyondan bir de bluz almıştı. Halam saçlarını kestirip boyatmış, pek güzel görünüyordu. Oğlu bana "Doğum günü çocuğu," deyip duruyordu. Kıyafetimi babam İstanbul'dan getirmişti. Resimli kitaplarda gördüğüm prenseslerin tuvaletlerine benziyordu. Eteği uzun, kabarık ve tüllüydü. Göğsü simlerle işlenmiş, ışıl ışıl parlıyordu.

Babamla birlikte pastanenin üst katına çıktığımızda herkes oradaydı. Çocuklar masaların arasında birbirini kovalıyorlardı. Her yana ışıltılı fenerler, grapon kâğıtlarından süsler asılmıştı. Halamın oğlu ben gidince konfeti patlatmıştı; parlak yıldızlar yağmıştı başımdan aşağıya. O anda kendimi gerçek bir prenses gibi hissetmiştim. Sacit Amca yanında bir palyaçoyla çıkıp gelmişti. Palyaço eğilip boyalı ağzını kocaman açmıştı. Çok komik görünüyordu. Yeşil saçlarını avuçlayıp gülmüştüm. Ben gülünce herkes nasıl mutlu olmuştu. Babaannem yüzünü avucuyla silmişti. Sonra iki garson iki yanından tutup kocaman bir pasta getirmişlerdi. Üzerinde fotoğrafım vardı. Çocuklar pastaya kıskançlıkla bakmışlardı.

Palyaço hepimizi çok güldürmüştü. Gelenler parlak kâğıtlara sarılı hediyelerini kucağıma yığmışlardı. Mahalleden oyun arkadaşım elinde koca bir demet çiçekle gelip önümde durmuştu. Rengârenk demette her çeşit çiçek vardı. Çiçekleri sevdiğimi biliyordu. Ben sadece demetin içindeki iri, mavi irise bakmıştım. Sesleri duymaz, başka bir şey görmez olmuştum. O uzun sessizlik anında herkes durup bana bakmıştı. Koca demeti alıp yere fırlatmış, "İstemiyorum!" diye bağırmıştım. Kız neye uğradığını şaşırmış, donup kalmıştı.

"Anne!" diye bağırdığımda, koca bir fanus yere düşüp parçalanmıştı.

Turuncu Duman

Alper Beşe

"Korkunç Ayin", "Ortaçağ Vahşeti", "Kanlı Oyun", "Canavarlar". Aralarında tirajı nüfusun yetmişte birine ulaşan olmasa da koca ülkenin düşüncesini yönlendirdiğini sanan dört büyük gazete bu manşetlerle çıktı o gün. Altı kişinin, önceden depo olarak kullanılan, bir süredir metruk haldeki bir bodrum katında toplanarak duvarlara mağara resimlerine benzer desenler çizdiği, ne olduğu henüz saptanamayan bitkileri bakır kaplarda yakıp dumanını soludukları, bu kan donduran törenin sonunda beşinin, diğerinin penisini keserek öldürdüğünü yazıyorlardı. Hatta berber dükkânlarının vazgeçilmezi, büyük bölümü yaş bakımından emekliliği hak etmiş ancak bilinç ve yaşantı düzeyi bakımından ergenlikte kalmış kişilerin cinsel sorunlarına çözüm önerilerine ayrılan kötü baskılı bir gazete, organı pişirip yediklerini iddia ediyordu.

İç sayfalarda adamların yaşlarının yirmiyle altmış beş arasında değiştiğini; birinin üniversite öğrencisi, birinin emekli polis olduğunu; diğerlerinin de garson, berber, akademisyen ve iş adamı olarak sıralandığını okudum. Vesikalık fotoğraflarının altında adları ve soyadlarının baş harfleri vardı. Gözleri siyah bantlı.

Dairedekilerle müsteşarın kulağına giden birkaç sürtüşme yüzünden kızağa alınıp günlük basın bülteni hazırlamaya memur edildiğimden beri karşılaştığım en tuhaf haberdi bu. Muhabirin kullandığı dili yadırgadım. Alışık olmadığım bir

üslup vardı ajansın geçtiği metinde. İlgi çekmek için verilmiş ayrıntılardan fazlası geziniyordu satır aralarında. Mağara resimleri, bakır kap, bitkiler, duman. Birleştirmem istenen parçalar gibi önüme serilmişti. Altı kişi bir şey anlatmaya çalışıyor, bunu dile dökecek birini arıyordu sanki.

Hikâye dumanın etrafında

dönüyordu. Ateşten kopuyor, herkesin yüzünü yalıyor, yine ateşe dönüyordu duman. İlk kez bu kadar parlak. Uzaklaştıkça kızıl, yaklaştıkça sarı. Akşamın çökmesiyle zifirî karanlığa bürünen ışıksız daire ortada salınan alev dilleriyle gölgeli bir aydınlığa kavuştu. Bağdaş kurup odanın çeşitli köşelerine oturmuş altı erkek, dışarıdan gelen birinin anlamayacağı bir gizli dilde konuşuyor. Tavana yakın pencerenin kırık camından içeri dolan sararmış yağmur suyunun uzağında. Apartman girişinden dairenin açık kapısına inen merdivenin eteklerine yığdıkları yapraklarla harlıyorlar inşaat artığı mermerlerden çattıkları kuzinedeki ateşi.

Bakanlığın adını kullanarak zanlıların tutulduğu karakolu aradım. Bir bakanlığın merkez teşkilatında çalışmanın küçük memurlar üzerindeki etkisini daha stajyerliğimde çözmüştüm. Nereden aradığımı söylediğimde polis memurunun oturuşunu düzelteceğini, sicil dosyasının gözünün önünden film şeridi gibi geçeceğini biliyordum. Olayla ilgilendiğimi, adamların ifadelerini okumak istediğimi söyledim. Ne yanıt vereceğine karar verememesinden yararlanıp işi karakol amiriyle çözeceğimi ima ettim. On dakika sonra faks makinesi sinyal almaya başladı.

Uyuşturucu meselesi doğruydu. Bir barda garsonluk yapan C.'nin şimdiye kadar görmedikleri bir mal getirdiğini söylüyordu emekli polis B. Yıllarca sürdürdüğü mesleğinden edindiği deneyimle narkotik ayrıntıları vererek cinayetle ilgisi olmadığını ortaya koymaya çalışıyor. Daha önce aynı grupla hangi maddeleri kullandıklarını, bunları nereden sağladıklarını, her birinin etkisini anlatıyor. Bu seferkinin diğerlerine benzemediğini, dumanın odayı sarmaya başlamasından itibaren anlamadığı bir şekilde herkesin birbirinden ilgisiz görünen ama ortak bir sonuca bağlanan konular hakkında konuştuğunu, yalnızca birinin sohbete katılmadığını ekliyor. Bilinçlerinin kapanmadığını, madde etkisinde hissetmediklerini vurguluyor. Israrla cinayetten haberi olmadığını belirtiyor. Yukarıdaki ifadenin kendisine ait olduğunu beyan edip imzalıyor kâğıdı.

Diğerlerinin aynı rengi görüp görmediğini sormaktan utandığı için susuyor. Birbirine eklenerek uzayan cümlelerin içinden dumanın geçişini izliyor.

Bildiği bütün kırmızıları geçiriyor aklından, ardından sarıları. Bir balığın iğneye takılmış ağzı. Bir yağmurluk. Hangisini diğeriyle karıştırsa elde edemiyor dumanın turuncusunu. Bakışların üzerine çevrildiğini anlamıyor. Seslenmeleri fayda etmiyor. Dürtüklüyorlar. Düştüğünü söylüyor A. B, yanlış yaptığını. Konuşmanın harareti arttıkça gömüyor sesini içine C. Yani ben. Susuyorum. Adım Cemal. İçime konuşurum. Sesim ıslaktır. Ateşi söndürmekten

Korkuyorum. Garip bir oyunun içine çekildiğimi, hatta bir şakaya kurban gittiğimi düşündüm bir an. Üşenmeden sahte gazete bastırıp önüme koyacak arkadaşlarım vardı. Ama sorgu kayıtlarına kadar hesaplanmış bir düzen kurabileceklerine inanmadım. Bu insanların bir araya gelmeleri şaşırtıcıysa da toplu halde uyuşturucu almak bilinmedik şey değildi. İşin içinde cinayet olması ve öldürmenin biçimi habere farklı bir hava katıyordu. Adamların sözlerinde anlaşılmadık şekilde beni içine çeken noktalar görüyordum. Gazeteye dönüp tekrar fotoğraflara baktım. Tanıdık izler aradım. Kurabildiğim tek bağlantı, berberimin gecekondusunun bahçesinde kenevir yetiştirmesi, bunu da polisin bilgisi dahilinde yapmasıydı. Birkaç kez dükkâna gelenlerle alışverişine tanık oldum. Ama olaya bağlayabileceğim en ufak bir ipucu yoktu elimde. Zaten konunun benimle ilgisinin bulunduğu da benim kuruntumdu. Diğerleri gibi bilgisayarda iskambil falı bakmak yerine kendimi bununla oyalamayı seçtim.

Tutanağı hazırlayan yazıcının bozuk anlatımı beni yanıltmıyorsa, hepsi birbirini tanıyordu. Arkadaşlıklarının ne boyutta olduğunu anlayabileceğim bir ayrıntı vermiyorlardı. Yaşları, eğitim düzeyleri, meslekleri oldukça farklı altı kişinin birtakım duyguları benzer sözcüklerle dile getirmesi parlak bir fikre dayanan üslup yoksulu bir roman okuduğumu düşündürdü. Ressam duyarlığıyla söz ediyorlardı renklerden.

*Renkler güneşten çıktılar / renkler güneşe girdiler.** Oysa akşam. Saatim yok. Belki çoktan gece yarısı. Ama renkler güneşin çevresinde. Görüyorum. Şekilleri ilk kez birbirinden bu denli ayırıyorum. Her şey renk ve şekil. Tanımsız biçimleri düzgün şekillere çeviriyorum elimle. Her biri kendi rengini buluyor. Erkek gövdelerine bu gözle bakmadım. Gözlerim bugüne dek benim değilmiş gibi. Arzu yoktu. Şehvet hiç. Duman herkesin giysisinin altına sızıyor, çıkarken inleyerek ışıldıyordu. Tenlerinin dumandan sonra aldığı rengi görmek istedim. Soyunma fikri benden çıktı. İtiraz etmediler. Bir anda duvar-

lara dev gölgeler vurdu. Gölgeleri aldım, rengin içine attım. Biri "Mansur," diye seslendi sonra, "Derin soyuluyor."

Aralarında bir tartışma geçtiğini söyleyen olmamış. Oysa ilk düşündüğüm, maddenin etkisiyle incir çekirdeğini doldurmayacak bir sorun yüzünden kavga ettikleriydi. Öldürülen adam erkeklikle ilgili birinin ağırına giden bir söz etmiş, o da öcünü bu şekilde almıştır diye kurmuştum. Çok konuştuklarını söylüyorlardı ama ne konuştuklarını ne polis soruyordu ne onlar anlatıyordu. Organı kimin kestiğiyle ilgili bilgiye de rastlamadım. Bu ifadelerle savcılığa sevk edilmeleri bir sonuç vermezdi.

Polisin sormadığı soruları ben sormaya başladım. Zihnim önce ikiye, sonra yediye bölündü. "Kim öldürdü?", "Neden öldürdün?", "Adamın orasından ne istediniz?" gibi sorular sorup her biri için yanıtlar üretmeye başlarken buldum kendimi. Vakit öğlene yaklaşırken masa telefonum çaldı. Daire başkanımın dahili numarasını gördüm cihazın ekranında. "Bu kupürleri sen mi kestin?"

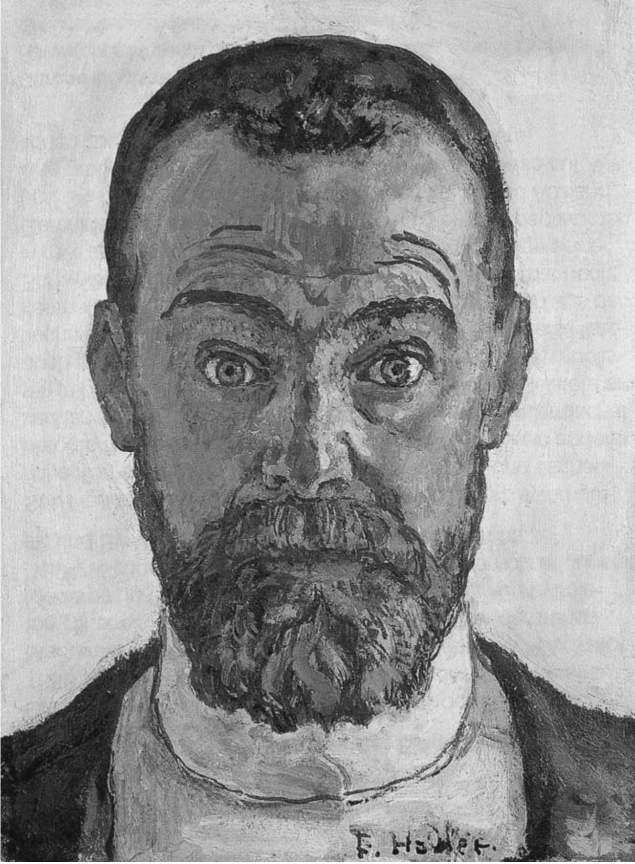
Ben kestim. Günde en az yirmi adamın saçını kesiyorum. Kendi saçımı kesmem suç mu? *Kestim kara saçlarımı.* Ama sadece saçımı kestim. Her gün onlarca erkeğe dokunuyorum. Marangozun ahşaba dokunması gibi. İşimi seviyorum. Erkeklerle, onların erkekliğiyle sorunum yok. Kendiminkiyle de. *Sonra işte yaşlandım.*** Saçım topak topak yere düşerken anladım bunu. Ateşe yanaştım. Onun aydınlığında baktım bacaklarımın arasında hayvan ölüsü gibi duran ete. Kıpırtısız. Hissiz değildi. Hiç duymadığım bir karıncalanmayla içten içe yanıyordu. Cesede doluşan, içten içe kemiren böceklerin sesini işittim. "Merak etme sabaha dirilir," dedi kulağıma eğilip. "Ben bir faydasını görmedim gerçi."

Eğri büğrü oldukları için azarladı beni. Bir kez daha istifa etmek geçti içimden. Dişlerimi sıkıp sövmekten başka bir şey yapamadım. Telefonu hırsla kapatırken habere karşı tüm ilgimi yitirdim. Kredi kartları, taksitler, üst makamlara sunulacak dosyalar sorgu kayıtlarının üstünü örttü. İliklerime işlemiş memuriyetimle ben yaşamın olağan akışının dışına çıkamazdım. Altı kişiye sırtımı döndüm. Onlar için yavaş yavaş kurduğum hikâye belirli bir sondan mahrum

olmuştu. Arzulanan, peşinde koşulan, dünya güzeli bir kadın değil. İş arkadaşının dik memelerini, kız kardeşinin kariyerini, annesinin doğurganlığını, ağdacı kızın ince parmaklarını kıskanan; hemcinsleri tarafından rakip görülmemenin acısıyla kav-

ruklaşmış bir kadın olmuştu işte. Karşımızda duruyordu.

Ateşe uzanıyor sandık önce. Yüzünde gezen alev dillerini eliyle yakalamak ister gibiydi. Dumana uzandı. Tutacaktı sanki. Bir portakal çıkardı oradan. Akdeniz'in bin yıllarının kokusunu duydum. Tuzlu, yakıcı. Diğer eliyle bir portakal daha aldı dumanın içinden. Dişlerim kamaştı. Gömleğinin içine soktu onları. Bir bıçak belirdi havada. Duvardaki gölgeler kanatlandı. Ben arkamı döndüm. Kimsenin sesi çıkmadı. O bağırıyordu. "Kanıyorum, tokatlayın beni!"

Ferdinand Hodler, 1853 -1918

* Asaf Hâlet Çelebi
** Gülten Akın

Bu Deniz Nereye Gidiyor?

Nazlı Yıldırım

Sahilin girişindeki büfeden bir paket çekirdek alıp kıyıyı adımladım. Yüzü kıyıya dönük boş bir banka oturdum. Tanıdık bir boşluğa yer verir gibi iliştim bankın kenarına. Çantamın ön gözünden çıkardığım poşeti bileğime geçirip başladım çekirdek kabuklarını içine atmaya. Eski yangından kalan bir kül gibi döktüm denize gözlerimi. Gelip geçen vapurlara karışan motorların homurtusunda, ikindinin akşama devrildiği vakit, silik bir pırıltı gibi baktı durdu bana Haydarpaşa. Üzerine siyah paltosunu geçirmiş, yakışıklı bir delikanlı gibi duruyordu karşımda deniz. Yaşı belirsiz biri yaklaşıp:

"Ateş var mı?" dedi.

"Yok abi. Kullanmıyorum." Karşılık vermeden yanıma oturdu. Tam da yer verdiğim boşluğun suratına cuk diye. Elindeki tek dalı paketine geri koydu. Çitlemeye devam. Gözlerimi yakışıklı delikanlının ak kalmış yerlerine sürdüm. İyice karardı. Kararttım. Kararttım. Boşluğun suratına oturan adam,

"Denize bakınca ne görüyorsun?"

Kafamı çevirmeden, iki parmağım arasına kıstırdığım çekirdeği çitlerken;

"Kendimle yüzleşiyorum," dedim. Kıpırdandı. Sırtın çıkıntı yerleri çatladı. Kanat sesi. Kuğurdu. Kuğurdu. Kuğurdu.

İskeleye yaklaşan sıra sıra motorların sesleri birbirine dolaşıyordu. Seferler bitmiş. İki parmağım arasına kıstırdığım çekirdeğin soyu tükenmeden kalkama-

yacaktım. Bana yaklaşan bir siluet ağır ağır geldi. Önümde dikildi. Hareket etmedi. Bakışlarını yüzümden çok bir boşlukta gezdirir gibiydi. Başında siyah bere. Üzerinde pis bir ceket. Pijamanın rengine kaçmış sidik lekeleri. Sıvası dökülmüş bir duvar gibi çıplak gözleri. Yaklaştı. eğildi. Bulutsu bir sesle,

"Bozuk paran var mı?"

"Yok abi, çekirdek var," avucunu uzatarak çukurlaştırdı. Çekirdekle doldurdum. Birazı yere saçıldı.

"Bozuk paran var mı?"

"Vallahi yok."

"Bozuk paran var mı?"

Ses etmedim bu sefer. Avucun çukurunu biraz daha çekirdekle doldurdum. Kabukları önüme fırlatıyordu. Yanımın boş olduğunu fark ettim bir an. Gitmiş. Denize bakınca ne görmüştü?

Ağır ağır gelip önümde dikilen siluet hâlâ karşımdaydı. Sırtını bana döndü. Bir an kadar baktı. Bir an kadar. Upuzun. Bitmek bilmedi. Bir an kadar. Bana döndü geri. Yine eğildi. Yine bulutsu sesiyle,

"Bu deniz bu vapuru alıp nereye gidiyor?"

Şapşal şapşal baktım. Tekrarladı. Durmadı. Sordu. Durmadı. Yine sordu. Yine sordu. Yine.

Önce duraksadım. Sonra,

"Bir bilsem cevabı, çözülecek bütün mesele," deyip avucun çukuruna biraz daha çekirdek koydum.

Claude Monet, 1840 - 1926

Kediler Cenneti

Mehmet Âkif Duman

Ne olursa olsun her hafta sonu simit, katmer, çörek alırdı babam. Peynirle yerdik, domatesle. Kedi de yerdi. Köfteden, hünkarbeğendiden âlâ gelirdi susamlı, yağlı. Kimse tek kelime etmezdi, küçük kırmızı domatesler bitince. Annem yeniden doldururdu tabağı. Çayın kokusu kilime, sofra bezine, yün çoraplarımıza sinerdi.

Dayım gelirdi arada bir askerden izne. Gelir gelmez uyurdu. Gözlerini kapatır kapatmaz, kafası daha yastığa varmadan rüya görürdü. Cebinde küçük çapalar, siyah paltosunda deniz tuzu, ayaklarını karnına çeke çeke uyurdu.

Sonra bir gün saçları beline kadar at kuyruğu olan bir kız tahtaya çıktı. Boyu bizden uzundu; daha çok parlardı ayakkabısı. Gelecekte herkesin bir etiketi olacağını söyledi basit bir ilkokulun çatısı altında. Tüm mahremimizi herkes görecekti; kimin ne mal olduğu bilinecekti bir okunuşta. Uçan arabalar, astronot kıyafetli memurlar, ev işi gören robotlar ve yemek yerine tüketilen haplar arasında unutuldu gitti etiket fikri.

Sonra beni Kızılay kolu başkanı seçtiler. Kimin eline diken batsa, dizi soyulsa tentürdiyot, oksijenli su döker oldum. Sargı bezinin tarihi geçmiş olsa da korudum devletin çıkarlarını.

Eve giderken mahallenin gençlerini bir arada iki adamı tekmelerken gördüm bir gün. Sırt çantamı daha sıkı kavradım. Mezarlık duvarı boyunca koşa-

caktım bana seğirtseler. Önümü kesti beyaza yakın sarı saçlı olan. Babamı tanırdı herkes, beni de severlerdi en az o yüzden. Adamlar mahalleye çöp atmışlar da falakaya yatırılacaklarmış.

O akşam bir rüya gördüm. 'Gözlerinin Altı Morarmış Kadınları Koruma ve Yaşatma Derneği' bahçesinde verilen baloda Serpil ile dans ettik. Nasıl da yumuşaktı elbisesi, gül gibi kokuyordu.

Sabah havada kızarmış patates kokusu ile uyandım. Annem sarı sarı, domates soslu koca tabağı bıraktı masanın ortasına. En çok küçük kardeşim yedi, en çok ağabeyim doydu. Kedi de yedi.

Her sabah iki kere yıkar oldum yüzümü. Babam televizyonda gördüğü bir adama, "Suratında meymenet yok," deyince anlamını sordum meymenetin. Annem patik örerken yapıştırdı şerhi. Kirli imiş suratları, giderek daha kösele olmuşmuş.

Okula gittim. Öğretmen mahallenin delisine para veriyor. Saçlarını kestirmek için para biriktiriyormuş meczup.

Gözlükleri bardak dibi gibi olan bir çocuk oturdu yanıma. Öğretmen bana sıkı sıkı tembih etti onu adam etmem için. Ben ne kadar uğraştı isem burnunu karıştırdı, derste uyudu, ayakkabılarını çıkardı. Daha da yetmedi kuru ekmek yedi derste.

Mezarlık duvarı üstünden yürüdüm eve dönerken. Saçları daha beyazlamış Hüseyin Abi'nin. Gece bir saat boyunca aynaya bakmış da bilmem neler olmuş. Daire daire toplanmışlar da birbirlerini korkutuyorlar.

Evin önünde babamı bir adamla konuşurken gördüm. Şişman milli piyango satıcısı hapşırdıkça gaipten, "Çok yaşa," sesleri duyarmış. Babam güldü, o gözlerini patlattıkça. Ben de duydum evde biri hapşırdıkça o sesi.

Annem uzun uzun tembih etti mezarlık duvarından uzak yürümemizi. Bir kadın peyda olmuş, ölen oğlunun yanında yatarmış; bekçilerin, zabıtaların tüm ihtarına rağmen.

Başlık parası için çalışan bir amele simit satmaya başladı okul önünde. Susamları daha fazla idi, daha gevrekti, babamın aldıkları gibi değildi.

Okul müdürü de değişti. Yaz kış ceket giyen, kel bir adam geldi. Güldükçe çenesi katlanırdı, daha gülerse göbeği hareket ederdi; kahkaha atarsa titrerdi masa sandalye.

Mahallenin tüm kadınları toplanmış, bir kazan aşure yapmışlar. Sabahtan öğlene kadar uğraşmışlar. Herkes bir şeyler getirmiş. Kayısı ve kuru üzüm hoşaf hoşaf karışmış içine. Sonra da koca bir kara sinek düşmüş ortasına.

Abim daha az dışarı çıkar oldu bizimle. Boş zamanlarında üniversite öğrencilerinin bitirme tezlerini okumaya başladı. Kahramanları, heyecanlı sahneleri, mutlu sonları varmış gibi sofraya bile sürüklerdi beyaz hamur kâğıtları.

Eserini çalmışlar kör bir yazarın. Babam yine küfretti televizyona. Annem kızdı. Kör bir insanın yazı yazması değil de babamın küfrünün uzunluğu kaldı

aklımda. Her seferinde "ecdatlarından" başlardı zanlıların.

Sağlık ocağının karşısındaki büfe tost yapmaya başladı. Sucukları şeffaf, kaşarları beyaz. Sadece kokuyu yerdik ekmek arasında. Ayran olmasa da gevrek gevrek tereyağlı idi son lokma.

Çavuşbaşı'ndaki okulu boşaltmışlar bir gün. Gülmedim hallerine. Koca okul yavaş yavaş dere yatağına iner imiş. Önüne bant çektiler sonra, iki güne kalmadı tüm camlarını kırdı çöp gibi oğlanlar.

Karakolun karşısında karısını üç yerinden bıçaklayan adam cezaevinden çıkar çıkmaz kahveye gitmiş. Ben oralet içerken, az şekerli kahve söyledi. Babam uzun uzun nasihat verdi. Karısı ölmemiş ama daha da görüşmemişler.

Bir sabah kedimiz gelmedi kapıya. Süte bulanmış ekmek ufakları iki gün bekledi.

İşin güzel tarafı, ne olursa olsun her hafta sonu simit, katmer, çörek alırdı babam. Peynirle yerdik, domatesle. Köfteden, karnıyarıktan âlâ gelirdi susamlı, yağlı. Kimse tek kelime etmezdi, küçük kırmızı domatesler bitince. Annem yeniden doldururdu tabağı. Çayın kokusu halıya, battaniyeye, çoraplarımıza sinerdi.

Dayım erken uyandı. Bir kardan adam yaptık bahçeye. Üç metre vardı yüksekliği. Burnuna havuç taktık, bir de kaşkolünü doladı boynuna.

Herkesin etiketi olması gerektiğini düşünen kız araba kazası geçirdi. Babası çok hızlı sürmüş; bacağı kırılmış Çiğdem'in. Evlerine ziyarete gittik. Sobaları bizimkinin iki katı kadar. Alçısına adımı yazmamı istedi.

Annem bir bant dikti, ortasına kırmızı bir hilâl. Az biraz doktor kadar saygı gördüm teneffüslerde; iç hastalıklarını anlatanlar bile oldu bana.

Çöp atanları dövmeye devam etti mahallenin abileri. Falakayı resmî hâle getirdiler. Hatta saçları az biraz sarıya dönen Hüseyin Abi bir çizelge hazırlamış; çöpün niteliğine göre falaka sayısını belirlemişler.

Serpil'i gördüm sonra. Yaz tatili onun da gözlerinin altını morartmış. Zayıflamış, avurtları çökmüş. 'Gözlerinin Altı Morarmış Kadınları Koruma ve Yaşatma Derneği' kâbus gibi döndü o gün defterin boş sayfalarında.

Sabah yine patates kızarttı annem. Bu sefer abim yemedi. İkimiz de bitiremedik; akşama kaldı. Kedi de yedi biraz.

Yüzümü kışın da iki kez yıkadım. Sıcak su katiyen yoktu bizim evimizde. Kimse gevşemez, rahatlamaz, "oh be" demezdi sabah sabah tuvaletten çıkınca.

Deli kel kel dolaştı tüm kış boyunca. Bizim kardan adamın atkısını verdim ona. Sevindi, kuru ekmek uzattı bana.

Gözlükleri bardak dibi gibi olan çocuk burnunu karıştırmayı bıraktı, ayakkabılarını da çıkarmadı bir daha. Ama ne zaman kafamı çevirsem uyur oldu. Gözleri açık uyurdu tahtada tebeşir cızırdarken.

Bir gece ben de bir saat boyunca aynaya baktım. Annem ballı süt yapmış;

içemedim; soğudu koca bardak. Daha da inanmadım falakacılara.

Hapşırdıkça gaipten “çok yaşa” sesleri duyan milli piyango bileti satıcısı emekli oldu. Sonra Ayvalık'a gitmiş; “Çok yaşa!” diye bağırdım onu götüren otobüsün arkasından. Babam enseme orta şiddetli bir şaplak attı.

Ölen oğlunun yanında yatan kadını donmuş halde bulmuşlar mezarlıkta. Gassal mahalle imamının karısı idi. Babamı da aldılar pazar sabahı yardım etsin diye. O sabah simit, katmer, çörek yiyemedik.

Başlık parası için simit satan amele tost ile rekabeti sürdüremedi. Memleketine dönmüş olmalı.

Okul müdürü zamanla daha az güler oldu. Ana baba bir kardeşi tayin geldi yanına müdür yardımcısı olarak. “Aile şirketine çevirdiler okul aile birliğini,” dedi babam.

Annem altın günü yapmaya başladı. En son bize çıktı ama, bir avuç dolusu altını hayatımda ilk kez o zaman gördüm. Aklıma sadece öbek öbek yığılmış pişmaniyeler geldi.

Abim daha az çıkar oldu odasından. Arkadaşı azaldı. İçine kapandı iyice.

Eseri çalınan kör yazarın itibarı iade edildi. Bu elden ele gezen, sahibine verilebilen, bayağı oynak bir şeymiş diye düşündüm. Demek ki bir anda, bir göz kırpma mesafesinde en şerefsiz kişi “itibar” edinebilirdi.

Rekabet olmayınca tostların sucuk sayısı iyice düştü; ama yine de etrafta kızlar olduğu için, herkes orada olduğu için yedik.

Boşaltılan okulun duvarları çatladı, içindeki eşyaları tahliye etti işçiler kafalarını eğe eğe. Dere yatağı doldu taştı karlar eridikçe.

Karısını üç yerinden bıçaklayan adam müşterisini dövmüş bu sefer. Taksicilik yapmak istememiş, babası zorlamış.

Bizim kediyi mezarlık duvarının dibinde gördüm. Boynundan ısırmış bir köpek. Öylece ağzı yarı açık göğe bakıyor. Sadece o zaman hayvanların cennete gitmemesine içerledim.

Cenaze olmadığı sürece her hafta sonu simit, katmer, çörek aldı babam. Peynirle yedik, domatesle. Köfteden, aşureden âlâ geldi susamlı, yağlı. Ağabeyim bozuldu küçük kırmızı domatesler bitince. Annem yeniden doldurmadı. Çayın kokusu kaçıp gitti tuvalet penceresinden.

Dayım terhis oldu. Polis oldu İstanbul'da. Tüm kış onun yaptığı kardan adamı yıkmaya uğraştığımı ancak yıllar sonra anlatabildim. Tabii atkısını mahallenin delisine verdiğimi unuttum.

Çiğdem'in alçısı alınalı çok oldu. Hâlâ sakladığını söyledi alçıyı, benim imza attığım kısmı. Aslında büyüdükçe güzelleşti Çiğdem.

Bir öğrenci sara krizi geçirince istifa ettim Kızılay kolu olmaktan. Kimseye tentürdiyot sürmedim, gazlı bez dolu dolabın anahtarlarını teslim ederken acımadı içim. Yeni öğrenci kol bandını isteyince annem geldi hatırıma. Patikler, çoraplar, danteller. Vermedim.

Polis dövmüş bu sefer falakacıları. Sonra onlar polisi dövmüş. Sonra karısını üç yerinden bıçaklayan adam dövmüş onları.

Serpil beni Çiğdem'le tost yerken gördü kantinde. Ayağı kırıldığı için, Kızılay olduğum için, babam dedi diye... Daha da kantine inmedi Serpil.

Abim sabahları ekmeğe çikolata sürmeyi icat etti. Fıstık ezmesini sonra. Reçelleri, ki en sevdiğim gül reçelidir. Babam da katıldı aramıza. Annem daha da patates kızartmadı sabahları.

Sıcak su bağlandı, doğal gaz geldi sonra. Ben yine de soğuk suyla yıkadım yüzümü. Yetmedi, buz gibi suyun altına soktum kafamı ayılmak için.

Deli de ölmüş. Babam onun cenazesine de gitti. Onun ikram ettiği kuru ekmeği almadığım için üzüldüm. Daha yaşı otuz olmamışmış.

Gözlükleri bardak dibi gibi olan çocuk okulu bıraktı. Tamirhane ile birlikte yürütemedi okulu. Onu ziyarete gidince döner ısmarladı bana. Mutlu gibiydi; herkesin kravat takması gerekmediğini o gün anladım.

Çiğdem'e ayna aldım hediye. Kenarları işlemeli, süslü, biraz büyükçe, biraz ağır. Elektrik direğinin dibinde bekledim o evden çıkana kadar. Ayağı aksaya aksaya bir karaltının yanına gitti. Çöp gibi bir oğlan, şerefsiz, etiketsiz. Atmadım aynayı yere, daha o gün onu verecek daha güzel gözlü birini bulacağımı biliyordum.

Sonra başlık parası için çalışan ameleyi taksi sürerken gördüm. Eski şoför hapse girince bunu almışlar işe. Sonra kendi taksisini aldı. Herhalde evlenmedi.

Okul müdürünün kardeşi evrakta sahtecilikten açığa alındı. Çok sürmedi, tayinini isteyip gitti şişman adam. Daha da öyle üç kademeli gülen birini görmedim.

Çok çabaladım hapşırdıkça gaipten "çok yaşa" sesleri duymak için. Donarak ölen kadının bebeğinin mezarını da bulamadım. İki paket pişmaniye yiyip kusunca baklavadan da soğudum. Ağabeyim kendi kendine konuşmaya başladı. Mahallenin abileri bu sefer büfeciyi dövdüler, sucuklar eşek etinden olduğu için. Okul hâlâ yıkılmadı; hâlâ içinde in cin tedris eder.

Bunlar bir yana bizim kediyi mezarlık duvarının dibinde gördükçe simitten, çörekten, katmerden zevk almaz oldum. Midem bulanmış değil; ama bir hayvanlar cenneti olmaması hâlâ tuhafıma gider.

Berna Durmaz'ın *Karayel Üşümesi*'nde "Fazla" Dil "Az" Feminizm

Jale Özata Dirlikyapan

Berna Durmaz'ın son öykü kitabı *Karayel Üşümesi*, şiirsel öykülerden oluşan bir kitap. Şiir diliyle düzyazı dilinin bir aradalığı, değişen oranlarda her öyküde hissettiriyor kendini. Kendini gösteren bir dille yazıyor Durmaz. O kadar gösteriyor ki, gözünüzü ondan alıp anlatılanlara odaklanmanız zaman alıyor. Kolayca anlaşılan, bir çırpıda kendini ele veren öyküler okumak ne kadar etkisiz geliyorsa, neredeyse her cümlede "gösterişli" bir dille karşılaşmak, "başka" sözcüklerle, "başka" bir sözdizimiyle, sürekli metaforlarla "işlenmiş" öyküler okumak da, zaman zaman o kadar etkisiz bir yorgunluğa itebiliyor sizi. Muhteşem şiir dizeleri var bazı öykülerde, insanı sarsan, ayağa kaldıran. Ama çoğu cümlenin "en şiirsel cümle" olmak için yarıştığı bir metni okurken, arka planda dille nasıl cebelleşildiği, dilin hangi süreçlerden geçerek o metaforu oluşturduğu o kadar kendini gösteriyor ki, şiirsel etkinin o zahmetsizce yaratılmış hissi veren havası kayboluyor. Sanki "sürekli şiir hali", şiirselliği yok ediyor, aşırı uyarılma hissizliğe dönüşüyor, bir noktadan sonra ayakta durmaktan yorulup oturmak istiyorsunuz.

Örneğin "Çor" öyküsünün girişi şöyle: "Ev içleri zonklamalı damarıymış ömrün. Annem hep derdi, şimdi anladım. Kim el atar da keser çürümüşü, tıkanmışı? El olan verse cerrah bıçağını, iyilik sayacağından vermez. Bekler ki ah dolsun diline". "Sünger Gibi Delikli" öyküsünün girişi de şu: "Dilek ağacının

başında duruyordu Avaz, yanılgılı. Boyu ağacın iki misliydi ya kıvrılmış kendi içine, ağaçtan bodur kalmış. İki koluna iki ağırlık olmuş elleri, kalkmaz. Yüzüne utancın kırmızısı inmiş. Erimiş kurşundu dileği, içinden döktü kalıbına, söyledi. Olmadı, mırıldanmaya başladı usuldan. Giderek bir söyleşiydi tutturduğu ağaçla. Dertleşme, ki karnında kırtıklı, sivri uçlu taş gibi, yuvarlanmış oradan oraya yıllardır dert. Gelip kalbine dayanmış sonunda. Verdiği söz ilmek olup geçmiş boynuna. Gün günden sıkışıyor düğüm. Devinmeye, kendi eliyle boynuna doladığı ipi gevşetmeye mecali kalmamış Avaz'ın". Alıntıyı bu kadar uzun tutmaktaki niyetim, Durmaz'ın, anlatıcılar değiştikçe değiştirme gereği duymadığı, kadın-erkek, genç-yaşlı, köylü-kentli her ağıza uydurduğu "zorlamalı" üslubunu bir parça da olsa gösterebilmek. Yazarın "edebiyat yapıyor olma" bilincini, iradesini, bu iradeden bir an bile ödün vermeyişini, yarattığı edebî dile olan sonsuz inancını, her sayfada neredeyse somut olarak görüyorsunuz. İyi de, bunda eleştirilecek ne var? Hatta imrenilebilecek bir şey değil mi bu inanç? Bence, değil. Ya da şöyle söyleyeyim: Yaşamımızın henüz yeterince parçalanmamış olduğu, ayaklarımızın altındaki zemin değişse bile bu değişimin bilincinde olmadığımız, yaptığımız edebiyatla büyülendiğimiz, okuduğumuz her şeyin dönüp dolaşıp "bizim" hüznümüze neden olduğu gençlik çağında bir yazar adayıysak bu inanç anlaşılabilir. Hatta gereklidir de. Ama rüştünü ispatlamış bir öykücünün, şiirselliğinin bu denli farkında olan bir dille her

öyküde marifetlerini sergilemesi, üzerinden atlanması zor bir boşluk bırakıyor okur ile metin arasında. Dili işlemekten, o dili işlemez hale getirmek, "yadırgatacağım" diye, okuru bir dil oyunundan çıkamadan diğerine maruz bırakmak, şiirsel etkiyi ne kadar mümkün kılabilir acaba? Yadırgatma, ancak uzlaşımsal bir anlatı söylemi akıp giderken, bu akıntıya müdahale anında etkili olmaz mı? O uzlaşımsallıktan her cümlede kaçan, metaforla değilse sözdizimiyle, sözdizimiyle değilse nadir kullanılan sözcüklerle kaçan bir anlatı, yadırgatmayı hiç de yadırganmayan bir şeye dönüştürmüş olmaz mı?

Öte yandan, o üzerinden atlanması zor boşluğu atlayıp geçmeyi başardığımızda ve anlatılanlara odaklanıp öykü kişilerine dikkat kesildiğimizde, yazarın toplumsal cinsiyet, taciz ve aşk konularına özellikle önem verdiğini görüyoruz. Üvey kızını taciz eden baba, pazar yerinde erkek çocuğunu taciz eden yaşlı adam, eve aldıkları kadınla karısını aldatan adam, karısını döven adam, eski aşklarla yüzleşen kadın ve erkek bu bağlamda özellikle öne çıkan tipler. Ancak, erkek ve kadınlara yüklenen rollerde ya da/ve de bu kişileri anlatırken seçilen sözcüklerde zaman zaman bir terslik olduğu seziliyor. Yer yer, toplumsal cinsiyet rollerinin, klişelerinin yeniden üretildiğine tanık oluyoruz. Yazarın, özenle işlediği "maharetli" ve "yenilikçi" dilinde gördüğümüz cesur ve inançlı tavrını, "kadın" meselesini ele alış tarzında o yoğunlukta göremiyoruz. Örneğin ilk öykü "Çor", feminist düşüncenin haklı olarak cinsiyetçi bulduğu "kadın kadının kurdudur" mottosunun üzerine kurulmuş bir öykü adeta. Evli bir çiftin, kocasından dayak yiyen komşu kadın Zahire'yi evine almasını ve bu kadının yavaş yavaş evin idaresini ele geçirmesini anlatan öykünün sonunda, kadın kocasını misafir kadınla sevişirken yakalıyor. Öykü boyunca koca, ahlaki yönden hiçbir şekilde sorgulanmazken, Zahire adeta bir şeytan gibi betimleniyor ve öykünün sonunda attığı kahkahayla da "kötü kadın"lığını taçlandırıyor. Anlatıcının erkek olduğu "Ayakkabılarımın Burnu" öyküsünde de, evli bir adamın mahalledeki evli bir kadına duyduğu platonik ilgi anlatılıyor. Karısına, sürekli mutfakta hamur yoğurduğu için "un böceği" diyen adam, karısının "dünya diye" mutfağını bilmesinden memnun: "Dışarısı kötü" ne de olsa. Oysa koca, dışarıda "daracık kazakları, çiçekli etekleri" giyinip minicik ayakkabılarla sabah işe giden kadına abayı yakıyor. Kadının gün geçtikçe daha sıkıntılı ve mutsuz görünmesini kendisine âşık olmasına bağlayan ve bu kez ona acımaya başlayan adam, günün birinde evinin önüne gelen kamyonla kadının taşındığını fark ettiğinde adeta rahatlıyor. "O diri, ışıklı kadın gitmiş de bir sönük, erimiş mum" gelmiş kadının yerine. "Evdeki melek"e, o un böceğine hiç sarılmamış olan adam, renkli dünyanın çekici kadınını arzuluyor, ta ki o kadın çekiciliğini yitirene kadar. Bu kadının derdinin ne olduğunu bilmediğimiz gibi, evdeki kadının mutfağa kapanma nedeni hakkında da bir fikrimiz olamıyor. "Bir Mahzen Dolusu Çiçek" öyküsünde de "giz kumkuması", "sözü sır, suskusu bela", "insanın sırtından bir ürperti gibi" geçen, "cıva soyundan" Zehra'ya âşık,

"zavallı", "şiirli erkek" Sefa var; evliliğin o şiirselliği bozacağı düşünülen… Kitaptaki tüm öyküler okunduğunda, erkeklerin kötülüklerinin, hainliklerinin ve saldırganlıklarının o kadar görünür olmadığı, ama kadınların kurnazlıklarının, yalancılıklarının ya da "cinsel obje" olma hallerinin daha görünür olduğu hissediliyor.

"İleri Haber" sitesinde Dilek Yılmaz'ın kendisiyle yaptığı söyleşide Berna Durmaz, "Kuş Kulesi" öyküsüyle ilgili şunları söylüyor: "Bu hikâyedeki ilişki evlilik diye de okunabilir. Kadın yine kuleye kapatılıp oranın temizliğinden sorumlu oluyor, ne yazık ki böyle bir durumdayız. Toplumda özgür olmayan, oraya kapatılan hep kadın. Erkeğin kanatları var, çekip gidebiliyor ama kadın gidemiyor". Sözü edilen öyküde, bir erkeğin söylediği yalana inanan bir kızın onun peşinden giderek bir kuş kulesine hapsolması anlatılıyor. Bu kulede sevişirlerken erkek büyük, beyaz bir kuşa dönüşüyor. Sonrasında kız adama nasıl döneceklerini sorduğunda, adam kızın duymaktan memnun olduğu bir yanıt veriyor: "Sen burada kalıyorsun, sabah gelirim". Bu sözlerin ardından uçarak uzaklaşıyor kuş pencereden. Adamın anlattığı hikâyedeki kız, erkeğe olan sevgisinden, erkek hiçbir yere gidemesin diye, onun kanatlarını yoluyor. Kız da hikâyedeki gibi "ben de senin kanatlarını yolmazsam" diyor erkeğin arkasından. Durmaz'ın yukarıda alıntıladığım sözleri elbette toplumsal bir gerçekliği yansıtıyor, ancak şunu düşünmeden edemiyor insan: Leylâ Erbil, Sevgi Soysal, Tezer Özlü, Sevim Burak, Tomris Uyar gibi bir kadın edebiyatı mirasının "yükü"yle yazıyorsa bir kadın yazar, yazmalıysa ya da, bu ödenmesi gereken bir borçsa günümüz kadın yazarı için, o kuledeki kızın erkeğe olan sevgisinden onun kanatlarını yolmaya karar vermektense, kendisini kanatlandırmayı düşlemesi gerekmez mi? Kadın yazarın, toplumsal cinsiyet söz konusu olduğunda uzlaşımsal olanı yeniden üretmektense, kadını özgürleştirmeyi denemesi, edebî gücünü, enerjisini, bu özgürleşme çabasına yatırması gerekmez mi?

"Bir Güzellik Masalı" öyküsünde ise, sonsuz gençlik ve dirilik arzusundaki bir kadının masalını anlatıyor yazar. Bu masala göre, bir "fallus" kesip kapısına çivileyen kadın sonsuz diriliğe kavuşacak. Hayal adlı bir kadın bu hayalle o fallusu aramaya çıkıyor. Derken, "yağız tenli, yanık bakışlı" bir adamla karşılaşıyor. Adı Civan olan bu adam Hayal'e âşık oluyor ve kırklı yaşlarda olan Hayal birden güzelleşip gençleşiyor. Ancak Hayal kendisine sonsuz güzellik ve gençlik bahşedecek olan fallusu aklından çıkaramıyor ve bir gece Civan uyurken bir satırla kesip alıyor o fallusu. Ancak kapısına çivilediği fallus, "aşk kaybından ölen" Hayal'e gençlik ve dirilik getirmiyor, eskisinden de beter oluyor kadının hali. Peki, ne anlamalıyız bu öyküden? Yukarıda andığım söyleşide Berna Durmaz, bu öykünün günümüzde güzellik çılgınlığının geldiği noktayı eleştirdiği yorumuna katılıyor. Kozmetiklerin büyülü dünyasından, bizim adımıza karar veren endüstriden söz ediyor. Yine haklı elbette. Ancak öyküde bu güzellik çılgınlığını dayatan erkek dünyasına hiç "dil uzatılmadığı" gibi, öykünün "eline

erkek eli değmemiş", yaşı geçkin kadını Hayal, ancak yakışıklı bir erkek kendisine "güzel" dediğinde kendisini daha güzel ve daha genç hissedebiliyor. Üstelik tam da okur "istediğin oldu işte, keyfini çıkar" diye düşünecekken erkeğin fallusunu kesip onun ölümüne neden oluyor. Oysa o fallusu kapıya asmamak için direnen, kendisiyle birlikte erkeği de yaşatan bir kadın olsaydı Hayal, dirençli bir kadın masalı olmaz mıydı bu öykü? Bu haliyle ise, erkek dünyasının dayatmalarından özgürleşmenin değil, bu dayatmaları "eleştiri kılığında" yeniden üretmenin öyküsü oluveriyor okuduğumuz metin; yazarın niyeti asla bu olmasa da… Erkeklere değil, kadınlara "böyle yapmayın" diyor yazar bu öyküde. Güzellik çılgınlığına kapılmayın, erkeğinizi öldürmeyin… Oysa "böyle yapın" demeli feminist bir kadın edebiyatı: Direnme çılgınlığına kapılın, kendinizi de erkeğinizi de yaşatın. Sadece dilde değil içerikte de cesareti konuşturmalı!

Eril dili kullanmamak adına, "başka" bir dil yaratmak kadın edebiyatının "gerek"lerinden biridir, evet. Ama o "başka" dilin, "başka" bir gerçekliği de taşıması beklenir. Berna Durmaz, tüm cesaretini, edebî dilini oluşturmaya yöneltiyor sanki. Yarattığı dili o kadar görmemizi istiyor ki, toplumsal cinsiyet mevzularındaki çekingenliğini, geri duruşunu, ketlenmelerini görmeyebilelim… Feminist bir kadınla, ataerkil kültürle uzlaşım içinde olan bir kadının -dolayısıyla "kadınlık bilinci"ne sahip olmayan bir kadının- şiddete, aldatmaya, özgürlüğe, aşka bakış açısındaki fark, yazarın durduğu yeri belirliyor aslında. Durmaz'ın bir kadın edebiyatçı olarak ikisi arasında salındığı görülüyor öykülerinde. Birinde, inançla, karar kılamamış gibi…

Çok + 3: Kelimenin Külü

Arzu Eylem

19. yüzyılda susma zevkine erişeceğimiz gerçek bir dünyada özgürleşmek için konuşuyor, yazıyorduk. 20. yüzyıldaysa –tabii edebi sözü düşünerek konuşuyorum- deney yapmak için, artık sadece kelimelerde var olan ama kelimeleri de kasıp kavurmuş olan bir özgürlüğün boyunu ölçmek için yazıyoruz.

Michel Foucault

Başlangıç

"Başlangıçta söz vardı," der İncil, sözün gücüne mukabil.

Dilbilimcilere göreyse sözden önce eylem vardı. Eylemi dil izledi ve söz dilin peşine düştü. Dil, zihni doğurdu. Dil, sözü aştı. Dil zamanla yarışırken mekânı kurdu. İnsanlar konuşma yetisini kazanmadan önce de anlaşıyordu şüphesiz. Paradoks: İletişimi kolaylaştırma niyetindeki dil, sözde kendini var etti ama söz insanın kendisini iletmesi için yeterli olmadı hiçbir zaman: Özle söz bir türlü eş olamadı. Wittgenstein'ın deyimiyle *dil düşünceyi örttü. Logos* yani düzenlenmiş söz: Anlamlı tümce: Düşünce demekti Wittgenstein için; dilse tümceler toplamı...

Nesneler dilsiz olduğundan, imgesi dille söz arasındaki gerilimde yaşadı, hep. Doğrudan insanı ilgilendiren bu durum öyküyü de bağladı. Çünkü öykü, dil ve zamanla gerilim içinde delirmeye eğilimliydi. Delirdi mi? Kimi zaman. Metnin uzunluğunu ya da kısalığını belirleyen içerik zamansa eğer, zamana sığdırılacak anlatımı kuran dilden doğan söylem: Kelimelerin keyfi karşılaşmalarıyla ortaya çıkan sözdizimi. Bu dizilim ya hiçbir şey söylemez ya da çok şey söyler. Esasen edebiyatı var eden de bu anlam ya da anlamsızlık hali. Yoksa dil yalnızca iletişim için icat edilmiş olurdu. Ki çevirmenler daha iyi bilirler. Çoğu zaman kelimesi kelimesine değil anlamına göre yeniden yazarlar tümceleri.

Çünkü edebiyatı edebiyat, öyküyü öykü yapan sözün kendi dışında bir yere düşüp dağılması.

"Edebiyat dildir, kelimelerden yapılmış bir metindir – kelimeler aleladedir ama öyle bir seçilip düzenlenmişlerdir ki dile getirilemez, sözle anlatılamaz (ineffable) bir şey aralarından sızar."

Foucault'nun modern edebiyata dair düşünceleri dil etrafında şekillenir. Ona göre bir eserin edebiliği ilk cümlede başlar. Kelimeler aldatıcılığa yani gibiliğe soyunur. Boş sayfaya düşen her gerçek kelime edebiyat yapmak isterken edebiyatı ihlal eder. Dolayısıyla söylenmiş her söz, yazılmış her kelime edebiyata dâhil değil: dilsiz bir dil doğurmaksa edebiyat…

Yazınsal süreci dil üstüne inşa eden yazarlar dilin kendisini de sorunsallaştırır. Öyküyü düz yazıdan ayıran şey de bu: dili araç değil amaç kılmak. Dil gücünü anlamdan alır. Peki, nedir anlam? John Lyons, "Konuştuğu dillerden bağımsız olarak insana özgü tüm düşünce ve duygu yığınıdır," der anlam için. Bu tanımı kabul edersek eğer, anlamın, tek başına sözcüklerden oluşmadığını, bütüne haiz olduğunu, hatta oluştuğu andan itibaren kelimelerle bağını kopardığını da onaylarız. Anlam nedenselliğe şapka çıkarmasa da *gerçekgibilikle* yan yana durur.

Orta

Tüm bu tespit ve niyetler bize bir şeyi işaret eder. Öykü, romana göre daha fazla sorumluluk üstlenir edebiyat adına. Madem öyle, öykü dili üzerine söylenen genelgeçer bazı kabulleri hatırlayalım. Öykü, rafine bir tür olduğundan, kısıtlı bir alanda kurulur, dedik. Tutumlu yani eksiltmeli anlatım, anlatılmak istenene odaklanmayı bekler, dedik. Ayrıca öykü, olay akışı üzerine kurulabileceği gibi atmosfere de yaslanabilir; durağan ya da süreğen olabilir, dedik. Anlatmadığı yerden destek alır da dedik. Kısacası tüm bu dediklerimiz, dilin öykünün kalbi diyebiliriz. Kalp sorunlu atıyorsa metabolizma yavaşlar ya da hızlanır. Dil, sadece sözcük ya da cümle değil: İnsan, adlandırarak yaşar. Adlandırdığını sözle ifade eder. Yani dile getirir. Dile getirmek bir hitap. Söz gücünü tasavvurun dile getirilebilmesinden alır. Yazan kişi zihninde kurguladığını dilin olanakları ölçüsünde yazıya aktarır. Peki, yazının öykülüğü nerede başlar?

Epik, anlamın tekliği üzerine kurulmuştu. Her sözcük kendisini dile getirirdi. Oysaki şiir dili dediğimiz şairane tutum imge dünyasını hedefler. Bu sebeple imgesel dille yazılmış bir öykü için "şiire yakın" deriz. Hatta "bu metin öyküleşememiş" diyenlere de rastlarız. Öykü sınırı geçmiş sayılır. Öykünün şiirle kan bağı hep konuşulagelmiş. Dil bir görme biçimiyse ve yaşayan bir şeyse, insan değiştikçe o da evrimleşir. Oysa yazılmış metin yazılmıştır. Bu durumda metin dil karşısında zamana yenilebilme riski taşır. Yaşayan dil başkalaştıkça edebiyatın bundan etkilenmemesi mümkün değil. İşte bir paradoks daha: Öykü dili sorunsallaştırdıkça ve konuşma dilinden bağını kopardıkça öyküleşir; anlaşılır

olmak için gündelik dilin evrimine boyun eğdikçe edebilikten uzaklaşır. Dil topluma bağımlı. Yalnız unutmamak gerekir ki, dil zihni belirleyen bir değişkense toplum da dile bağımlı... Psikanalist açıdan *öteki* bilinçdışını anlatır. Lacan'a göre bilinçdışı dil gibi yapılanır. Özne, ötekinin/bilinçdışının varlığını bilmez; yorumlar ya da anlamlandırır. Dolayısıyla öykü bilinçdışına seslenir. "Özne" bu seslenişle hakikate yaklaşmayı umar. Bilinçdışının simgelerle örülü olduğu söylenir. Hayat da bir bakıma metaforlarla düşünülür. Bu sebeple dil, kolektif ya da bireysel bilinçdışını yıkıp yeniden yaratma açısından mühimleşir. Yazarın tercihi burada devreye girer. Ya var olanı yeniden üreten ve onaylayan bir söyleme yaslanır -ki edebi olmaktan çok bir gerçeği kayda geçirdiğinden habersiz bir uydurma şeklini alır- ya da bilinçdışını bilince taşıyıp gerçekleşmemiş/başka türlü olanı hedefler.

Sözcük dediğimiz şeyin nesnesi imgesinden doğar. Sözcük tek başına görme biçiminin sessel yansımasıysa eğer dışarıda olanı tasarlama işi de sanata karşılık gelir. Öykü de diğer edebî türler gibi gerçekliği yeni baştan tasarlar ve kurar. O, topluma inen ya da topluma tepeden bakan değil, okurunu yaratan bir tür desek sanırız yanlış olmaz. Şiirle akrabalığını da bu düzeyde sürdürür. Çünkü roman özünde sisteme uyum gösterebilir bir tür. Dille gerilimi az ve boşluk sevmez. Oysa dil, öykünün bütününü yani öykünün kendini iletme isteğini anlatır. Sözcükler, atmosfer, betimleme ya da imge, olay ya da durum bir araya gelir, öykünün dilini kurar. Yazar her daim bilinçli değilse de yazma esnasında, metin ortaya çıktıktan sonra belli bir mesafeden bakabilir. Bu sebeple öykü hızla yazılmış olsa da, işlenme süreci o denli ağırlık ve uzaklık ister. Yazarın dilinden süzülüp gelen söz dizimi okura hitap etmeye hazırlanır. Kısacası bilinç öyküye son halini verir. Bu sebeple öykü dilinin teknikten uzak olduğunu düşünemeyiz. Ama bu tekniğin öğretilip öğretilemeyeceğini tartışabiliriz. Çünkü yazmak karmaşık bir bileşim. Hayal gücü, kurgu, dilbilgisi, görüş gibi pek çok etkeni içinde barındırır. Acıyı mı, neşeyi mi, heyecanı mı, öfkeyi mi, neyi ileteceğiz okura? İletmek istediğimiz dili, dilse biçimi çağırır. Öyküyü anlatıdan ayıran yere gelmiş olur yazar. Anlatı dili, olanı olduğu gibi, anı düzeyinde, iç dökme şeklinde aktarırken, metin öyküye yükselmek için biçim denilen tasarıma ihtiyaç duyar. Dil göstergeye dönüşür. Ama kendimize en az hatırlattığımız şey: Dil aslında susunca ortaya çıkar: sessizliğin melodisidir. Öykü ne kadar az konuşursa, dili o denli güçlenir. Yani öykü susar, dil sürer.

Ne anlattığımızla nasıl anlattığımız öyküde bir bütün haline gelmeli. Spinoza duygunun oluşması için önceliği fikre verir. Örneğin, birisi hakkında bir şey hissedebilmemiz için önce onun hakkında fikrimiz olmalı. Bu bir yanılsama da olabilir, gerçek de. Adlandırma insanın en eski hastalığıysa eğer, adlandıramadığımız şey zihinde anlama dönüşmüyorsa, haklı saymalıyız Spinoza'yı. Öykü de önce bir fikre işaret eder, ardından duyguyu çağırır.

Heidegger'deki dilimiz evimiz fikrini, Wittgenstein'ın dilin incelik olduğu ve eylemden sonra doğduğu varsayımını, Chomsky'nin dilin sözden ayrılıp zihni yeniden yarattığı düşüncesini yanımıza alırsak, öykünün asi bir tür olduğuna inanırız. Öykü, sistem içinde hep marjinal kalmış. Hatta mevcut ahlâkı savunan ve kollamaya çalışan öyküler, "iyi" nitelemesine girememiş. Özellikle günümüzde karakter yaratma, nedensellik bağı kurma, gerçeklikle doğrudan ilişkilenme özelliğini kaybetmişse öykü; görünmeyen hayatları gösterme çabasına soyunmuş, anlam yaratırken dünyanın anlamını sorunsallaştırmışsa; mananın maddede saklı olduğunu kavramışsa; yaşamı yeniden yaratmak için en uygun biçim sayılır. Dil yoluyla yaşama dokunur ve değiştirir.

İnsan neyse dili o kadar. Wittgenstein, *Dilimin sınırları dünyamın sınırlarını imler*, der. Dünyayı değiştirmek için dünyanın sınırlarında dolanan özneyi belki de bilmeden kendini aşmaya çağırır. Edebiyat dünyayı değiştirir mi sorusunu bu çerçevede ele alırsak, düşünceyi, yani tümceleri değiştirir edebiyat. Dünyanın sınırlarını değiştirir. Çünkü dünya bir kelime oyunundan ibaret. Son kez yine Foucault'a sığınırsak *"…artık mutlu olamayacağımızı bildiğimiz bir dünyada dil bizim tek çaremiz, tek membaımızdır."* Ne de olsa, hayallerle dönüyor dünya hâlâ.

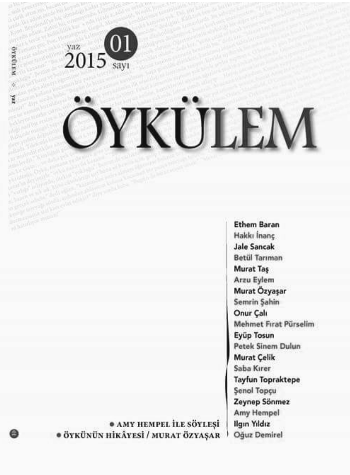
Son/uç

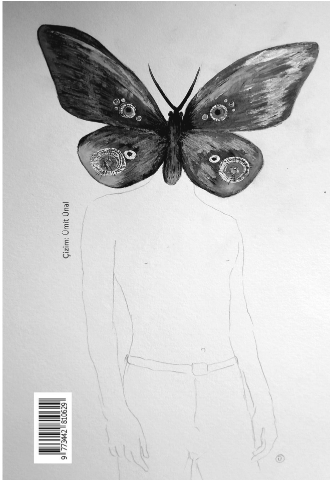
Son'a kadar söylediklerim belki bir anlam ifade etmiyor. Anlatmak istediklerim ayaksız, temelsiz ve örneksiz, belki de. Neden bu denli çok daire çizdiğimi bilmiyorum. Tek bildiğim, bir öykü/öykünme okuduğumda ve haddimi aşıp üzerine konuşmak istediğimde, *sevdim, fena değil, sevmedim, olmamış sanki, eksik, garip…* gibi tek sözcüklü yorumlardan sıkılmış olabilirim. Üzerinde konuşamadığımız şey hakkında susuyorsak eğer bana göre bu iki anlama gelir: Ya konuşmaya değer bir şey yoktur ortada ya da o kadar çok şey vardır ki metnin büyüsü bozulabilir. Kendi adıma bir öyküden beklediğim zihnimi/dünyamın sınırlarını zorlaması. İşte buna büyü diyorum ben. Metin o denli kendini anlatmaya gönüllüdür ki o zaman, her seferinde başka bir şey söyler, durduğu yerde çoğalır, onu sahiplenmek istesem de kendini kolay kolay ele vermez. Ama aslında çok şey verir. Şu sefil hayatın sınırlarında dolaştırmaktansa dışarı atar beni. Bu paragrafın üstündeki paragrafların/cümlelerin kendini zora sokması bundan sanırım. Nadir bulunanı tarif etmenin zorluğundan... Dil edebiyatın kalbiyken, kan sadece felsefenin damarlarında dolaşınca böyle oluyor sanırım.

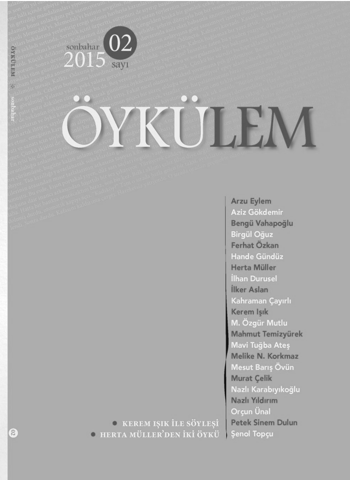
Anjiyo vakti!

mevsimlik öykü dergisi

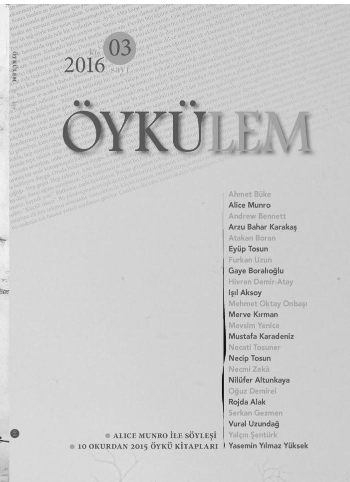

okur varsa biz buradayız...

İLK AŞK
JOHN GREEN

HERKES BURADA
KİMSE YOK
eleştiri zamanı

Eyüp Tosun: Herkesin anlatmak istediği bir şey var. Her anlattığımız öykü oluyor mu ya da neden olmuyor? Başat şeyler var mı? Yazar okuru hesaba katmalı mıdır?

İlker Aslan: İster istemez gözetmek zorundadır. Ama direkt okur odaklı yazan, bir bakıma piyasaya oynayan, o şey sana ait olmuyor. Başkası söylemiş de yazmış gibi oluyorsun. Kendinden yola çıkarak yazman lazım. Öykünün belli süre dinlenmesi gerekir. O zaman zarfında yapacağın müdahalelerden bazıları okuru gözeterek yaptığın hamleler olabilir. Bu normal tabii. Ama tümden okuru gözeterek yazmayı doğru bulmuyorum. Güçlü de olmuyor zaten o metinler.

Mustafa Orman: Yazar kendine dert edindiği için yazar ve kendi derdini yazdığından okuru gözetmez. Çünkü yazarın kendi içinde bir amacı var, o düşünceyi kafasına yerleştirmiş ve sadece onu yazıya dökecek; iç dışa akar, dış içe akmaz; bulaşır. Belli bir dil tahakkümü var; eğer her şeyi illaki biz söyleyeceksek, her şeyi illaki biz okurun gözüne sokup, al bak ben senin için yazdım diyeceksek zaten orada sahicilik kavramı ortadan kalkmış olur.

Orçun Ünal: Başta yazarın yazma niyeti devreye giriyor. Yazar daha bilgisayarın başına geçtiğinde, kalemi eline aldığında neyle yazıyor. Yani Mustafa'nın dediği gibi bir derdi varsa öncelikle kendine ayna tutmak için yazıyordur. Kendi acısına bir derman bulmak için yazıyordur. Ondan sonra okura dönüyor iş; metin demlendiğinde, tekrar okumada. Ancak o zaman düşünüyorsun.

Mustafa: Okuru gözetme işi biraz sıkıntılı. İngilizce yazmıyorsun, Türkçe yazıyorsun çoğu insan da okuyor. 'Ben yazarım, isteyen beğensin isteyen beğenmesin'in dışında bir parantez açıyorum: Beğenen de olacak beğenmeyen de olacak, bunun olması şart. Çünkü zaten her şeyi beğeniyorsan bu sorunludur. Hiçbir şeyi beğenmiyorsan bu da sorunludur.

Eyüp: Yazar olarak teknik olarak yaklaşım nasıl olmalı?

Mustafa: Kürt sorununu ben haber diliyle yazamam. Ya da birinin ağzından anlatamam. Bölgedeki insanların hayatlarını, ruh hallerini iyi bilmek lazım; oradaki taşın rengini bile bilmek gerekir. O bölgede yaşayanlar yaşadıklarını çoğunlukla ironiye vurarak anlatır; bu durum değişkendir. Ya da sadece Kürt sorunu değil, Gezi Direnişi'ni ele alalım. Direnişten sonra öyküler, şiirler, romanlar ajite edilerek yazıldı. Ajite ettiğin zaman hiçbir anlamı kalmıyor. O zaman metin edebiyatın ruhuna değmediği gibi, samimiyetini de yitirmiş oluveriyor.

Orçun: En önemli şey samimiyet. Çıkış noktasının samimiyeti. Yalnızca beğenilmek için yazmak bence doğru bir kavram değil. Anlatmak istediğin şeyin karşıya geçip geçmemesi, beğenilme güdüsünden önde gelmeli.

Mustafa: Hepimiz beğenilmek istiyoruz bu da bir gerçek.

İlker: Tabii ki.

Eyüp: Orçun'un dediği yerden şöyle devam edelim: Öykücü anlatmak istediği şeyi nasıl şekillendirmeli?

Orçun: Tamamen diyalog kullanabilir, tamamen tahkiye veya betimleme de olabilir. O zaman yöntem devreye giriyor.

İlker: Özünde yola çıkış iki şekilde olabiliyor: Benim bir derdim var ve bunu anlatayım. Bir de ben teknik olarak bir şey deneyeceğim. Konu olarak ne kullanabilirim yani birinde muhtevayı merkeze alan yazar diğerinde tekniği merkeze alabilir.

Orçun: Sen tersten gidiyorsun ama.

İlker: Evet.

Orçun: O zaman da amaç değişiyor. Çıkış noktan yaşamsal bir meseleden yazınsal bir şey yapma derdine dönüşüyor.

İlker: Aklıma geldi. Ferit Edgü'nün *Yazmak Eylemi* adlı kitabı. Edgü de Raymond Queneau'nin *Biçem Alıştırmaları*'ndan yola çıkarak yazmış *Yazmak Eylemi*'ni. 1980 yılındaki bir siyasi olayı 101 farklı biçimde anlatıyordu. Mesela bu metinler yöntem üzerinden yola çıkılarak yazılan metinler. Buradaki ayrımı dile getirmeye çalıştım.

Mustafa: Aslında bütün yazarlara şunu sormak lazım: Vitrinde yer almak mı, okuyucunun gönlünde yer edinmek mi? Çünkü yazar bu ikisi arasında gidip geliyor. Eğer vitrine oynuyorsan göz önündesindir ve çabuk devrilirsin. Çünkü oraya bir şey çarpacak, tozlanacak, oraya bir el girecek. Ama okuyucunun içi öyle değildir. Elini nasıl okuyucunun kalbine sokup sökebilirsin ki! Bu yüzden yazarın kendine seçeceği yol derdi ve samimiyet çizgisi olmalıdır.

Eyüp: Metin esas dert olacak.

Mustafa: Mario Vargas Llosa *Genç Romancıya Mektuplar* kitabında, *"Edebiyat mesleği bir hobi, bir spor veya boş vakitlerde icra edilen kibar bir oyun değildir. Ayrıcalıklı ve ayırıcı bir fedakarlık, önüne başka hiçbir şeyin geçemeyeceği bir öncelik, kurbanlarını (kutlu kurbanlarını) köleye dönüştüren özgürce tercih edilmiş bir uşaklıktır,"* der.

İlker: Bugün öyle mi? Bir sürü isim sayarız şurada.

Mustafa: Okuyucuyu da suçlamak lazım.

İlker: Nitelikli okur da ayrı bir mesele!

Eyüp: Biz niye günümüz öykü kitaplarını beğenmiyoruz, ne/ler eksik?

Mustafa: Çünkü sahicilik ve hikâye yok. Sürekli bu iki kelimenin etrafında dönüp dolaşmam okuyanları rahatsız edebilir belki.

İlker: Bir meselesi yok bence.

Mustafa: Kitabı açıp okuyorsun. Bitince kendine soruyorsun ben Türkiye'de mi yaşıyorum, Norveç'te mi? Yazarın meselesi hep klişe şeyler. Bana göre toplumsal olmayan şey kendi meyvesini de veremiyor.

Orçun: Orada ben farklı bir noktaya düşüyorum. Benim yazdıklarım senin söylediğinden çok uzağa düşer.

Mustafa: Senin yazdıklarında belirli bir algılama, felsefi bir yaklaşımla kendi süzgecinden geçirerek yapıyorsun. Piyasada ardı ardına sıralanan kitaplarda

yazarın felsefeye bir başvurusu da yok. Vüs'at O. Bener'in iç seslerini taklit ediyor, Sait Faik'in insanlarını taklit ediyor yani hep bir kopya var.

İlker: Buraya gelene kadar. Ferhat'ın (Özkan) kitapla ilgili konuştuk Orçun'la. İnce bir mizah var adamda. Ama bu hiç sırıtmıyor. Oğuz Atayvari taklitçilerimiz de yok değil ve hepimiz bunu hemen fark ediyoruz.

Mustafa: Kitapların genel sorunu, bir hikâyelerinin olmamasıdır.

Orçun: Bazı kitaplarda oyunun kendisi amaç hâline geliyor.

Mustafa: Çerez öyküler. Belki iddialı bir laf ama günümüz öykü kitaplarının çoğu beş yıl sonra unutulacak, okunmayacaklar.

İlker: Yüzde yüz katılıyorum sana. Çünkü bazı öyküler sadece bazı dergilerde yayımlanıyor. O öyküyü herkes biliyor ki sadece o dergi yayımlayacak. Bunu yazarın kendisi de biliyor. Başka bir yere gönderemiyor.

Eyüp: Öykü bir yere gitmediği gibi dergicilik de bu yüzden bir yere gitmiyor. Herkes kendi türküsünü çağırıyor.

Orçun: İçeriği dolduracak nitelikte öyküler bulamıyor çoğu dergi…

Mustafa: *(O sırada dışarıdan Şule Gürbüz geçer.)* Şule Gürbüz değil mi o?

İlker: Hakikaten o.

Orçun: Çağıralım…

Eyüp: Neyse Şule Gürbüz gider öykü kalır beyler konumuza dönelim. Öykücünün öyküsü tükenir mi? Yazar anlatacağı şeylerin tükendiğine kendisi karar verebilir mi?

İlker: Ben buna hep İsmet Özel'i örnek veriyorum. Şiiri bıraktım muhabbeti, ya da Teoman'ın bir dönem müziği bırakması. Sanat öyle bir şey değil ki; olmamalı da.

Mustafa: Emrah Serbes olayını da buna örnek verebiliriz.

Eyüp: Emrah Serbes demişken öyküdeki Ankara meselesine ne diyorsunuz?

İlker: Bence tek mesele, bazılarında hepsi değil olayın ya da anlatılan şey her neyse mekân olarak Ankara'da geçmesi. Onun dışında anlattığı şey klasik modern orta sınıf kent insanının mevzusu. Buna sen şehir olarak Kadıköy'ü de katsan Yozgat'ı da katsan aynı şey, Rize'yi de. Mekân Ankara, olayın özünün Ankara ile ilgisi yok.

Eyüp: En son *Neden Tarkovski Olamıyorum*'u izledim.

Mustafa: Çok saçma bir filmdi.

İlker: Ben beğendim.

Eyüp: Ben de beğendim. Orada bir şeye değinmek istiyorum. Filmde bir yazarı oynuyor Menderes Samancılar. Ödül almış bir yazar. Hâlâ gecekonduda oturan, evi kireçli olan, bahçesinde kahvaltı yapan biri. Filmin başrolü olan kafasındaki filmi çekemeyen Tansu Biçer yazarı ziyarete geliyor. O ara aralarında insanın yaşadığı şeyle hayalindeki şeyi yazmanın farklılıklarına dair kısa bir muhabbet geçiyor. Yazar hastaneye yatıyor. Bizim yönetmen onu ziyarete gidiyor. Hastanede Tansu Biçer ona kitabının neden sevildiğini anladığını söylü-

yor. Çünkü onunla bahçede kahvaltı yaparken bile kendini kitabın içinde hissettiğini söylüyor. Yazar da ona onun neden Tarkovski olmayacağını anlatıyor. Çünkü adam bir Tarkovski filmi çekmek istiyor ama akşam eve gittiğinde, bekâr evi, arkadaşlarıyla bira&çekirdek televizyon keyfi yaparken buluyor kendini.

Mustafa: Burada yaşantı devreye giriyor o zaman. İnsanın yaşantısı kitaplarına da yansır. Bu örneği hep veriyorum, vereceğim de; mesela Hasan Ali Toptaş.

Eyüp: Herkesin önce kendi evinin önünü yazması mühim. Buradan da günümüz öyküsünde sevmediğimiz şeylere geleceğim. Benim sevmediğim şeylerin başında; kurmaca diye nitelendirilen öykülerde hemen daha yolun başında işin içine kurgunun içinde yazma, yazar olma hikâyesi geliyor. Ve hemen hepsi çok bocalıyor. İlk kitapta bunu yapmaya gerek yok.

İlker: Sürekli bir sevgili okur diye hitap etme hissiyatı…

Eyüp: Özellikle ey okur, sevgili okur türevlerinden bana gına geldi.

Mustafa: Ve hiç de yaratıcı değil.

Orçun: Hiç değil, evet.

İlker: Yazmayı, yazma meselesini merkeze alan bir anlayışla sürekli yazıyorum!

Eyüp: Bir de şuraya geldim 2015'nin ortalarından beri. Öncesinde yoktu yani her öykü kitabını sonuna kadar okuyordum. Gerçekten merak ediyordum ve üzerlerine konuşma, söz söyleme hakkını bulmak için okuyordum. Ama artık öyle değilim. Bir öykü kitabını sonuna kadar okumak zorunda mıyız? Değilsek buna sebep olan şeyler neler? İlker de yapıyor, Mustafa da yaptı. Dergi editörleri olarak bunda esas suç bizim mi? Çünkü öyküler ilk bizden geçiyor!

Mustafa: Değiliz. Şöyle bir şey var çok kitap çıkıyor. Bir öykü kitabını eline alıyorsun birinci öyküyü okuyorsun, ikinci öyküyü okuyorsun aynı diyorsun. Bunlar temcit pilavı gibi oluyor, bir şey ısıtılıp önümüze konuluyor.

Eyüp: Merak ediyorum şunda hepimiz hemfikir miyiz, "Bir kitabı sonuna kadar okumamız gerekmiyor,"

Mustafa: Öyle. Bir kitabı okuyamıyorsam hemen bırakıyorum, çok sinirleniyorum. Tavır almak lazım bence kitaba karşı.

Orçun: O tavrın da sert olması lazım.

Eyüp: Niye sonuna kadar gidemiyoruz? Burada her şeyden önce bir okuruz. Ve bu buluşmayı ayarlamamın sebebi de bu. Benim için yazarlığınız, editörlüğünüz vs. hiç önemli değil. Bizler bir okur olarak neden bırakırız bir öykü kitabını? Ben sayayım: Artistlikleri sevmiyorum, yok yazar olma, kitap çıkarma, öykü içinde öykü yazma bunları hiç yapamıyorlar ve bu çok sırıtıyor. İkincisi anlatılan şeylerin, konuların belirli bir kısır döngü etrafında dönmesi; rakı, kedi, anneanne, Ankara, dini hissiyatlar, Kadıköy… Kadıköy'ün altının ayrıca çizilmesi gerekiyor çünkü bunun da bokunu çıkarıyorlar artık! Başka ne var. Ha,

bariz imla ve yazım hatalarına artık cidden tahammülüm yok. Ve editöre yayınevine kızmaktan geçtim direkt yazarına kızıyorum, son okuma yapsınlar bir zahmet. Sorumluluk şu iletişim kolaylığı çağında yayınevi kadar onlardadır da.

Orçun: Okurun suçu ne? Var mıdır? Bence var. Edebiyatın bu şekilde şekillenmesinde okurun da suçu vardır.

Eyüp: Okurun suçu şöyle var. Bence her okur günümüzde bir kitap eki, bir dergi kadar kuvvetli. Twitter'ın gücü ortada. Öykü deyince akla gelen ve sosyal medyayı da iyi kullanan yazar çizer tayfa eleştiri konusunda benim şahsen umurumda değil çünkü kimin hangi kitabı eleştirdiğini gördünüz ki? Herkes herkesle dost, birbirlerine ve en başta öyküye kötülüğü, öykü ile adı en çok anılanlar yapıyor ne yazık ki. Benim kriter aldığım kişiler bu dört kişi ve gerçekten değer verdiğim sosyal medya kullanıcıları olan okur kitlesi. Bunlar beğenmediği şeye şu yüzden beğenmedim diyebiliyor. Bu yüzden birçok otorite isimden daha değerliler. Bunlar çoğalırsa belki bir şeyler düzelebilir…

Mustafa: Okurun şöyle bir suçu var. Genelde karşılaştığımız okurların okuma geçmişi yok. Mesela klasikleri okumamış. Türk edebiyatında bazı klasikleri hiç okumamış. Dünya edebiyatına da popüler anlamda bir değinmişliği var. Onun dışında yok. Buradan hareketle günümüz yazın dünyasını arkadaş yönlendirmesiyle takip ediyor ve iş yine bir arkadaşçılığa gidiyor.

Eyüp: Bir kesim Mustafa Kutlu, Rasim Özdeneren gibi yazıp ve bunda ısrar edip övünüyor, diğer kesim Sait Faik, Oğuz Atay gibi yazıp, yine ısrar ediyor. Onlardan kendilerine akan şeyi marifet sayıyorlar.

Mustafa: Ama devamlılığı olan her şey akmaz. Buradan boydan boya bir duvar olsun. Moda'ya kadar da sürsün; devam eder fakat o duvar akmaz ki. Ama bir dere akar, onu görürsün. Eleştirmenler genelde kitaplara övgü noktasında bariz yalpalıyorlar. Çıplak olan tahta masaya, ısrarla çiçekli bir örtü sermenin anlamı yok, o masa çıplak, görüyoruz.

İlker: Eleştirmenlere kitap gidiyor, şunu tanıt deniyor ve muhtemelen para alıyor. Kitabı kötülemesi, gördüğü noksanlıkları söylemesi zor oluyor.

Orçun: Orada da iş yine okura dönüyor. Kör bir okur var. O döngüye, o mekanizmaya inanıyorsa, kendini reklam ve reklamsal tanıtımlara kaptırıyorsa en büyük hatayı kendinde aramalı.

İlker: İyi ile kötüyü ayırt edemeyen bir okur var zaten.

Mustafa: Şöyle bir şey var olumsuz bir eleştiri kitabı daha çok okunur kılar. Çünkü bir tartışma yaratır. Edebiyatta tartışma yaratacak bir metin, bir kitap yok. Bakıyorsun kendini eleştirmen olarak atayanlara, çıkan her kitabı beğendiğini söylüyor. Yani beğenmediğin bir kitap yok mu hiç?

Eyüp: Türkiye'de bir tane öykü eleştirmeni yok… Bu niye çıkmıyor peki? Benim fikrim bir eleştirmenin çıkmaması herkesin herkesi tanıyor olmasından kaynaklanıyor. Bu insan doğasına aykırı.

Mustafa: Türkiye'de iyi bir eleştirmen olmak için hiçbir yazar arkadaşının

olmaması gerekir.

Orçun: Kesinlikle bağımsız biri olacak. Bu, şu bana ne der hesabı gütmeden yazacak her istediğini, çatır çatır eleştirecek gerekirse.

Eyüp: Yahu çok merak ediyorum neden bir tane bile çıkmıyor. Hadi büyükşehirlerde bu yazar ilişkilerinden çıkmıyor da Anadolu'dan, bir Ege kasabasından, Doğu'dan neden çıkmıyor biri? Maddi kaygısı da yok diyelim, niye çıkmıyor?

Mustafa: Aslında yapanlar var da işte piyasa buna engel oluyor.

İlker: Bir şekilde görünmüyor yapanlar da.

Mustafa: Ya da şöyle bir şey olacak tek sayılık bir dergi çıkacak, her şey söylenecek sonra kapanacak.

İlker: Bir de şu noktası var işin, ben mesela bir öykü kitabını eleştiren yazı yazdım, neresi yayımlayacak var mı bir mecramız? Hiçbir yer basmayacak.

Eyüp: Çünkü reklam derdi vs. devreye girecek.

İlker: Evet aslında bunlar hep bir ekonomik mekanizmanın sorunu!

Mustafa: Gördüğümüz ilk kötü öykü kitaplarında aslında biraz da editöre yüklenmemiz gerek.

İlker: Kesinlikle. Beğenmediğimiz o öykü kitabındaki öykülerin neden olmadığını editör anlatacak yazara. İlla kitabını basmak istiyorsa çalışarak yapacak. Ama buna rağmen o kötü kitabı yazan yazar aynı kötülükle ikinci kitabını çıkarırsa o zaman tek suçlu olarak yazarı görebiliriz.

Mustafa: Taşları nasıl döşediyse öyle de devam edecek bence…

Orçun: Kötü bir öykü kitabının büyük bir yayınevinden çıkması günümüz öyküsü için bir mesele olmalı ama maalesef olmuyor. Çünkü bunun tartışılacağı ve geniş kitleye ulaştırılabileceği özgür bir mecra yok.

İlker: Öyküde en zor şeylerden biri diyalog kurmaktır. Ama herkes bol diyaloglu öyküler yazmak derdinde. Ve hiç başarılı olamıyorlar.

Mustafa: Diyalogların zayıf olmasının tek sebebi ne biliyor musun? Artistlik yapmaya kalkmak. Sokaktaki adamı kendi diliyle vermek zorundasın.

İlker: Bazı yazarlarda da bile isteye kaçıldığını görüyorum diyalog kullanmaktan. Nispeten şu kafe ortamını anlatmak kolaydır. Ama bu masaya yaklaşıp burada ikili bir ilişkiyi anlatmak zordur. O yüzden diyalog işi bizde eksik. İlla gerek yok tabii ama biraz zayıfız bu konuda.

Eyüp: Bu ara kafama takılan başka bir mesele…

Mustafa: Rüyanda mı gördün, uyutmuyor mu?

Eyüp: Uyutmuyor. *(Gülüşmeler)* Bir kitabı, metni kapağındaki isme bakmadan tanımak her zaman iyi midir? Yani ben mesela artık Cemil Kavukçu okumamaya karar verdim. Çok sevdiğim bir öykücüdür. *Üstü Kalsın*'ı da severek okudum ama hep aynı şeyleri hep aynı şekilde anlatıyor ve sıkıldım artık. Ve son kitabını ne aldım ne de merak ediyorum.

Mustafa: Buna Ahmet Büke örneğini de verebiliriz.

İlker: Eyüp Ahmet Büke'yi çok sever Mustafa…

Eyüp: Cemil Kavukçu'yu da severim, o yüzden dert yanıyorum abi.

Mustafa: Bu isimler çok iyi yazar, bunu kimsenin inkâr ettiği yok.

Eyüp: Ufak oyunlar, biraz şaşırmak hakkım değil mi? Ben bunun derdindeyim. Siz ne diyorsunuz? Yani anlatmak istediğim şu Cemil Kavukçu yine derdini anlatmaya devam etsin bir şey dediğim yok ama şaşırayım, heyecanlanayım istiyorum… Bir de şu da var. Bunun altı çizilmiyor; çoğu insana gittiği gibi biz bu kitapları beleşe almıyoruz. Para veriyoruz, ve paranın yanında zaman harcıyoruz. Bunlar hele ki günümüzde çok önem taşıyor, kimse kusura bakmasın. İşimiz gücümüz kitap okumak değil.

İlker: Sen diyorsun ki bir manavdan elma aldım. İçinde iki tane çürük çıktı gidip bunu manava veririm. Kitapta da para veriyorum, biraz da olsa beklentimi karşılaşın istiyorsun.

Eyüp: Ne olacak peki?

Mustafa: Şu örneği vereceğim, Bora Abdo örneği. Mesela *Öteki Kışın Kitabı*'nda başka bir şey denedi. *Bizi Çağanoz Diye Biri Öldürdü* kitabında başka bir şey denedi. Son kitabında da başka bir şey denedi. Kendini sürekli yeniledi. Her insanın kişiliği farklıdır. Bana göre her kitabın da kişiliği farklı olması lazım. Keza Murat Özyaşar da öyle…

Orçun: Orda iki sebep olabilir bence yazar açısından. Birincisi, tembelleşme. Nasılsa okunuyor, beğeniliyorum. Öyle de yazsam böyle de yazsam okunurum. İkincisi de kemikleşme. Çok uzun seneler aynı şeyleri anlatınca dil ve konu sabitleniyor. Otuzlu yaşlardan sonra yaratıcılığın azaldığı bir gerçek. Belli bir zamandan sonra dili, üslubu, konuyu değiştirmek için fazladan bir güç sarf etmek gerektiği kesin. Yazar olarak bundan kaçarsan aynı dilin ve üslubun içinde sıkışıp kalıyorsun.

Mustafa: Her gün beklediğin istasyonda hep aynı tireni görmek gibi.

Eyüp: Bazen banliyö bazen İç Anadolu Mavi, Meram Ekspresi veya Yüksek Hızlı trenimiz çok hızlı geçsin!

Orçun: Monotonluğa dönüşüyor iş.

Eyüp: Her gün vapura yürürken farklı yollar deniyorum. Aynı yoldan gittiğim iki gün olursa asalak gibi hissediyorum kendimi.

Orçun: Aslında bunu yani bir kitabın kime ait olduğunu nereden anladığımıza da bağlı. Oturmuş bir dil ve konudan mı anlıyoruz yoksa daha ince bir şeyden mi anlıyoruz. Bir anlık bir göz kırpma gibi bir şeyden bahsediyorum. Bu bir metafor, bir benzetme olabilir, biçimsel bir deneme bile olabilir.

Eyüp: O zaman şöyle sorayım. Bir yazarın ismini görmeden metnini tanımak nasıl bir his? Sevdiğin bir yazar hep aynı şeylerden mi bahsedecek?

İlker: Bir farklılık mutlaka olması lazım. Bir yandan da mesele değişiklikse, Murat Gülsoy örneğini veriyorum ben. Farklı yazıyor ama yine de Murat Gül-

soy'dur diyebiliyorum. Bu bence güzel bir şey. Bunu yapabilmek güzel.

Mustafa: Metne ve dile sadık kalarak yapılabilir. Demek istediği de o, hani diyordu ya Eyüp başka sokaklardan yürüyorum ama sokakları değiştirdiğinde ayakları değişmiyor. Başkasının ayağı değil.

İlker: Çok güzel oldu bu, katılıyorum. Belki romanda da Orhan Pamuk örnek verilebilir. *Cevdet Bey ve Oğulları*'na, *Kara Kitap*'a bak.

Eyüp: *Sessiz Ev...*

İlker: Hiçbiri birbirine benzemiyor.

Eyüp: Şaşırtma yapılacaksa bunun da iyi yapılması gerekiyor. Yani istediğimiz şeyi yazar başaramaya da bilir. Mesela Barış Bıçakçı'nın *Seyrek Yağmur*'u belki benim beklediğim şeye kötü bir örnektir. Aman o şaşırtmasın aynı devam etsin dedim çünkü başaramamış. Burada da şunu düşündüm acaba sevdiğim yazarlardan beklediğim şaşırtma/heyecanlandırma meselesini kendim esasen istemiyor muyum?

Mustafa: Ben de beğenmedim.

İlker: Ben de beğenmedim. Ama çok abartıldı. *Sinek Isırıklarının Müellifi* dışındaki eserleri zaten sıradan normal kitaplar olduğu için *Seyrek Yağmur*'un topa tutulması yanlıştı.

Eyüp: Özellikle siyasi göndermeler çok ucuzdu. Hiç yakıştıramadım.

Orçun: Trend olan mevzuya dokunayım hesabı…

Mustafa: Güncel olaylara hemen değinmek onu iyi anlatabilmek kolay değildir. Sobadaki köz sönmeden eline alırsan, elin yanar, canın acır, ortalığı dağıtırsın, gürültü çıkarırsın.

İlker: Edebiyatta da öyle, toplumsal dönüşüm olarak da öyle. Gezi oldu, sen hemen bir dönüşüm bekliyorsun. Gezi'yi belki on beş yıl, yirmi yıl sonra

anlayacağız. 68 kuşağı o sene mi anlaşıldı? Edebiyatta da böyle. Bu da tüketim kültürüne alet oluyor, maalesef.

Orçun: Sıcakken olunca hamur oluyor. Mesela Öykülem 1'deki Hakkı İnanç öyküsü. Bence öyleydi.

Eyüp: "Köpekler" öyküsünü diyorsun.

Orçun: Evet. Bilinen bir mevzuyu klişe kavramlar üzerinden ele alınca olmuyor.

Mustafa: Bana bilmediğim ne anlatacaksın, o benim için önemli.

Orçun: Ya bilmediğini anlatacaksın ya da bildiğini başka bir bakış açısıyla anlatacaksın.

Eyüp: Şuna gelmek istiyorum sizce butik (küçük) yayınevlerinin öyküye katkısı var mıdır? Dosyasını tamamlayan yazar büyük yayınevlerinden ses alamayınca çareyi küçük yayınevlerinden birinde buluyor ve nihayet kitap çıkıyor. Mesele aslında kitabın çıkması mıdır? Dergileri de tartışalım?

Mustafa: Atölyelere de değinelim…

İlker: Öykü yazmak meselesiyle başlayalım. Öyküde ilk öncel bir meselen, biçimin, üslubun vardır, yazarsın. Aynı zamanda öykünün mutlaka bir matematiği olduğunu düşünüyorum. Fazla bir virgülü bile kabul etmez. Ya da bir kelime. Esas öyküyü var eden de bu matematik. Kim öyküyü bu şekilde kuruyor peki? Çok az. Yazmakla bitmiyor iş. Çalışmakla beklemekle oluyor öykü. Herkese öğretemezsin bunu. Keman çalmayı, resim yapmayı nasıl herkese öğretemeyeceksen bunu da öğretemezsin. Zemin varsa inşaatı çıkarsın.

Eyüp: Öykünün öğrenileceği yegâne okul iyi metinler…

İlker: Okuyarak öğrenme.

Mustafa: Biz usta çırak döngüsü ile gidiyoruz. Yeni bir öykü yazdığımda Eyüp'e gönderiyorum. Nasıl olmuş diye fikirlerini alıyorum. O bana fikirlerini söyler, ama ben kendi yolumu kendim yaparım, sürekli yazarak ve okuyarak. Yazdıkça kendi dilin de oturacak.

Eyüp: Ethem Baran'ın dediği gibi yazmanın tek çaresi yine yazmaktır.

Orçun: Kendini de eleştirebileceksin ama. Hayran olmayacaksın yazdıklarına.

Eyüp: Sen mesela ilk öykü kitabı çıkmış birisin. Seni tanıdığım için söylüyorum. Kendi metnine dönüp eleştirel gözle bakabiliyorsun. Bu çok önemli.

Orçun: Herkes böyle bakamıyor sanırım.

Eyüp: Aynaya bakmak gibi. Daha merkez dışında duran, okuyan anlamda da çevresi olmayan insanlar da haklı oluyorlar mı?

İlker: Bunun artık kırıldığını düşünüyorum. Yazdığını okuyan insan bulamıyorsan bu biraz da senin suçun. Teknoloji buna imkan sağlıyor. Ben Mustafa'ya öykümü okutacaksam onun yanına gitmeme gerek yok. Bir şekilde ona ulaşabiliyorum. İyi ya da kötü bir okur bulurum.

Mustafa: Peki bu sene kim şampiyon olacak?

İlker: Abi bu soruyu kime sorduğunun farkındasın değil mi?

Mustafa: Farkındayım o yüzden soruyorum.

İlker: Tabii ki Fenerbahçe olacak.

Mustafa: Beşiktaş olacak. Bu da dergide olsun, çıkarma Eyüp.

Eyüp: Olaya çok yabancıyım ama tamam bu da geçecek. Dergilere gelelim.

İlker: Öykü dergileri ile kısıtlayalım yoksa çok uzar.

Orçun: Ben atölyeler ile ilgili bir şey demek istiyorum. Orada bir matematik var. İşleyiş, mekanizma var. Bu gibi yerlerin sana öğretemeyeceği şey özgünlüktür. Çok kısa bir sürede bir tavır, bir özgünlük verilmesi çok zor. Atölyeli yazarlara baktığımızda genelde birbirlerine benzediklerini görürüz. Çünkü bir veya birkaç kişinin etkisi olduğu için yönlendirme de belli bir yönde oluyor. Dil ve içerik açısından çokça benzerlik taşırlar.

Eyüp: Çünkü kursiyerlere tavsiye edilen isimler aynı. Yüz kişi aynı metni okuyor ve onların içinden beş kişi çıkacaksa o tavsiye edilen yazar gibi yazıyor.

Orçun: Eleştirdikleri noktalar bile aynı oluyor.

Eyüp: Şekil olarak da sıkıntı doğuyor. Bir öykücü katılanlara virgül kullanmak yok diyor, diğeri tırnak kullanmak yok diyor. Başkası yine bir şart sunuyor. Sonra tektipleşme başlıyor.

İlker: O atölyeyi kim veriyorsa onun biçim hassasiyeti devreye giriyor. Bir şeyi kullanmamak neyi değiştiriyor ki?

Eyüp: Ben şu açıdan bakıyorum olaya. O kadar mesele varken her şey bitti çok iyi öyküler yazıldı da iş virgüle, tırnağa ve kıytırık biçimsel kaygılara mı kaldı, ben bunun derdindeyim.

Orçun: Eğitmen, her kursiyer ona farklı şeyler getirsin, özgün olsun istemiyor; esas istediği kendi beğenilerini anlatmak, aktarmak… Bu biraz da kaçınılmaz bir şey sanırım. Tercihleri ve beğenileri olan bir birey veya okur olmanın getirdiği bir zorunluluk...

İlker: Bu tarz atölyelere katılanlar zaten dergilerde, şurada burada var olabilmiş arkadaşlar değiller. Bu işi orada öğrenebileceğini, öykücü olabileceğini düşünüyor. Aslında öyle bir dünya yok.

Mustafa: Yine piyasaya giriyoruz çünkü atölyelere gidenler genelde paralı olanlar.

Eyüp: Oradaki eğitmenler şunu demiyorlardır: bu haftaki konumuz ağaç ve ben size metnin temelini teşkil eden birkaç şey hakkında bilgi vereceğim sonrasını size bırakacağım demiyor. Ağaç konusunu verirken Zweig'dan Dostoyevski'den bahsediyor. Bu ve bunun gibi isimleri bin kere tekrar ediyor. Gelenleri tanımıyor? Gelenlerin altyapısı Tanpınar ve Sait Faik'e ne kadar hazırlıklı?

İlker: Onu bence öngöremez çünkü kısıtlı bir zaman var.

Mustafa: Üstünkörü oluyor.

İlker: Senin kimi okuduğunu bilemiyor. Bir şablon tutturuyor ve milli eği-

tim gibi devam ediyor.

Eyüp: İstanbul ve Ankara'da öykü atölyelerine devam eden üç isimden bilgi aldım. Üçünde de metin tamiri/incelemesine namına bir şey yokmuş. Çok şaşırdım. Hepsi öykü yazdırmanın peşinde. Mesela bir yazarın öyküsünü tüm yönleriyle ele alıp, bakın öyle böyle kurulur demek yok. Öykü yazdırmaktan ziyade bence bir öykünün incelenmesi daha faydalı olacaktır. Her şey önce tamirden başlar, olayı anlıyor muyuz ona bakmalıyız. Herkes o yüzden hemen usta oluyor…

Mustafa: Yazan herkes yazar mıdır?

Eyüp: Değildir tabii...

Mustafa: Kitabı olan herkes yazar mıdır? Bence değildir. Öyle olsa bakkalların defterleri daha meşhur olurdu.

Eyüp: Her anlattığımız hikâye öykü olmuyor. Hepimizin ailesinde ya da çevresinde hiç okuma yazmayla alakası olmayıp çok güzel hikâyeler anlatan insanlar var, anlatmak mesele değil nasıl anlattığımız mesele…

Orçun: Sadece anlatmak edebiyat olmuyor.

Mustafa: Emek en başta emek. Bir şeye emek vermediysen onun karşılığını alamazsın.

Eyüp: *(İlker'e)* Sen mesela saçını öyle hiç uğraşmadan uzatabiliyor musun yani saçın kendiliğinden böyle bakımlı uzar mı?

Mustafa: Benim alnım geniş Sezgin *(Gülüşmeler.)*

Orçun: Bir de bu tür atölyelere katılanların yazma ihtiyacı dışsal bir ihtiyaç bence. Gerçekten yazan bir insanın ihtiyacı içseldir. İyi ya da kötü olacak diye düşünmez, kağıdı kalemi bulduğu an yazar.

Eyüp: Son zamanlarda okuduğum kötü öykü kitapları çoğaldıkça şunu düşünüyorum, bu atölyelere katılanlar neticede güncel öykü kitaplarını daha fazla takip ediyor. Kötü diye nitelendirdiğim öykü ya da öykü kitaplarına denk gelince bunu ben de yazarım, diye gaza geliyorlar. Ve okuduğu öyküde anlatılan şeyle hayatındaki benzer bir şeyi yazmak istiyor. Yazamıyor, olmuyor. Google'a öykü atölyesi yazıyor. Niye? Kağıdı ya da bilgisayarı açtığında aslında çok iyi yazacağı/anlatacağını hissettiği şeyi bir türlü beceremiyor.

(Orçun yine Amerikano istedi, biz hepimiz çay.)

Mustafa: Öyküler gölgeli değil. Tamamen düzler. Seni hiç düşündürmüyorlar. Düşündürmediği için de herkese basit geliyor.

Eyüp: Bir de iyi diyebileceğim öykü kitaplarında da şöyle bir sıkıntı var. Öyküler bir yere gitmiyor. Yani bir şey olacak diye bekliyorsun ama olmuyor. Şunu düşündüm ufak editörlük hamlesi yapılamaz mı? Yani kitap iyi, öyküler iyi, golü de atsa. İlla eylem anlamında da bir sonuç değil beklediğim. Yani mesela adam maça gidiyor, yazar anlatıyor da anlatıyor sonunda adam eve geliyor öylece bitiyor. Burada hiç olmazsa adam eve geldiğinde kapıyı açık görse ve öykü orada bitse bile yeterli. Demek istediğim şey tam olarak bu.

Mustafa: Anlatmak mevzumuz değil, herkes bize bir şey anlatıyor ve çok sıkılıyoruz.

Eyüp: Öykü dergilerine gelelim. Öykü dergilerine bakış açınız nedir? öykü Öncelikle şunu belirteyim Mephisto dergilere zulüm ediyor. Alınan yüzde elli payı geçtim. Mephisto'nun çalışanlarından Yiğit Özgür karikatüründe olduğu gibi geldi yine tipini siktiğim bakışına maruz kalmaktan usandım. Kan ter içinde ayaklarına kadar götürüyorum Öykülem'i. Hiç ter dökmeden her dergiden 5 TL kesiyorlar üstüne de tavır yiyoruz. Batasın Mephisto, sadece onlar değil dergilere bunu reva gören her yer batsın…

İlker: Mephisto'nun güzelliği şurada tüm fanzinler dâhil bulabiliyoruz. Ama çok haklısın davranış tarzları ve kesilen yüzde açısından. Ben problemsiz bir dergi bırakma anı hatırlamıyorum.

Eyüp: *Öykülem* iki Mephisto'da 100 adet satıyor. Az bir rakam değil. 500 TL kazanıyorlar oturdukları yerde. Bu hava niye?

İlker: Tanıdığım sevdiğim isimleri görünce alıyorum genelde öykü dergilerini. Dergilerde şöyle bir sıkıntı var. Mahallecilik. Çoğu dergide var. Bu hoşuma gitmiyor.

Eyüp: Bu bence *Askıda Öykü* ve *Öykülem*'de yok. İsimleri değiştiren ve hep aynı isimlere yer vermiyorlar.

İlker: Sadece öykü dergilerinde değil genel olarak diğer dergilerde de var bu sıkıntı.

Orçun: Bir diğer sıkıntı da on tane öykü varsa yedisi ıska geçiyor ve okura hiçbir şey katmıyor. Haliyle de bir sonraki sefere vakit harcayasın gelmiyor. Ne para, ne de vakit.

Mustafa: Buna ben de katılıyorum.

Orçun: Sevdiğim bir isimse, kitabı çıkınca okurum diyorum. Dergilerdeki öykülerin çoğu genelde kötü oluyor.

İlker Aslan

Mustafa Orman

Mustafa: Dergiler bir tartışma yaratmıyor. Bu kötü. Dergicilik çok zor bir şey. Dışarıdan bakıldığı gibi değil. Yazarlık insanı Tanrı yapmıyor. Mütevazi olmak lazım. Dergilere öyküden ne anlarsınız mantığıyla yüklenmek de çok yanlış.

İlker: Eleştiriye çok tahammülsüzüz. Çünkü bir kere insanlar kendi yaptığını çok beğeniyor. O yüzden eleştiriye kapalı. Bizdeki eleştiri boyutu da çok iyi biliyorsan sen yaz seviyesinde olduğu için bize bile mesela siz kimsiniz de konuşuyorsunuz diyecekler belki de bu sohbeti okuyunca…

Mustafa: Onlara şimdiden şunu söyleyeyim. Bunu biz yapmazsak kim yapacak.

Eyüp: Hepimiz bir okuruz en başta. En güzel şey bu. Dergicilik müthiş cesaret isteyen bir şey. *Öykülem'*de mesela bize hâlâ, "Sizde yayımlanacak öyküler bellidir ama ben yine de göndereyim," şeklinde yazan insanlar var. Çok üzülüyorum. Hadi hiç dergiyi almadın. Sosyal medya hesaplarına gir bak üç kapağımıza. İsimleri yan yana getir, bak bakalım işin aslı öyle mi? Hangi ismin ağırlığı var!

İlker: *Mavi-Yeşil'*e gelenlerde ben de şu soruya çok ayarım: Dışarıdan öykü alıyor musunuz? Dışarı neresi, neyin kafasındasın. Şunu göze alamıyor insan, gönder ve sonrasını dergi editörlerine bırak.

Eyüp: Dergiler yeni yazmaya başlayan bir yazar için elbette elzem. Ama artık sanal fanzinler, bloglar, dijital dergiler olduğu ve insanların tek gayesi anlaşılmak değil de beğenilmek olduğundan bence hiçbir öykü dergisi bir öykücü için elzem değil. Acı ama gerçek bu. Dergiler neden çıkıyor o zaman? Bu tamamen o dergiyi çıkaranların ruh hastası olmasından kaynaklanıyor. Öykücülüğü bir yere taşımak gibi bir gayemiz yok. Ortada taşınacak bir şey de yok.

İlker: Öyle demeyelim bir taş koyuyoruz yine de. Bu da benim varoluş sebebim diyorsun.

Eyüp: Şunu kim alıştırdı bilmiyorum. İlk kitabı ya da birkaç öykü kitabı çıkmış bir yazar dergilere öykü göndermiyor. Bu ayrı bir sorun. Hiç mi heyecanları yok. Hadi heyecan aramak çok romantik oldu da öykü yazıyorsun hiç mi merakın, ilgin yok. Şu dergiye göndereyim ne diyecekler, nasıl yorum yapa-

caklar derdini kimse taşımıyor. Herkes pişti ve usta. *Post Öykü*, *Askıda Öykü*, *Öykülem* varmış dur şunlara bir öykü atayım, ben kesin derdim. İkinci bir olay lokomotif bir yazar olması okur açısından şart kılınıyor. Öykü istediğimiz kişilerle de uğraşmak ayrı bir dert. Ego ve tahammülsüzlükten insan sıkılıyor. Bu ortamı acaba eski dergilerden başlayarak o dergilerin onlara yaklaşımı mı yaptı yoksa yazarlar zaten hiç hadlerini bilmiyorlar mı?

Mustafa: Bence yazarlar hadlerini bilmiyorlar.

Eyüp: Ben de öyle düşünüyorum.

İlker: Bu yüzde yüz egoyla ilgili bir mevzu.

Eyüp: Şu da çok komik: Öykü gönderen öykücü bana öyküsüyle ilgili eleştirel anlamda konuşma yetkisi vermiyor ama kendisiyle yapılan her söyleşide okunmuyor geyiğini yapıyor.

Orçun: Bir insan daha ilk öyküsünü bir dergiye gönderdiği anda eleştiriye kapalı oluyor. "Mükemmel bir öykü ve hemen basıyoruz," cevabını bekliyor; aksini aklına bile getirmek istemiyor. Gelişmek, değişmek, iyileşmek değil, hemen beğenilmek ve övülmek istiyor.

Orçun Ünal

Mustafa: Kanlı bıçaklı birbirimizi eleştirsek keşke. Yazarlık parti tutmak gibi değildir. Birbirimize zarar veriyoruz farkında değiliz.

İlker: Sonra bir şey söyleyince saldırıya uğruyoruz.

Orçun: Bir şeyi ciddi olarak olumsuz anlamda eleştirirsen o şey daha fazla okunuyor.

Eyüp: Aslında olumsuz eleştirinin satışa bir zararı yok, yazarın egosuna zararı var.

Orçun: Sağdan soldan taraf tuttuğumuz yok. Öykü okumak istiyoruz; meselemiz bu olmalı. Öykü dergilerinin varlık sebebinin açıklığa kavuşturamadık hâlâ. Ne yapıyorlar, ya da neyi yapamıyorlar?

Mustafa: Konuştuklarımızın hepsi kimseye değmeyecek çünkü insanlar hiç üstlerine alınmayacaklar.

Orçun: Bir sürü öykü geliyor dergilere. Orada daha önce fark edilmemiş birini görünür kılmakla övünmesi bile değerli kılar dergiciliği.

Eyüp: Çok katılıyorum buna. Büyük öykü dergilerinde bunu hiç göremiyoruz. Hâlâ aynı isimler ve aynı isimlerin kötü öyküleri. Yine de öykü dergileri özeldir, elimizden geldiğince hepsine sahip çıkalım. Laf bitmez, hepinize *Öykülem* adına çok teşekkür ediyorum.

Hâmiş: "Hâmiş" diye kasten yazdım. Çok dalga geçtiğim bir kelimedir kendisi. Hep bir yerlere yazasım vardı, *Öykülem* sağ olsun kurtardı beni bu dertten! 27 Mart Pazar günü ikindi vakti buluştuk Haldun Taner'in önünde. Sonra Moda'ya, Fahriye'ye yürüdük. Murat (Çelik) da gelecekti Düzce'den ama kısmet olmadı. Geçen sayıda yaptığım okur soruşturması beklediğimden fazla ilgi gördü. Yine ona yakın bir şey olsun istedik Murat'la. Bunun daha genişini okur buluşması şeklinde yapmak istiyoruz ama şimdilik zor. Orçun, Mustafa ve İlker her şeyden önce iyi birer "okur"lar. Benim için ayırt edici yanları da bu. Son zamanlarda beğendiğimiz öykü kitaplarının sayısında ciddi bir azalma olunca bu buluşma kendini doğurdu ve böyle bir şey çıktı ortaya. Benim de Murat'ın da gayesi bunun artması yönünde. Hatta yeni tartışmalar çıkarsın. Birileri bize katılmasın veya eleştirdiğimiz şeylere yenilerini eklesin. Şu mutlak: Öyküyü sağlam eleştiri kurtaracak! İki saat yirmi beş dakika kayıt almışız o gün. Ben, kaydı yazıya dökerken çok eğlendim. Bağzı gıybet, dedikodu ve küfürler ses kaydında hoş bir sedâ olarak kaldı, onun dışında her şeyi okudunuz. Size de teşekkür ederim. E.T.

Tütüncü

Murat Taş

…

“Çalışmayınca olmuyo gardaşım. Sofraya dört ekmek geliyosa, biri benim.”

“Buyrunnn! Dartalım! Tütünnn!”

“Ne dediydik? Hı! Ekmek! Cenabı Hak kimseyi ekmeksiz koymasın. Kursak bu kursak! Meret vakti geldi mi istiyo. Yoktan anlar mı? Siz deminize şükredin. Biz neler gördüüük!.. He valla! Ta askerliğe değin şu kursağımın doyduğunu bilmem. Karnında bi sancı. Oyyy oyyy oyyy! Şükür bahar, yaz aylarına. Doymasan da aç kalmazsın. Niye? Çünkü gardaşım kıvırcık çıkar, yemlik çıkar, kenger çıkar, sorik çıkar, göbelek çıkar. İster öyle ye, ister haşla. Un bulunca anam katma yapardı. Leğende kömbe yapardı. Teee! Şimdiki yemeklerde öyle lezzet ne arar? Niye dersen, çünkü gardaşıma söyleyeyim, bereketi yok. He valla! Bakıyon ekmeğe, oyyy, can kurban! Ama dadı madı!.. Eskiden arvatlar saca hamuru çaldığında kokusu ta…”

“Buyrunnn!”

“Ne kadar?”

“Torbası sekiz gayme.”

“Nasıl?”

“Ooo, has!”

“Rengi?”

“Has Çelikhan gardaşım!”

“…”

"Yürü la dürzü! Ne bilin sen tütünün hasını! Git eşeğin fışkısını iç! Allah Allah! Ne dediydik? Hı! Lezzeti yok. He valla! Neyse. Kursağın şerrinden koruyo ya… Ya kış? Kış bi zulum ki zulum! Ayağında yok, gardaşıma deyeyim, sırtında yok, kursağında yok. Ne mi yerdik? Yazdan kışa ne topladıysak. Kışın ortasında zahiren bitti mi öldün demektir. Yalnız o zamanlar böyle değildi gardaşım. İnsanlık vardı. Komşuluk vardı. Herkes herkese el uzatırdı. E, elde de bi şey yok ki! Varsa yoksa pelit. Şu zıkkım günleri gördümse pelitin hayrına. Yazın bol bol pelit toplardık."

"Buyrunnn!"

"Doğru tartıyor mu dede?"

"Dartı sağlam gızım, saat saat!"

"Aaa! Altmış beş! Dede bu yanlış!"

"Tövbe!"

"Meral sen çık. Kaç?"

"Elli sekiz. Kilo almışın kızım. Lüp lüp lüp!.."

"…"

"Ne kadar dede?

"Eh işte, atın bi elli guruş."

"Allah bereket versin. Uğurlar ola… Ulan gardaşım şimdiki garılar da istiyolar ki çıbığ gibi olsunlar. Ayıptır söylemesi benim rahmatlı da ahan böyle barmağ gibiydi. Kuru değnek. He valla! O vakitler tüm garılar öyleydi. Ama gardaşıma söyleyeyim, bana sorarsan derim ki garı dediğin accık tavlı olmalı. Accık şöyle ele gelmeli. Eti, budu, kalçası olmalı accık. He valla! Niye? İcabında seni ısıtsın. Sonra… Keh keh keh! Neyse. Ne dediydik? Hı! Kışın zahiremizin biteceğini bildiğimizden yazın bol bol pelit toplardık. Peliti bilirsin? Ha! Ceddine rahmat! Torpağa gömerdik pelitleri. Kışın ortasında zahire bitince… Cenabı Hak yokluğunu vermesin ama mübarek acı mı acı! Çiğ yesen de acı, ataşta bişirsen de acı. Ama meretin üstüne iç bi tas su, sanki şeker yemişsin. He valla! Heyyy gidi günler!.. Komşu köyün bi çobanı vardı. Asıl adını bilen yok. Hakalmaz derlerdi. Hakkını almazmış. Ne verdiyseler… Neyse. Ben davar güdüyom. Bu Hakalmaz yolcu. Askere. Ta bilmem hangi gâvurun iline. Üstelik yaya. Aklıma öyle esti, ekmek istedim. Gemikleri nur içinde olsun, Cenabı Hak'ın rahmatı gani gani aksın üstüne, torbasından üç buğday ekmeği çıkardı. Oyyy! Oyyy! Oyyy! Sen ne diyin gardaşım, buğday ekmeği bu! Gardaşıma söyleyeyim, o zamanlar buğday ekmeğini ağalar, beyler, dedeler yerdi. Biz nerdeee? Bulduk mu arpa, darı ekmeği… Ulan gardaşım söyleyeyim, bu darı ekmeğini sıcağı sıcağına yiyecen. Niye? E, gardaşım soğudu mu olur gemik. İt gibi gemir, dur. He valla! Bi de haşa huzurdan sıçması var. Bela ki bela! Öyle çıkmaz hemen. Zorla da zorla! Ama yine de bin şükür! Şimdikiler ekmek beğenmiyo gardaşım. Geçen gün baktım gelin parça parça ekmekleri atıyo çöpe. Yazık günah değil mi? Niye atıyon, desem ters laf edecek. Ulan Kasım sus,

dedim, muhanata muhtaç olacağına git itin çanağını yala! İstedim ki kursağıma giren ekmeği kendim kazanayım. Tütüncülüğe başladım. Bin bereket. Ama şimdiki gençler tütün içmiyo gardaşım! Ceplerinde paket. Bizim zamanımızda kapağı işlemeli gümüş tütün tabakaları vardı. İçlerinde has Çelikhan, Kâhta, Muş tütünü… Ulan ne yapayım dedim, baktım millet atmış yolun kıyısına bi dartı… Bi tane de ben alayım, dedim. Çok şükür, oradan da üç beş geliyo. Çarığımı, çorabımı, gömleğimi her bi şeyimi kendim alırım. Çalışmayınca olmuyo gardaşım. Cenabı Hak elden ayaktan etmesin. Bi de elgızının eline düşürmesin. He valla! Benim arvat rahat öldü. Akşam başım, dedi. Ertesi gün teslim. Cenabı Hak böyle ölüm nasip etsin."

"Buyrunnn!.. Tütünnn! Çelikhan!"

"Çelikhan mı?"

"Dinime!"

"Rengi sarı değil bunun?"

"Ne yapacan gardaşım sarıyı? O sarı dediğin kükürt kükürt, tütünün hası bu."

"Kalsın."

"…"

"Dürzü! Sarıymış! Kükürdü basarlar, al sana sarı. Gören de has tütün sanıp poçetine on üç gayme sayıyo. Milletin derdi çekilmiyo ki gardaşım! Geçenlerde ağaca sırtımı verip oturduydum. Herifin teki geldi, tükkânımın önünde durma, dedi. Allah! Allah! Niye gardaşım, dedim, burası yol değil mi? Hımhım etti, baktım belasını arıyo, şerrine lanet, deyip kaçtım. İnsanoğlu çok hasut olmuş gardaşım. He valla! Eee, kapındaki it sana hırlarsa, elin iti parçalar seni! Ama gardaşıma söyleyeyim suçun birazı da bende. İnsan dediğin accık yarınını düşünmeli. Menderes ipe gideli hayli zaman olmuş, demiryoluna amele arıyolar. Kim gider? Benim gibi ahmaklar gitmedi de gidenler belki yirmi beş yıldır emekli mayışı alıyolar. Neymiş? Gardaşıma söyleyeyim, tarlayı, bahçayı, sürüyü, sıpayı bırakıp nasıl demiryolunun daşlarına kazma sallayaymışım? Eee, eşşeklik işte! Bazen uyku tutmaz, dönüp dururum yatakta, aklıma gelir, ulan Kasım hak ettin dürzü, çek şimdi, derim. He valla! Neyse. Şükür öyle mühim bi rahatsızlığım da yok. Arada bi döşüme iğne saplanır gibi bi ağrı giriyo. Şöyle sol yanıma doğru. Bi de dizlerim sızım sızım sızılar. Sıcağı görünce rahatlıyo meret! Şöyle tüyü dört barmağ bi çift battaniye alayım diyom. Biri döşeğin üstüne, diğeri yorganın altına. Sıcacık… Ama emekli mayışım olaydı rahattım. Evlenirdim. He valla! Evlenirdim. Mahallede bi Hacı Alo var. Benim emsal. Marazlının teki. Bu yaz evlendi. Garı hemi de genç! Niye? Gardaşıma söyleyeyim, emekli mayışı var. Garı kısmı parayı görünce yaşlı, marazlı der mi? Ama köyümde olaydım, yine de evlenirdim. Tarlanı, bahçanı ver bi motorcuya, eksin biçsin, güz ortası töksün hakkını kapına. Bizim köy! Ahhh bizim köy! Sultansuyu'nun dibi. Bahçası cennet, tarlası bereket. Gardaşıma söyleyeyim, hökümet adamla-

rını saldı bi gün. Ölçtüler biçtiler. Neymiş? Efendim baraç yapacağız, köyünüz göl altında kalacak. Ulan gardaşım yapmayın etmeyin! Ne baraçı, ne gölü? Hökümet bu! Seni beni dinler mi? Yaptılar. Ne cenneti kaldı, ne bereketi! He valla! İyi para verdiler vermesine. Ama neylersin, anamızın atamızın gemikleri de su altında kaldı. Neyse. Aldık burada bi arsa, üç göz bi ev kondurduk üstüne, küççük oğlana köpoğlunun gızını gelin getirdik, şu ettik, bu ettik, bakır kazanın dibi göründü. Arvat sağken devran dönüyodu… Keşke ben öleydim arvadın yerine! Gardaşıma söyleyeyim, garının derdi çekilir de erkeğin derdi çekilmez. He valla!"

"Dartalım! Buyrunnn! Buyur gardaş! Dartı saat saat! Tütünnn!"

"Bu işler nasip işi. Günü gününü tutmaz. Geçenlerde üç beş genç geldi. Yanlarında su gibi gızlar. Yav gardaşıma söyleyeyim bi acayiplerdi. Birinin saçı garı saçı gibi. Diğerinin kulağında üç küppe. He valla! Barmağı da yüksük dolu. Tuh senin erkekliğine ulan, diyecektim, garı mısın götveren mi? Neyse. Dartıldılar. Bu garı gibi uzun saçlı olanı çıkardı on gaymeyi bastı. Ulan yavrum, dedim, bozukluğum yok. Kolunu doladı gızın boynuna, çekti, şapbadanak öptü gızı. Vay babanızın dinini!.. Gız da gülmez mi! Baktım, kaldım. He valla! Kalsın dede, dedi sonra, çekip gittiler. O gün üç poçet tütün de sattıydım. Bin bereket! Şöyle tüyü dört barmağ bi çift battaniye almazsam şu gemiklerimin sızısından duramam bu kış. Neyse. Senin de başını ağrıttım gardaşım. Bana müsaade. Burada nasip yokmuş bugün. Şöyle caminin önüne uzanayım. Belki bi iki poçet tütün okuturum. Dizlerim!.. Şu ıhtıyarlık kapıya konacak mal değil. He valla! Haydi eyvallah gardaşım!"

"Tütünnn! Tütüncüüü!.. Dartı saat saat!"

Numunesi Gölge

İrem Yenigün

İrem Yenigün, 1997 doğumlu. İlk kez bir öyküsü yayımlanıyor...

Ben bir gölgeyim. Sahibim beni terk edeli bir yıl oluyor. Tanrı tarafından insanları almaya gönderilen Azrail'e, onların gölgelerini de alması gerektiği söylenmediği için burada kaldım. Dünyada.

Milyarlarca gölgeyiz. İnsanlara fark edilmemek için birbirimize saklanırız. Ölemiyorum. Bir keresinde üzerimde yüz kiloluk bir adam oturmuştu. Yine ölmedim. Defalarca şehrin en yüksek binasından kendimi aşağı attım. Yine ölmedim.

Yaşamaya devam etmek için bir şey yapmama gerek yok. Hatta bunu istemediğim halde yapıyorum. Mesela bir midem olmadığı için yemek yeme ihtiyacı duymuyorum. Zaten duysam bile kaslarım olmadığı için bir şeyleri tutamam. Bunun sebebini kaslarımın yoksunluğuna bağladığıma bakmayın, ben de sebebini en az sizin kadar bilmiyorum.

Sahibimin özelliklerini taşıdığımı düşünmeyin. O çok düşüncesiz bir adamdı. Hayatıyla ilgili çoğu şeye karışmadım. Gündüzleri uyurdu. Penceresi sağ tarafında olduğu için ben sol tarafında uyurdum. Bu bazen beni güldürürdü. Bir kadın gelirdi bazen onunla. Arada sevişirlerdi. Biz de sevişirdik, kadının gölgesiyle. Sahibim kadına bir çocuk hediye etmişti. Ama ben o gölgeye bir gölge hediye edememiştim. Bazen beni bu da güldürürdü.

Geceleri gezmeye çıkardım. Sahibimle bir kere gittiğim deniz kenarına. O kadar aptaldı ki en saçma yerlerde her gün olup bu kadar güzel bir yere bir kere gitmişti. Bazen iyi ki öldüğünü düşünmüyor değilim. Umarım gittiği yer

deniz kenarıdır, çok sıkılsın aptal. Sadece bu yüzden aptal demiyorum. Ondan ayrıldığımda benim yokluğumu fark etmiyordu. Size şaka yapmıyorum. Sahibim gölgesiz olduğunu bile anlamıyordu. Eh hiç mi iyi şeyler olmadı diye sorabilirsiniz bana. Oldu tabii. Beraber oyun oynardık. Biraz vahşice bir oyun ama zevkli. O ayağını yavaşça kaldırıp benim üstüme basmaya çalışırdı. Ama tabii ki yapamazdı. Ben hep kaçardım. O gülmezdi. Ben gülerdim. Zaten onun gülüp gülmemesi umurumda bile değildi.

Yeter bu kadar ondan bahsetmek. Biraz da kendi hayatımı anlatayım.

İnsanlar öldükten birkaç hafta sonra yavaş yavaş unutulmaya başlanır. Herkes bunun insan psikolojisinden kaynaklandığını sanıyor. Oysa bu tamamen biz gölgelerle ilgili bir durum. Bunun açıklamasını yapmak çok kolay. Bak şimdi; insanlar öldükten sonra sahipsiz kalan gölgeleri korkar. O yüzden alıştıkları çevrede kalmaya devam ederler. Ya da tanıdıkları insanların peşine takılırlar. Orada kalmaya devam ettikçe bir şekilde sahibini hatırlatır. Bu da insanların acı çekmesi için geçerli bir sebep. Sonra bakar ki iş olacak gibi değil. Alır başını gider. Yani sahibini unutulmaya mahkûm eder. Unutulmak ya da unutulmamak bu tamamen gölgenizin merhametine kalmış bir şeydir. Ve gölgeler merhametli oldukları için sizi unutulmaya mahkûm bırakır. Tanıdıklarınız acı çekmesin diye. Çünkü yaşayanlar, ölülerden daha fazla acı çeker.

Çok sıkılmaya başladım. Her gün aynı şeyleri yapmak çok yorucu. Denize bile giremiyorum. Lanet olası fizik kanunlarıyla ilgili bir durum galiba. Sorun tamamen ben de bile olabilir.

Bir iki haftadır beni neyin öldüreceğini bulmaya çalışıyorum. Bu düşünce gücümü azaltıyor. Oturduğum yerden saatlerce kalkmıyorum. İnsanlardan öğrendiğim bir şey de bu. Depresyon. Galiba ben de oraya girdim. Her şey anlamsızlaşıyor. Bir gölge olarak yaptığım sınırlı sayıda şeyin sonuna geldim. Bunun bir sonu olmadığını düşünmek beni korkutuyor. Eğer bir şey sonuna gelindiği halde bitmiyorsa, ya yeni bir başlangıca ihtiyacı vardır ya da tekrarlanması için zamana. Az önce ne dedim ben? Aman tanrım! Yeni bir başlangıç.

Uzaklara gitmek? Ah hayır, her yer aynı.

Aşk? Onu yemeğe götüremeyeceksem bunun bir anlamı yok.

"Her şey bitiyor."

"Hayır, her şey işte şimdi başlıyor," demişti sahibim. Bunu ölürken söylemişti. Onu duymuştum ister istemez. Ve yine ister istemez şimdi hatırlıyordum.

Yine tek yol ölmeye çıkıyordu. Tanrım bizim için Azrail'e benzer bir meleğin yok mu? Lütfen ama.

Bunları düşündükten iki hafta sonra kendimdeki değişikleri fark etmeye başladım. Ellerimin ve ayaklarının eskisinden daha ağır olduğunu. Artık kokuları duyabildiğimi. Ve açlık duygusunu. Çoğu zaman kendimde hissetmiyordum. Bir sabah uyandığımda ise tamamen sahibimin renginde ve boyutunday-

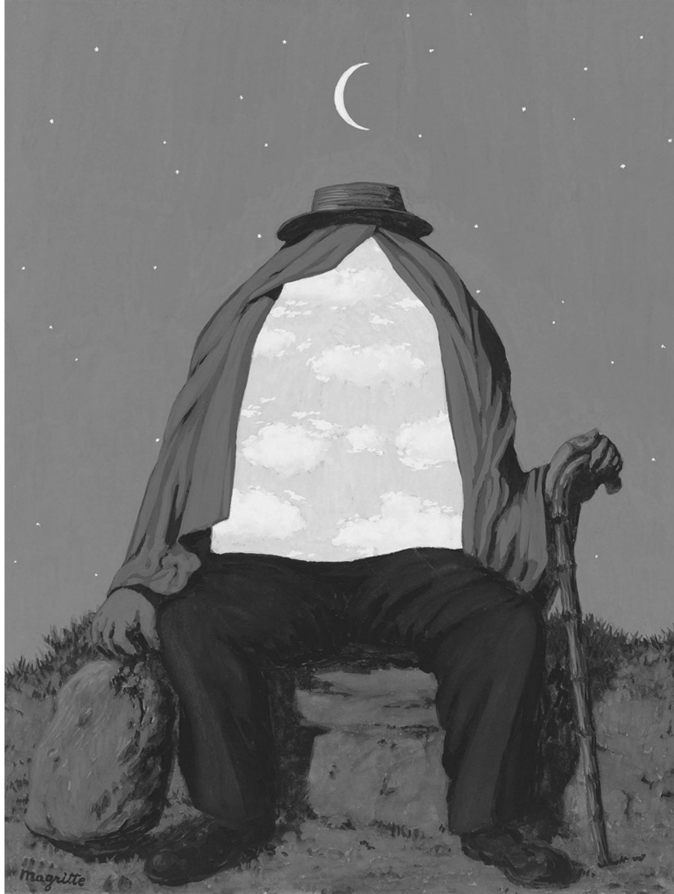
dım. Bir sabah uyandığımda insandım. Sizin gibi. Tanrı ölebilmem için insan olmamı istemişti. Bu düşünce içimi rahatlatmadan önce insan olmamın benim canımı ne kadar sıktığını hatırlıyorum. Ne kadar aşağılayıcı bir şey bu demiştim. İnsanları sevmiyordum. Bunun sebebi "gölge gibi" tabiri. Sanki biz istediğimiz için sizin peşinizden geliyoruz. İğrenç bedenlerinizin ya da ruhlarınızın hastası değiliz. Ama siz hastasınız. Ruh hastası.

Size bunları defalarca kez atlayıp ölmediğim binanın çatısından yazıyorum. Evet, ölmek istiyorum. Eğer insan olmasaydım bu fikirden vazgeçebilirdim ama artık imkansız. Bir insan olarak yaşamak onur kırıcı. Mutluyum, her şey işte şimdi başlıyor.

Ben ölüyorum dostum, bu korkunç güzel. Ha ha.

Ya sen, sen bak bakalım gölgen hâlâ seninle mi?

René Magritte, 1898 - 1967

Peygamber

Engin Türkgeldi

O'nu ilk gördüğümde keçileri ağıla doğru sürüyordum. Akşamüstüydü. Ufukta, güneşin battığı yönden bana doğru gelen bir noktadan ibaretti önce. Güneşin üzerinde bir leke. Sonra ince bir çizgiye dönüştü. Hiçbir şey yokmuş gibi işime devam ettim. Çünkü bazen hiçbir şey olmadığı halde oluyormuş gibi gelirdi bana. Yalnızlıktan. Bu dağ başında bir başıma yaşamaktan. Aklım, kendisinden esirgediğim sesleri, görüntüleri, kokuları kendi yaratırdı. Keçileri saydım, ağılın kapısını kapattım, kuyudan su çektim, yalağı doldurdum. Arada bir başımı kaldırıp yabancının ne kadar yaklaştığına bakıyordum. Önden karanlık gölgesi, arkasından kendisi geliyordu. Gölgesi yaklaştıkça incelip uzuyor, bu dünyaya ait olmayan bir canlıya benziyordu. Küçük, sabırlı adımları vardı. Sonunda bir taş atımlık mesafeye geldiğinde bana seslenerek selam etti yabancı. Ancak o zaman emin olabildim gözlerimin beni yanıltmadığından.

Kırklarındaydı. Yüzü, yamaçlardaki kayalar gibi güneşle ve rüzgârla hırpalanmıştı. Toprak rengi saçlarıyla sakalı birbirine karışıyordu. Giysileri neredeyse paçavraya dönüşmüştü. Solgun. Lime lime. Belinde deve derisinden bir matara asılıydı. Ayaklarında ince birer sandal. Bütün hırpaniliğine rağmen dudağının kenarındaki nazik bir kıvrım, göz kenarlarına ilişmiş birkaç müşfik çizgi yüzünü aydınlatmaya yetiyordu. Bu adam ne hırsız olabilirdi, ne de uğursuz.

Uzaklardan geldiğini söyledi. Aylardır yollarda olduğunu. Hangi kente gitmeye çalıştığını sordum. "Hiçbirine," dedi. Geceyi ağılımda geçirip geçiremeyeceğini sordu. Hava kararıyordu. Kasaba uzak, dağ ıssızdı. Kabul ettim. Kendisine bir parça ekmek, biraz keçi sütü verdim. Ağıldaki saman balyalarını döşek olarak kullanabileceğini söyledim. Teşekkür etti.

Ertesi sabah kalktığımda ağılı temizliyordu. Bu işlere alışkın olduğu belliydi. O'na aylık erzağımın bittiğini, kasabaya inmem gerektiğini, ben gelene kadar keçileri otlağa götürüp götüremeyeceğini sordum. "Tamam," dedi. Gaz yağı, yem, un, ve pirinci katırımın sırtına yükleyip döndüğümde O'nu otlakta buldum. Sırtını koca bir meşeye dayamış, kendi kendine bir şeyler mırıldanıyordu. Beni görünce susacağını sandım. Yanılmışım. Sesini benim duyabileceğim seviyeye yükseltip konuşmaya devam etti. Yıldızlardan ve evrenden bahsediyordu. Işıktan ve karanlıktan, güçten ve affetmekten. Ağzından çıkan her kelime ile içime tarifsiz bir coşku doluyordu. Hava kararana kadar meşenin dibinde O'nu dinledim. Güneş tepelerin arkasında kaybolunca sustu. "Dönme vakti geldi," dedi. Otlaktan eve yürürken söylediklerinin kendi sözleri olup olmadığını sordum. Omuzlarını silkti, utanarak "Bilmiyorum," dedi. "Sadece dökülüyorlar ağzımdan." Gitmemesini, bir müddet daha kalıp sözlerini benimle paylaşmasını rica ettim. Kabul etti.

Akşam yemeği için O'nu içeri davet ettim. Çorbalarımızı kaşıklarken ona sorular soruyordum. Kimdi? Nereden geliyordu? Ne zamandır yollardaydı? Amacı neydi? Aynı soruları yıllarca usanmadan cevaplayan bir öğretmenin sabrıyla cevapladı beni. Eskiden bir toptancının yanında kâtipmiş. Yıllarca efendisi söylemiş, O yazmış. Babasını defnettiği gece, çocukluğunun evinde bir başına otururken, neden bilinmez, kalem kâğıt almış eline. Başlamış yazmaya. Kalemi oynatan kendi eliymiş belki ama kelimelerin sahibi bir başkasıymış. Sabaha kadar "başkası" söylemiş, O yazmış. İki gece böyle geçmiş. Sonra, kelimeler öyle hızla akmaya başlamış ki, O'nun gibi işinin ehli bir kâtipin bile eli yetişemez olmuş. O da yazmak yerine konuşmaya mecbur kalmış. Daha doğrusu tekrar etmeye. O günden beri kasaba kasaba, kent kent gezip kelimelerini paylaşıyormuş insanlarla. Kimisi meczup gözüyle bakıyormuş O'na, kimisi bilge. Zulüm de görmüş, saygı da. Doğrusu kimin ne düşündüğünü, ne yaptığını çok önemsemiyormuş. "Bir kâğıt, üzerinde yazanlardan dolayı ne övünebilir, ne de utanabilir."

Sonra soru sorma sırası O'na geldi. Neden bu dağ başında yapayalnız yaşıyordum? Kimim kimsem yok muydu? Öksüz olduğumu, yıllarca bir kumaş tüccarının yanında çırak olarak çalıştığımı anlattım. Ustam ölünce işleri yürütemediğimi, zaten ticaretten nefret ettiğimi söyledim. Bütün o alışlara ve verişlere katlanamıyordum. Ne eşim vardı ne dostum. "Zaten ahali bana 'kaçık' derdi. Ben de kaçtım," dedim. Peki hiç aramıyor muydum insanlarla bir arada olma-

yı? Bazen, ama o zaman da bir bahane bulup kasabaya iniyordum.

Yatma vakti gelince isterse gece evde uyuyabileceğini, yere bir döşek serebileceğimi söyledim. İstemedi. Yollara düştüğünden beri dışarıda uyumaya alışmıştı. Dört duvar arasında yatınca tabuta konmuş gibi hissediyordu.

Yemek artıklarını köpeğe verip uyudum.

***

O'nu tam üç gün üç gece dinledim. Dördüncü günün sabahında ise gitmişti. Habersiz. Sessiz sedasız. Keçilerin suyunu vermiş, tavukların yemini tazelemiş ve gün doğmadan yola çıkmıştı. Ufukta, güneş tepenin arkasında belirirken O'nu görür gibi oldum. Güneşte bir leke. Birkaç saniye sonra o leke sabah ışığında yıkanıp yitti.

Niçin gittiğini, geri dönüp dönmeyeceğini bilmiyordum. Günlük hayatıma devam etmeye çalıştım. Yumurtaları topladım, kümesi temizledim, süt sağdım. İçim içimi kemiriyordu. Ya dönmezse? Ya bir daha duyamazsam O'nun o sihirli sözlerini? Sakinleşmek için O'nun bana söylediklerini tekrar etmeye başladım kendi kendime. O an, dönmemesinden daha kötü bir ihtimal olduğunu fark ettim: O'nun sözlerini unutmak.

Bir müridi olduğunu sanmıyordum. Hiç bahsetmemişti. Şu koca dünyada O'nun öğretilerini ağzından çıktığı haliyle hatırlayan tek kişi belki de bendim. Bana düşen, sözlerini O gelene kadar en saf haliyle korumaktı. Tıpkı O'nun gibi ben de bir kâğıt olmalıydım o ulvi sözler için. Onları oldukları gibi korumalıydım. Okumam yazmam yoktu. Tek çıkar yol, söylediği her şeyi ezberlemekti.

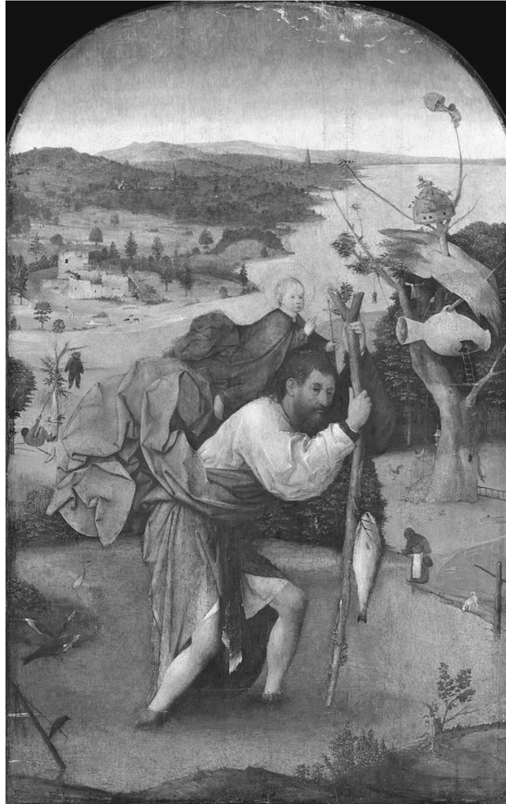
Birlikte geçirdiğimiz her günü ve her geceyi hafızamda yeniden yaşıyor ve kendi kendime tekrar ediyordum. Dudaklarım durmadan kıpırdıyordu. Sona geldiğimde kısa bir mola veriyor, o arada keçileri kırpıyor veya ağılı üstünkörü temizliyor, ardından yine başa dönüyordum.

Zamanla kelimeler tüm vaktimi almaya başladı. Artık keçileri çıkartmıyordum otlağa. Tavukları yemlemiyordum. Bütün gücümü hafızlamaya vermiştim. O'nun sözlerini üst üste, yüzlerce kez tekrar ediyordum. Kelimeler ağzımdan çıkıp odanın bir duvarından diğer duvarına çarpıyorlardı. Belki de ben ağzımı açmıyordum da, beynimin bir duvarından diğerine çarpıyorlardı. Anlayamıyordum. Tekrarlıyordum. Defalarca. Bıkmadan. Sıkılmadan. Bir kez daha. Bir kez daha. Bir kelimeyi dahi unutabilme ihtimali uykumu kaçırıyordu. Uyuyabildiğimde ise hep aynı kabusu görüyordum: İki bembeyaz kanat çıkıyordu sırtımda. İlk başta büyük bir keyifle gökyüzünde keyfimce dolanıyordum. Ama bir süre sonra kanatlarımın birer kaya kadar ağır olduğunu farkediyor, havada kalmak için olağanüstü bir çaba harcamak zorunda kalıyordum. En sonunda, tam yere çakılacakken ter içinde uyanıyordum.

Bazen gittiği tarafa, doğuya bakardım uzun uzun. Çoktan kasabaya vardığını, bana anlattıklarını bir kez de onlara anlattığını hayal ederdim. O vakit kurtulurdum omuzlarımdaki bu sorumluluktan. Bazen de batıyı seyrederdim. Belki de o taraftan gelecekti. Nasıl ki güneş bir taraftan batıp diğer taraftan doğuyordu, O da gittiği yönden değil, geldiği yönden belirecekti tekrar. Tüm dünyayı öğretisiyle fethetmiş olarak.

Evdeki erzaklar tükenmek üzereydi. Kasabaya inmem gerekiyordu, ama kaç zamandır O gelirse diye evi terk edememiştim. Keçilerin memeleri sütle dolmuştu. Acıyla meliyorlardı. Gürültülerinden dikkatimi toparlayamıyordum. Ağılın kapısını açıp hepsini saldım. Ne yaparlarsa yapsınlar, yeter ki ezberimi bozmasınlar. Fakat o kadar aç ve yorgunlardı ki, fazla uzaklaşamadılar. Eve girip tel dolaba baktım. Kalan tek parça ekmek de küflenmişti.

Son bir kez ufuğa düşürdüm bakışlarımı. Geri gelmeyecekti. Belki sıkılmıştı bütün bunlardan. Belki ölmüştü. Ne olursa olsun, artık vakit gelmişti. Ezberlediğim tüm kelimeleri insanlarla paylaşmalı, yükümü hafifletmeliydim. Sandallarımı ayağıma geçirdim. Deve derisi mataramı suyla doldurdup doğuya, kasabaya doğru yürümeye başladım.

Hieronymus Bosch, 1450 - 1516

Aslan Geliyor, Süslü Geliyor

Necmi Zekâ

Devletin her mağaraya, her kovuğa bir kumandan tayin ettiği günler, Köşkerler Çarşısı'nın bahtına da süslü mü süslü, öcü mü böcü mü, bir zabit düşmüş. "Üç günde bu adamı da kendimize benzetiriz demeyesiniz ha," diye uyarmış baştan Süslü. Esnaf eğmiş boynunu: "Haşa ve kella Kumandan Bey. Keşke biz size benzeyebilsek...", "Gayret ederseniz, olur," demiş Süslü; mağrur ve hatta mütehakkir. "Halefim olacak hergeleye öyle bir çarşı bırakacağım ki, büstümü dikeceksiniz."

Sapır sapır yağmaya başlamış, tedbir medbir... Boyun damarı şiş, türlü emir... İntizam varsa, mutlaka onu tesis eden bir nazım da vardır. Cümle alem, hakim ve nazım kim bilecek. Çekilin yoldan tıp!..

Evvela bilumum silah, mühimmat... Baş üstüne Kumandan Bey!.. Süslü'nün önüne dört-beş mantar tabancası, paslı iki-üç dolma tüfek koymuşlar; Mithat Kalfa'nın kösele üzerine kama ile bir gecede yaptığı *Kahramanlar Mahramanlar* resmini de eklemişler hediye babından... Maharete, hünere bakın... Bu sayede sustalı çakılar, hançerler, hatta kasaturalar alet edavattandır, bir nevi büyücek falçatadır diyerek, muafiyet kazanmış.

Dört deryadan dört dert, Süslü'de icat sürü sepet... Sakallar makallar kesilecek, bıyıklar üst dudağı geçmeyecek... Kadim onca ihtişama vurulmuş ustura. Pazara girdim neşve yok, ustama baktım tüyü yok. Allahıma, kitabıma...

Çarşı hudutları dahilinde aşırı gürültülü geğirilmeyecek, sümkürülmeyecek... Müşteriler bu hususta dille, olmadı elle, ikaz edilecek. Yedin mistaf kebabını, dışarı mı koşturacaksın?... Tastamam öyle... Koca çarşı olmuş hamuşan.

Kunduracılık zenaatının ıslahı için, kadim nizamnameler bulunup çıkarılacak, yeniden ihya ve tesis edilecek. Kösele, saya vakti dolmadan delinmeyecek, çatlamayacak, patlamayacak. Her mamül yedi kartal ömürlü olacak.

Çarşının hayvan envanteri çıkarılacak. Nerede görülmüş dükkânda keklik, kuzu, tosbağa beslendiği?.. Ya Sarraç Mahmut'un kıçındaki pireler?.. "Yavşakları da sayacak mıyız?" diye sormuşlar. Bundan maksat meçhul değil, malummuş... Süslü haramzadesi kaçırmasın çarşının bereketini?.. Yıldızımız ve kanımız nasıl uyuşacak bu cins ve habis herifle?..

"Canavar Odası" namıyla maruf kumar odası Yeşilay Odası'na çevrilecek; nefsten gafil olunmayacak. Aşevinin camekanına "köfte kalmadı" tabelası asılmayacak; köfte bitmeyecek. Menfur saldırı ihtimaline karşı, içine bomba momba konur, zibil tenekeleri kaldırılacak. Çıraklardan gönüllülük esasına göre seyyar çöpçü timi kurulacak. Kafası bozulan, mavi ispirto şişesini üzerine boca edip, kibriti çakmayacak. Kendini yakma adeti son bulacak. Bu da çok mühim, Dünya Çarşı Nobel'i ve hatta altın madalyaların tamamı kazanılacak. Cak oğlu cak... Hepsi de Süslü'nün halefi görsün diye...

Efendim, zarif deri sağlam olur mu?.. Sana dedim yolcu, eline verdim pasaportu. Altı ayını doldurmadan Süslü toplamış pılısını pırtısını... Haydi yallah, başka bir vazifeye.

Süslü giderayak sıralamış temennilerini: "Arkamdan kötü konuşulmasın isterim. Milli bayramlar atlanmasın. Huzur iklimi korunsun. Kumandan odası her sene boyatılsın; rengi değiştirilmesin...."

Allah Köşkerler Çarşısı'nın yüzüne bakmış; halef malef gelmemiş. Kimsenin büstünü, müstünü dikmemişler. Süslü zülmüne nasıl cansiparane direndiklerini anlatıp durmuşlar yıllar boyu. Süsle püsle, uydur uydur söyle.

Dünyanın En Alçak Atlayışı

Mustafa Orman

Güneş, bozuk yumurta renginde avluya düştü. Kemal Şut, pencereden dışarıya gözünü dikti.

Yaşlı birinin itişini anımsatan kapı yavaş yavaş gıcırdayarak açıldı. Duvardaki kulelerden çıkan iki asker silahlarını kapıya doğrultup bekledi; ta ki kapı kapatılana kadar. Avlunun büyük demir kapısına dar omuzlu, kalın bıyıklı gardiyan koşarak geldi. Ekmek sepetinin doldurulmasıyla kamyonun hapishaneden ayrılması en fazla sekiz dakika sürdü. Avluda sessizliğin yerini gürültü ve hareketlilik aldı, duvarlara konan güvercinler uçtu, kulelerden avluya silahlarını doğrultmuş askerlerin fısıltıları kulenin taş duvarlarını süpürerek avluya indi.

Arkasını döndü, üç dört adım atıp masaya oturdu. Ardı sıra renk değiştiren dünyada yavaş yavaş kararan gündüzü seyrederken, tek tesellisi gidip dönmeyen, çakılıp yerinde bekleyen, yittikçe kendini tekrar eden yaşamının nasıl da çürüdüğünü seyretmesiydi. Sağına soluna didişen, önüne arkasına salgılanan korkunun uzun belirsiz çizgisine varana dek, döne dolaşa kendine sokulan eğri büğrü çemberin içinde ahmağı oynamanın ne kadar zorlaştığını, karanlığın derinine çarparak gördü. Güneş battıkça oda da karardı. Avlunun hemen başladığı yerde, kahverengi sehpanın etrafında oturan üç kravatlı adam kahvelerini yudumlayıp sohbete koyuldu. Biri cezaevi müdürüydü, keyfi pek yerindeydi. Diğerleri ise misafirleriydi. Onları izlemeye koyuldu, yatağına dönüp soluna

doğru uzandı, odayı seyretti. Lavabonun kenarında el sabunu, üzerinde mavi plastik çerçeveli derin yarıkla kırılmış ayna, yan tarafında ise tahta masa vardı. Plastik iki sandalye ile çevrilmiş masanın üzerine cam sürahi iliştirilmişti. Griye boyanmış duvarlar, pencerenin köşesinden başlayıp duvara kadar yerleştirilmiş iki demir dolabı taşıyorlardı. Ranzasından inip terlikleri ayaklarına geçirdi. Ayakları uzun yoldan gelmiş yük kamyonun lastiklerini anımsattı… Kokusuyla çatlaklığıyla. Masanın kenarına dirseğini dayayarak ilişti. Avurtlarını elleri arasına aldı. Sağ elini uzatıp kül tablasını önüne çekti. Sigara yaktı. Reçel kavanozunda senelerdir biriktirdiği ölü sinekleri izledi. Kavanozu çalkaladı yerine koydu. Haftalardır odanın içerisinde vızlayan sineklere dokunmadı.

Çürümüş biriyim, ne içim kendini anlatıyor ne dışım ne içimden ne de dışımdan anlayanlar var. İki büklümle çoğalıp kendimi reddediyorum. Oradan başlıyorum. Eziyetim incirin içi kadar işte. Günlerce bu vakur, aynı zamanda dingin, aynı zamanda belirsiz, aynı zamanda da hızımla eşdeğer cesedin ben olduğuna inandığım; ertesi günün sığıntılarında sağanak, sürekli, kemirici düşün oymalı kalıplarında yer bulmaktan değil, bir yere ait olmamaktan çok korktuğumu anlayan hareketsiz canlıyı seziyorum kendimde. Ceset olmak: herkesin senden ürkmesi hali, yokluk hali, saygı hali, aranma hali, arınma hali, yoksul hali, ayrıştırma hali, yücelik hali… Dirilik ve kopukluk… Kendimi kendime sürgülüyorum. Bilmiyorum.

Yine uyuyamadı. Ses duvarlardan, tavan aralarına oradan da kolon ve krişlere çarpıp geri tepti. Arka taraftaki derenin sazlıkları arasında kurbağaların vıraklaması da eklenince derin uykuya daldı.

Sabah gürültüyle uyandı. İki asker içeri girdi pat küt. Ranzadan indirdiler. Kemal Şut, arkadaşının elbisesini giydirdi. Kelepçeyi kollarına geçirdiler.

“Nereye?” dedi.

Aynı emirle iki ağızdan:

“Revire,” dediler.

Sol ayağı aksıyordu. Kemal Şut, demir gri kapı kapatılana kadar onu izledi. Ensesinde çıkmış yaralara bakıp sigarasından çekti. Dumanı burnundan ağzından kulaklarından çıkardı. Pencereden dışarıyı seyretti. Öksürüğü gırtlağından yırtılan sesler savuşturdu. Kaç gündür bu köşede oturuyordu. Hiç kalkmıyordu. Yine o karga geldi. Gagasından, bakışlarına kadar her şeyi ezberinde. Gözlerine sızmıştı duvar, karga ve gidip gelen o asker. Ayak parmakları kokuyordu. Tatlı bir kaşıntı tuttu. Kaşıdı da kaşıdı. Parmaklarının arasından irin sular sızdı, sonra kıpkırmızı yara bere içinde bıraktığı eti göründü. Derin nefes aldı. Elini pantolonuna sürdü, sigara yaktı, sandalyeye sırtını verdi, ayaklarını da alt ranzanın demirine koydu. İçine rahatlık dokundu. Geçmişini ısırırcasına bulutlara gözlerini dikti. Çatlayıp önünde biteviye son buldu her şey. Sarkık kalın dudaklarını kapatıp açtı, irkilmeyle, kendini masaya doğru ittirdi, titreyen parmakları-

nı alnına götürdü, terini silip elini yere doğru çırptı.

Bu kaçıncı dalıp çıkmalardı. Kendi kendine yönelttiği çığlıkla varlığını belli ediyordu. Yeniliklere tanıklık etmeden hep eskinin tanıklığıyla yaşıyordu. Ne bitmez eskiydi, her gün daha yeni şeyler düşünüyor, aklında çalkalayıp kalbine pompalıyordu. Dönüp dönüp kendine kıyıyordu. Yeni yollar açma şansı bulmadan sabit dairede dönmek ne de zordu. Yolunu yitiren de yolunu bulmaya çalışan da amaçlarının peşinde, ya sadece biriyle karşılaşmak, ona eşlik edebilmek, yürümek, korkusuzca ayakta kalmak, konuşmak ya da o yolu bulmak.

İnsanlara duyumsayan yanlarım çürüdüğüne göre mümkünse annemin döl yatağına kadar geri gitmek istiyorum. Geri gittikçe gür saçlarım, ince gri yüzüm ve terleyen bıyıklarımla yaş hanem aşağı doğru insin, sakallarım önce beyaz kıllardan kurtulsun, simsiyaha bürünsün, o kıllar dökülsün, alnım kâkülüm öne düştükçe daralsın, rüzgâr saçlarımı dalgalandırsın, gözlerim küçülsün, boyum kısalsın, eski küçücük elbiselerim üzerime giydirilsin. Hayallerim geri gelsin, kalbimde açtığım koca delik kapansın. Karnını deştiğim ve toprağa emanet ettiğim o adamla randevu ayarlansın, omzuna başım düşsün ve kirpiklerim birbirine yapışana kadar hıçkırıklarım kesilmesin. Hiç olmayan aile fotoğraflarımız olsun. Bunu Tanrı'dan dilersem elbette Tanrı beni önüne katıp sürecek, beni ölüm için otlatacaktı. Sadece kendime, kendimden istedim.

Gece olunca kayalıkların üzerinde oturur kıpırtısız denizin ışıltısını seyrederdim. Kasabanın en can alıcı yeri burasıydı. Siyah dev kayalıklar o kadar iç içe, boşluklar halindeydi ki her an birilerinin oralardan çıkmasına şahit olabilirdi insan. Tepedeki evlerin balkonlarında yanan ışıklar gecenin hoş sohbetlerine birer işaretti. Masalar rakı şişeleri, meze tabakları, pişirilmiş balıklar, salatalarla donatılmış; çatal kaşık, bardak çanak sesleri uzaktan da olsa işitilirdi. Rüzgârın uğultusuyla sesler birbirine karışırdı. Gündüzün kavurucu sıcağı ortadan kalkar kalkmaz kıyıdaki pansiyonların ışıkları da sıra halinde yanar, lokantalardan, meyhanelerden eğlence sesleri yükselirdi. Kayalıklarda hiç kimsenin olmadığına emin olduktan sonra çırılçıplak soyunur, kendimi denizin tuzlu, ılık suyuna bırakırdım. Uzun uzun yüzer sonra kayalıklara geri döner, poşeti açar; peynir, domates, ekmeği çıkarır yemeye koyulurdum. Bu saatlerde sakinlik artardı. Gündüzleri de aynı yere gelir, insan kalabalığı arasında denize girer, sıcak kayanın üzerine uzanır, vücudumu iyice gevşetirdim. Ama gecenin tadını almazdım.

Çocukluğum hep kıyı insanı ve denizle geçmişti. Şimdi ise ömrümün sonuna kadar farelerin o delikten diğer deliğe koşu yaptığı, sineklerin vızıldadığı, dışarıda duvarlara konan kargaların ses çıkarttığı, sokak arasından kopan çocuk seslerinin şaşalı şaşalı yükseldiği bu odada, zamanın geçmesini bekliyorum. Benim dışımda yürüyen zamanın… Denize girme özlemi, kayaların üzerinde rüzgârın vücuduma değerkenki hissim, güneşin gözlerimi kamaştırdığı; dünyaya hafif kısık gözlerle baktığım geçmişin dalında, böğründe dönüp dolaşıyorum. Kendimin içinde olmadığı hayat dışarıda son derece kurallarına uyulma-

dan oynanıyor, burası ise kuralların son harfine kadar uygulamaya koyulduğu yer olarak karşıma çıkıyordu. Ama işte her yerde kurallar vardı, rengimizi dizen, adımızı kodlayan, sesimizle alay eden, suskunluğumuza deli muamelesi yapan her şey orada kaynıyor. O yıllarda karşımda oturan mayolu adamlar, kadınlar, çocuklar güneşin altında uzanıp dünyaya bakabilseydiler, dünyanın aslında şimdi yaşadıkları kadar güzelliğe ulaşmadığını anlayacaklardı. Ama kimse görmeyi beceremiyordular. Herkes sadece bakıyordu.

Karanlık çökmüştü ışığı yakması gerekiyordu artık. Karanlığın bunaltıcı yanı odaya iyice sinmiş; ağır karanlıkta o fark etmeden battaniyeden sıyrılan tüyler yayıla yayıla yere düştü, göğüs kafesinin üzerinden iki kıl koptu, kendi kendine küfür etmeye başlarken ağzından tükürükler battaniyeye bulaştı. Ranzadan aşağı doğru sarkıttı vücudunu, düğmeye basıp ışığı açtı. Terden atleti sırılsıklamdı; hava çok sıcaktı, nemliydi, pencereden dışarıya baktı, dört beş kilometre ötede temiz gökyüzünde yıldızlar yanıp yanıp sönüyordu. Kaygıyla büyüyen gözlerinde yüzüne solgunluk aktı. Odanın içindeki kımıltısızlığa ansızın son verdi. Ranzadan aşağı atladı, dirseğini çarpınca kaslarına yayılan o elektrik akımıyla biraz kıvrandı. Kolunu ovaladı. Odadaki her şeyin yerini değiştirdi. Demir kapının altındaki boşluğu, delikleri kıyafetlerle kapattı. Duvar dibindeki masayı, sandalyeyi, ağır demir dolapları, sürahiyi, iki bavulu yan yana, üst üste koyarak kapıya dayadı. Alnından boynuna, oradan da göğüs kafesine kadar terler aktı. Bu, *kendine kucak arayan gövde kendini yok eden gövde*ye dönüşüyordu.

Alt ranzaya oturdu. Bacaklarını açtı. Elini uzattı, kolunu gerdi, sağdan sola, aşağıdan yukarıya oynattı, boynunu çıtlattı. Ayağa kalktı. Lavabonun süzgecine bezi tıkadı, musluğu açtı. Yine pencereye asıldı gözleri, geniz yakıcı, göz yaşartıcı duman rüzgâr yardımıyla havada dolaştı. Gölgesi penceredeki şişe düşünce karşı avlu duvarında iki sırık gibi ayrıldı. Lavabodan su yere taşıyordu. Öyle dalmıştı ki suyun şırıltısını duymuyordu.

Kıyıdan fazla uzağa açılma, derdi annem. Ölüm bize aitken, tedirginliğini hep başkaları taşır. Kendimiz de öyle değil miyiz? Sevdiğimiz, gözümüzün önünden düşürmediğimiz her kimse; onun ölümünü, yokluğunu kendimizden daha çok düşünmez miyiz? Tanrı kendisine itaat etmeyi ve inanmayı bizden istiyor. Peki, Tanrı neye itaat ediyor, kime inanıyor? Kim duyurabilir, bunu yaşamında yer edinebilir, altını çizip tekrar açıp okuyabilir ki? Sevinin her zaman bir yerleri iyileştireceğine inandığımız için kona kalka yürüdüğümüz yolların hiçbirini sonuna kadar tamamlayamıyoruz. Kendimizin dibine inemeyecek kadar alçak, başkasının dibinden çıkamayacak kadar da kendimize nankörüz.

Ayak bileklerinin hemen üzerinde su yükseliyordu. Geri dönüp musluğu serçe, yüzük, orta parmağı kesik sağ eliyle sonuna kadar açtı. Terliklerini çıkarıp ranzanın üzerine sıçradı. Gözünün içinde sudan yansıyan ışığın siyah gölgesi… Ayak kemiğinden girip kafatasının içinde dönen soğukluk yüzünü kızarttı, soğuyan teri boynundan göğüs kafesine kadar aktı. Elleriyle bağrının üzerini

derinden kaşıdı. Su yükseldikçe yükseliyor, ışığın vurmasıyla parlıyordu. Alt ranzanın seviyesine kadar her taraf su doldu, yataklar su çekmeye başladı, üste ranzaya daha çok vardı. Sigarasını yaktı, sol elini ranzanın kenarına yasladı. Surların üzerinden gölgelerini gecenin karanlığında avluya uzatan kavak ağaçlarının salınışını seyretti. Çene kasları su yükseldikçe gerildi. Arkasını döndü arayışa girmişçesine etrafa baktı, önüne döndü. Soyunmaya başladı. Gömleğinin düğmelerini alttan çözdü, çıkarıp yatağın üzerine attı, eşofmanını da aynı şekilde. İç çamaşırlarıyla kalmıştı. Atletini, çorabını da çıkardı.

Su üst ranzanın demir tabanına kadar yükseldi, süngere sızıp yatağı ağırlaştırdı. Kemal Şut, suya eğilip yüzünü seyretti; çıkık kemiklerini, yanan sigarasını, uzun sakalını… Alnındaki ter damlaları suya düştükçe su dağılıyordu. Yüzü baygın sudaydı. Su dağıldıkça Kemal Şut içine gömülüyor, baygın, tâkatsiz sallanıyordu. Suya uzun eğilip sonsuz bükülüyordu. Yüzü suda gittikçe kararıyor ve kayboluyordu. Kendi elinin, ayağının, bedeninin canavarı olmak için ayağa kalktı. Ellerini havaya kaldırarak boynunu sağa sola çevirip vücudunu gerdi. Dış kapının önünde kilidin şakırdamasını duydu. Kapıyı vurmaya başladılar; sesler de giderek yükseliyordu. Kapının önündeki demir dolap öne-geriye oynuyordu. Su kapıdan dışarı sızıyor, içini eylemi sonlandıramamanın ürpertisi kaplıyordu. Ayaklarını birleştirip hafif öne doğru eğilip atlamasıyla, dolapların devrilerek masanın üzerine düşmesi aynı anda gerçekleşti.

Parmak uçları betona değip katlandı, kafası yere çakıldı, yüzünün sağına yattı. Boynu büküldü. Odanın içindeki su anında çekildi, sadece yerdeki ıslaklıklar ve duvardaki izler belirdi. İçeri girer girmez musluğu kapattılar. Ellerindeki coplarla -kimi de sopalarla- yerde yatan Kemal Şut'a vurmaya başladılar, yetmedi tekmelediler. Ama onda tık yok; sol yüzü yere yapışmış ağzından burnundan kan fışkırmıştı. Ağzı açık ve sıcaktı. Dili betonu süpürüyordu. Sırtüstü çevirdiler; sol elmacık kemiğinden şakaklarına kadar derisi yüzülmüştü. İncecikti kollarından tuttular, diğerleri ayaklarından, alıp götürdüler.

Hastanenin uzun koridoru boyunca odalardan yükselen sesler insanın içindeki kabloları birbirine sürtüp *cız* sesi çıkartabilecek kadar acılıydı. Boynundan beline, belinden parmak uçlarına dek gövdesini yaşamın dışına savurmuştu artık. Boyunluğun içinde sadece gözleri kımıldayan Kemal Şut, televizyonu seyrediyordu. Haber saatiydi. Ekranda görünen spikerin "Hayata dönüş…" cümlesi kulaklarına varır varmaz, gözlerinin içi sulandı, açılıp kapandı, sol gözünün kenarından yanağındaki çizgiyi takip eden gözyaşları, boynundan göğüs kafesine aktı.

Sadece kafası dönebilen oyuncak bebek misali, kafasını sağa doğru bırakıp gözlerini boşluğa bahşetti.

Geçit Öykücüleri

Eyyüp Yıldırmış

Dünyanın Tüm Hikâye Satıcılarına...

Çığlıkla gözümü açtım. İstasyona yaklaşmıştık. Yıkık hangarları, eski bina ve kulübeleri istasyon çeşmesini bankları sırasıyla arkamızda bıraktık. Trenin durması ile sonlandı yolculuğumuz. Beraber yola çıktıklarım ara istasyonlarda inmiş olmalıydılar. Böyle düşünmem için neden çoktu: Kapıların açılıp kapanması, telaşlı ayak sesleri, seyyar satıcılar korosunun ısrarcı yakarışları başta olmak üzere hiçbir ses ve benden başka ne inen vardı, ne de binen.

Tek yolcusu olduğumu düşündüğüm treni yakalamaya çalıştıkları izlenimi veren ikisi erkek biri kadın üç kişiyi görünce kafamdan silip attım bu fikri. Yaklaşan insanların ellerindeki tomarla kâğıda anlam veremedim. Bunların dışında etrafta başka ne yolcu ne de görevli vardı. Benden başka inen kimse görmedikleri için şaşıran üç yüzü arkamda bırakıp çıkışa doğru, valizim elimde yola koyuldum.

Elimdeki valizde kitap vardı ve yüküm epeyce de ağırdı. Ben bir demir yolu öykücüsüydüm, öykülerimin çoğunu tren yolculuğum sırasında, istasyonlarda küçük ve salaş otel lobilerinde kurgular, daha sonra yazar ve kitap olarak bastırır, bir uçtan öteki uca demir yolunun bulunduğu her yere satmaya giderdim. Gerçeği söylemekte sakınca görmüyorum; yazdığım kitaplar ne büyük yayınevleri tarafından yayınlanmış ne de defalarca baskısı yapılmıştı. Hatta çoğunu ben kendi cebimden bastırmıştım. Ama bu ve benzer şehirlerde kitaplarımı alacak potansiyel okuyucular olduğunu biliyor ve buna inanmak istiyordum. Buraya bu küçük şehre de daha önceleri birkaç kez kitaplarımı tanıtıp satmak üzere

gelmiştim. Bir başka gerçek de buradaki bir okulun müdürü fakülteden arkadaşımdı. Gelir bir gece otelde kalır, ertesi gün onun okulunda kitaplarımı tanıtır, satar ve akşam geldiğim trene binip buradan ayrılırdım. Akmasa da damlıyor dedirten türden bir getirisi vardı bu işin.

Tren garının yanındaki parkı az geçip sola döndünüz mü otelin önüne geliyordunuz. Daha önceki gelişlerimden yolu biliyordum. Bilmesem bile bu küçük şehirde otelimi bulabilmeme ihtimalim zaten yok gibiydi.

Aniden bildiğim yolu takip etmektense yeni bir güzergâhtan otele gitmeye karar verdim. Valizin gittikçe ağırlaşmasını yeni öykülerin heyecanı ile kafamdan silip attım.

Gar, meydan uzakta kalmıştı. Düz bir şekilde epey yürüdüm. Gecede tek görünen sokak lambalarının ışığıydı.

Tren yolunun üstünden karşı tarafa ulaşan geçidi gördüm. O yana yöneldim. Geçidin hemen sonuna doğru yol hizasından epeyce aşağıda içinde yaşlı ağaçların, bulunduğu büyük bir bahçe dikkatimi çekti. Demir yoluna paralel bu bahçeyle, yolu ayıran taş bir duvarın dibinde çatısını ot kaplamış küçük yapı vardı. Bahçe ve eski bina aslında bir zamanlar şehrin dışında kalan tren istasyonun müştemilatıydı anlaşılan. Direğin tepesindeki yine en az direk kadar eski, siperi şapka şeklinde bir lamba bankı bahçeyi aydınlatıyordu.

Aşağıda lambanın dibindeki bankta ikisi erkek biri kadın üç kişi oturmuş, ellerindeki kâğıtlara bir şeyler yazıyorlardı. Az önce istasyonda gördüğüm insanlardı bunlar. Ne çabuk geri dönmüşler ve işlerine yeniden koyulmuşlardı. Önemli bir işi dikkatle yapmanın ciddiyeti vardı yüzlerinde. Bana dönük olduklarından her hareketlerini görebiliyordum. Bazen yazmayı bırakıp yazdıklarını birbirlerine okuyor. Uzunca konuştuktan sonra yeniden önlerindeki kâğıtlara eğilip çizip karalıyor ve yazmaya devam ediyorlardı. Bir sayfa dolunca içeriden çıkan yaşlıca başka bir kadın kâğıtları ellerinden alıp özenle bir kutuya istifleyip binaya dönüyordu. Sanki belli bir zamanda yazmaları gereken her neyse, onu bitirmeleri, kadınında vakit geçirmeden onları toplayıp sıralaması gerekiyordu.

Onları izlerken dalıp gitmiştim. Uzaklardan gelen ses ile irkildim. Hepimizin duyabileceği bir tondaydı trenin çığlığı. Şaşırmıştım: Benim trenim istasyona bugün uğrayacak son trendi. Bu tarifede olmayan bir seferdi anlaşılan. Aşağıdakilerden erkek olanlar ellerinde yığınla kâğıt, kadın da kutuyla istasyonun yolunu tutmuşlardı bile.

Çığlıkla açtığım gözlerimle etrafıma bakındım. Kendimi şu an görmek isteyebileceğim en son yerde, trende buldum. Düşüncelerimi berraklaştırmaya çalıştım: Hatırladığım kadarıyla köprüde olmalıydım. Nasıl bir rüzgâr beni oradan alıp buraya atmıştı. Yaşadığım onca tuhaf şeyi hayret etmeden kabullenen beynim bunu, burada bulunuşumu anlamakta zorlanıyordu. Valizim koltuğumun altında ayaklarımın dibindeydi ve ben dediğim gibi trenden inmemiştim.

Açılıp kapanan kapılar, görevlilerin düdük ve telaşlı satıcıların ayak sesleri her şey olması gerektiği gibiydi. Her şey doğruydu yerli yerindeydi yani. Işıklar içindeki istasyon yola çıkacak ve gelenleri karşılayacaklarla birlikte satıcı kaynıyordu. Aşağıda ellerinde kâğıtlarla iki erkeği yanlarında bir kadınla görünce şaşırdım diyemem fakat beni tek şaşırtan: Bunların, "Hikâye, hikâyelerimiz var, almaz mısınız bayım?" diye bağıran hikâye satıcısı oluşlarıydı. Asıl hayretim, ellerindeki sayfaların hepsi kısa sürede tükenmiş olması, yolcuların hikâye alabilmek için adeta kendilerini parçalıyor olmalarınaydı. Bunlar benim keşfettiğimi sandığım işi, demiryolu öykücülüğünü yapıyorlardı. Ve satışları da oldukça iyiydi. İnsanları anlamak gerçekten zordu. Hayır, demiryolu öykücülerini ve emeklerini küçümsediğim sanılmasın, hatta ben de onlardan biriydim, belki de bu işin piri bendim ama ayaküstü yazılan bu öykülerin cazibesini gerçekten anlamamıştım. Benden farkları, yazdıklarını kitaplaştırmadan, kendilerinden başka kimseye beğendirmek zorunda olmadan yazıp sıcağı sıcağına okuyucularına; demiryolu yolcularına sunuyor olmalarıydı. Az önceki trenden yalnız benim inmeme verdikleri tepki, gördüğüm bu manzara karşısında tamamen olağan göründü bana.

Valizimde neredeyse bir yıldır hiç satışı yapılmamış, kapakları bile açılmamış yığınla kitap, öykü kitaplarım vardı. Bir öykü için değil günlerimi, aylarımı harcardım. Ne için, okunmayan öyküler, satılmayan kitaplar için. İçimde biraz kıskançlık biraz hüzün: Benim yazdıklarım da böyle peynir ekmek gibi satılsaydı. Büyük ve şatafatlı mekânlarda adıma imza günleri, ödül törenleri düzenlenseydi… Ne işim olurdu bu köhne şehirde, bu salaş otelde. Rica minnet ahbap hatırıyla yaptığım zoraki satışlardan sıkılmıştım artık. Bu demiryolu öykücülerinin şandan şöhretten yana hiç tasaları yoktu sanki. Belki de peynir ekmek gibi satmaları bundandı.

İstasyondan çıkmadan önce valizimi emanete bırakıp, fişini almış, ağır yükten kurtulmuştum. Bildiğim yola yönelmişken, ani bir kararla meydanı diklemesine geçip başka bir sokağa daldım. Kafamı toplamak için uzunca bir tur atıp otelime öyle gitmek istiyordum.

Kulakları sağır eden bir tren çığlığı geceyi böldüğü an koşmak, treni yakalamak benim yazdıklarımdan farklı ne yazmışlar diye bakmak geçiyordu içimden. Kıskançlık yerini merak ve belki de gizli bir hayranlığa bırakmıştı. Bu sorunun cevabını hiç bulamayacağımı biliyordum. En azından bu gecelik…

Sonraki sefere dedim iç sesimle, oysa başka tarifeli sefer yoktu bu gece.

Elmanın Cinsiyeti

Petek Sinem Dulun

Tezgâhta demlenen çayın sıcaklığı tüm mutfağı dönüp dolaşıyordu da anneannemin kurumuş ellerine buhar olamıyordu bir türlü. Duvardaki resme kayan gözleri nemlendi, iki menekşe filiz verdi orada. Yemenisini düzelttikten sonra başını iki yana hafifçe salladı. Avucunun içine diğer elinin tersini oturttu, oluşan oyuktaki cümleleri çekip çıkardı ardı sıra.

"Evlenmeden evvel saraylıyım dediydim ben buna, yalan da değil a kızım bi'çarem, yalan olur mu hiç?"

"Hı hı, çeşnicibaşıymış senin büyük büyük deden biliyorum anneanne, saraylı olunmuyor ama öyle! Hem dedem seni çok severdi, hiç bakmazdı öyle saraylıymış, çapulcuymuş aldırmazdı ki, değil mi?"

"Ah evladım, olunuyor, olunmaz mı hiç? Benimki özenirmiş evvelden böyle şeylere. Yaptığım her yemeği inatla ilk o tadardı. Hem rahmetli pek hevesliydi paşa babamın hikâyelerini dinlemeye. Hiç usanmaz hep anlattırırdı. Allah biliyor ya hayal meyal hatırladığım çocukluğumu konuşmayı ben de seviyordum. Hafızamın her daim taze kalmasını sağlayan ninem, bizi sobanın etrafına toplar, öksüzlüğümüzü hissettirmeden ailemizin yaşadıklarını elindeki yün gibi eğirerek dökerdi önümüze. Neler anlatmazdı ki! Köşkümüz varmış eskiden. Evimizde kâhyamız, temizlikçimiz, aşçımız varmış. Paşa babam, seferden her döndüğünde bir yavruyu koyarmış kucağına annem. Böyle böyle bir düzine kardeş olmuşuz işte. Ahali de diline dolamış bizim haneyi. Söylentiler fokurdaya fokurdaya ocağımıza düşmüş. Vay efendim niye babam seferdeyken hamile kalıyormuş annem, vay efendim evde erkek hizmetkârlar varmış, güven olur muymuş, vay efendim zaman kötüymüş, vay efendim de vay! 'Hepsi lakırdı,'

demiş kulağına çalınınca bu sözlere paşa babam. Öyle kendinden eminmiş ki, duyanlar dayanamamış sormuş: 'Paşa hazretleri, sözümüz meclisten dışarı Halime Hanım'ın iffetine namusuna bir şey diyemeyiz esasında, hanımefendi hiç evden çıkmıyor, bizim hanımlarımızı bile evinde ağırlıyor siz seferdeyken. Lâkin nasıl emin olabiliyorsunuz? Bahçıvan, kâhya bilirsiniz erkek adamlardır, ya biri şeytana uyduysa? Halime Hanım deseniz güzel hatun af buyurun. Yani olur ya, olamaz mı?' Paşa bu, öyle laf söylemeye gelmez. Tutar vuruverir alnının ortasından da şak diye düşüverirsin yere merminin kovanıyla… Sorabilen sormuş işte. Paşa babam durmuş. Ciddiyetle bakmış adamın yüzüne, çenesini kavrayıp, gözünün içine ta içine bakmış. 'Olamaz' demiş. 'Olamaz, çünkü hadım ettirdim ben onları.' Böyle susmuş ahali. Şaşmışlar paşa babamın aklına…"

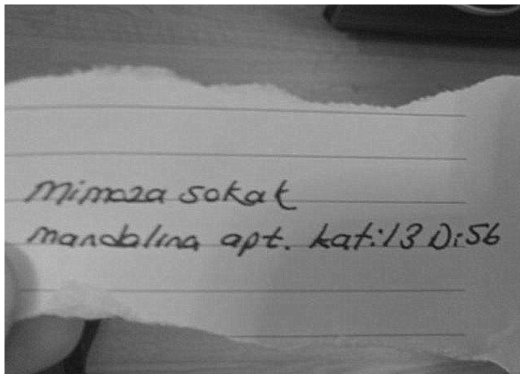
"Aman anneanneeee, ben çıkıyorum. Annem sorarsa okula gidiyorum tamam mı?"

"Ah yavrum, sen niye böyle oldun? Saat ondan sonra dışarı çıkma yasağı var, aman unutma evladım gecikmeden gel madem. Baskınlar çoğaldı. Ortalık toz duman. Yumruk kadar canın var, dilim varmıyor söylemeye ya hırpalayıp atacaklar bir köşeye diye ölüyorum kahrımdan. Dinlemiyorsun. Yine o küpeli zibidiye gidiyorsun besbelli. Yüzü yerden kalkmayasıca bir gelip adam gibi isteyemedi seni! Eskiden böyle miydi, birbirimizi halvette görürdük biz. Şimdiki gençler her bir şeyleri yapıp sonra evleniyor. Püüüh zamana bak!

"Dillerini yediğimin tontonu, sen sıkma canını. Seviyorum ben Canberk'i. 'Gerekirse evleniriz' dedi. Baskın olursa imam nikâhlıyız diyeceğiz. Geçen Esma Teyzenin kızı Füsun'la Koray böyle söyleyince polisler gitmiş evden. Hem mahalleli de saygı duymaya başlamış onlara aniden. Akşama hacı dede yemeğe bile çağırmış, gül suyu serpmiş yüzlerine. Dualar okumuş, bol bol maşallah çekmiş, boy boy çocuklar olur inşallah demiş."

"Aman evladım, Allah devletimize zeval vermesin. Var bir bildiği kanunefendinin. Olur inşallah bebeleri de resmi farz artık. Gecikmesinler. "

Ah güzel anneannem keşke anlayabilsek birbirimizi… Zaman diyorsun da zamanla cezanın öznesi değişiyor yalnızca. Aşk, mağdurla mağlubun savaştığı bir kafes sanki. Kanunadam yapıyor, sistem diyorlar adına da. Aşk tümleşmek, tam olmak değil mi? Bu düzende değil işte.

Yine ev değiştirmiş Canberk, hep daha uzağa taşınıyor. Vaktimin çoğu yollarda adres aramakla geçiyor. Nihayet buldum!

"Alo Canberk. Güvenlikten gelen oldu mu, geleyim mi? Dikkatli olurum, merak etme. Tamam, on üçüncü kat, evet, elli altı numara, tamam canım, zili çalmıyorum otomata bas. Geliyorum. Ben de seni aşkım."

Epey eskiymiş apartman. Kapıgözetçileri olmasa bari. Artık televizyon izlemiyor kimse, 'Bir çeşit enerji tasarrufu' diyor kanunadam. Her şeyi kitabına uyduruyor yine. Kapıların küçücük, dar gözetleme delikleri fel fecir okuyan göz yuvalarına dönüştü. Ürküyorum. 'Yeni bir işkolu açtım' diyor kanunadam. Gözetmenler var artık, dinleyiciler var. Mesaiye kalana çift maaş işliyormuş. Ne memleket! Eskiden ihbar mektupları varmış, şimdi ihbar telefonları, e-mailler, smsler ve twitter *denen baş belası* çıktı. İspiyonculuk meslek olmuş buna da yansa ya anneannem…

"Hoş geldin aşkım"

"Canım. Çok özledim."

Kapıdan girer girmez çekti beni kendine.

"Kavuşmak ne güzel Canan… Çıkar mantonu hadi. Elbisen çok güzel ama bir şey giymesen de olurmuş. Of! Kırmızı ruj mu sürdün sen? Yoksa yola çıkarken mi? Bu yaptığına inanamıyorum! Hiç düşünmedin mi dikkat çekerim diye? Sadece bana, yanımdayken sür demedim mi? Ya bir gören olduysa seni? Nasıl riske atarsın bizi? Hemen sil şunu Canan. Bu fütursuzluğunu aklım almıyor! Saat olmuş yirmi üç. Kesin peşine takıldılar senin. İmam nikâhlıyız da diyemeyiz. Dertop edip, atacaklar bizi kodese. Orada neler yaşayacağımızı da Allah bilir!"

Beni kenara itip, paldır küldür mutfağa girdi. Tıkırtıların arasına söylenmeleri karışıyor, hiçbir şey anlaşılmıyordu. Elinde bir bıçakla çıkıp geldi hole. Aklım karışmıştı. Bunu anlamış olacak ki höykürdü.

"Bak… Canan. Seni yaralarsam ikimiz de kurtuluruz, sen *şanslıysan* hastanede yatarsın, ben birkaç gün gözaltında kalır çıkarım."

"Aşkım? Ne diyorsun sen?"

"İn dedim! Mecburum anlasana. Düşüncesizliğinle ikimizi birden yakacaksın. Önce can Canan'ım, önce can. Hem sevdiğime emin değilim demiştim. Biliyorsun. Bağlanamıyorum, birbirimize zaman verelim demiştim."

"Nasıl bir anda böyle… İkiyüzlü! Sen değil miydin, aşığım, çok seviyorum, gelmezsen ölürüm diyen. Oysa şimdi geldim diye ben ölüyorum!"

Kendimi apartman boşluğunda buldum. *İtişme, kakışma. Sevgiyle elimi tutan adamın kaygıyla beni savurması. Bu hoyratlık ve kaypaklık karşısında yaşadığım hayal kırıklığı… Gözlerimden akan rimel, beni leopara döndürse de umrumda değil.* Aydınlatma yok. Asansör bu saatte servis dışı. Olanlara inanamıyorum. Şaşkınım. Şu yaşadıklarıma bakın. Ne memleket! Beni yaralayacak, belki de öldürecek olanın elinde parlayandan önce düşüncesiyle heder oldum. Attığım her adımla bir dündeyim, bir bugün de. Sallanıyorum. Korkuyorum. Aşağı doğru bakınca

salyangozu andıran sarmalı soluk soluğa iniyoruz. Biri kısa diğeri uzun iki yayın sonsuz biçimde birbirine geçmesi gibi. Ama sonu var. Yaklaştıkça dağılıyor salyangoz. Apartman boşluğunun merdivenleri oluveriyor. Kalbin telaşlı koşusu ivme kazanıyor o zaman. Ne diyordu resim öğretmeni "perspektif her şeydir Canan!" Kapı deliklerinden fırlayan ihbarcı gözlerden çok önce haber kanallarında izlemiş, gazete sayfalarında okumuştuk, ah'lanıp vah'lanıp unutup gitmiştik. İşte bugün yaşadıklarım belki de bu yüzden. Öyle ya da böyle adaletsizliklere göz yumduğum için. İlk ne zaman çizmiştim o resmi? Ortaokuldaydı sanırım. Otobiyografik bir portre ve onlarca göz; çakır göz, çatılmış göz, büyük, küçük, onlarca… Yüzü olmayan bir dünya sapkın bakış. Denetleyici, müdahaleci. Sessiz de bir iletişimi var bu düzenin. On üçüncü kattan zemine kadar sabırla bir kara deliğe yürümek. Sırtımda bıçak. Canberk'in nefesi ensemde. Sıcak. Kesik, kesik.

Apartmanın dış kapısına yaklaştığımızda sağır edici bir sessizlik sardı etrafı. Sürgüyü çekip, demir kapıyı araladım. Daha ilk adımımda bir kurşun sekti aralık kapıya vurdu, sonra bilinmeze savruldu. Bir vaveyla duyuldu, yankılandı, toprağın yumuşak karnına saplanıp, kayboldu. Canberk, bıçağı sırtımdan çekip, boğazıma yasladı. Her hareketiyle bıçak boynumda virajlı yollar çiziyor, fularımın üzerine kırmızı minik benekler konduruyordu. Sokak lambaları spot gibi üzerimize çevrilmiş sanki bizi bekliyordu. Siren sesleri duyuldu uzaktan, yaklaştı, yaklaştı, yaklaştı. Mavi-kırmızı ışık da düştü üstümüze. Üniformalı, eli silahlı adamlar, kara kara bakışlarıyla karanlıkta yerini aldı. Pencerelerden kadınlar sarktı, onlar da bu oyunu izleyecekti demek bordo renkli kombine biletleriyle.

Kalabalık çoğaldı. Sessizlik yerini önce uğultuya, sonra gürültüye bıraktı. Sanki arenadaydık ve ben aslanlarının önüne atılan korkusuz gladyatör -değildim. Bir boks müsabakası da değildi izlenen. Stadyumda oynanan derbi maçı hiç değil. Ne hissettiğimden emin değildim. Bakın bir "değil" daha ekledim. Canberk bir ara belli belirsiz "rujunu sil!" dedi. Elimi dudağıma götürdüm. Sustu kalabalık. Parmağımı dudağımın üzerinde gezdirdim, dişimle ısırdım sonra. Ardından parmağım çeneme indi, diğer kardeşleriyle bir olup açık kahverengi kadife mantoma sarıldı. Kollarımı kendime sarıp vedalaştım. Boynumdaki mavi fuları çözüp, fırlattım kalabalığa. Eline alan ilk adam koklayıp bir diğerine uzattı. Fularım karanlığın içinde küçük mavi bir noktaya evrilirken üniformalılardan biri kükredi:

"Yeter be adam, saat kaç oldu? Bitir artık şu işi!"

Başımı çevirip Canberk'in yüzüne baktım. Gözlerinden yükselen iki kırmızı alev topu büyüyerek üzerime düştü.

Kalabalıktan yeni bir ses koptu, havada salındı, salındı, Canberk'in etten ibaret yüzüne çarptı.

"Vur Havva elmasına!"

Babalık ve Babalığın Reddi Bağlamında Murathan Mungan'ın "Yaz Gibisi Var mı" Öyküsü

Şenol Topçu

Yaşar Çabuklu (2007: 108), *Toplumsal Kurgular ve Cinsiyetçilik* adlı kitabında babalığın, modern devlet tarafından inşa edilen sosyal bir kurgu olduğunu söyler. Bu kitapta Çabuklu, 18. yüzyıldan itibaren değişen baba imajına değinir. Geçmişin sert, otoriter ve mesafeli babalığının günümüze geldikçe çocuklarıyla zaman geçiren, müşfik, iyi aile babasına dönüştüğünü vurgular. Bu imaj değişimi, çoğu zaman devlet tarafından desteklenir. Lynee Segal, *Ağır Çekim: Değişen Erkekler Değişen Erkekler* kitabında özellikle 1950 sonrasında Amerika'da nasıl bir baba imajı yaratıldığını gösterir. İyi, güçlü ve koruyucu baba imajı hem medya hem edebiyat hem de devlet politikalarıyla mitleştirilir. Dieter Thoma (2011: 19), *Babalar: Modern Bir Kahramanlık Hikâyesi* adlı kitabında, toplumların gelişiminin doğrudan babanın tarihiyle anlatılabileceğini öne sürer. Tarihsel süreci ne olursa olsun baba, bir otorite figürü olarak kabul edilmektedir.

En önemlisi babalık, erkek olmakla ve erkeklikle ilişkilendirilmektedir. Evli olup baba olmayan/olamayan insanlar yaftalanarak, zürriyetsiz, iktidarsız vb. gibi sözcüklerle aşağılanmaktadır. Baba olmanın erkeklikle, dolayısıyla başarılı bir cinsellikle ilişkilendirilmesinin göstergesi, çocuğu olmayan insanların iktidarsız olarak görülmesidir. Erkek özneler, başarılı bir cinselliği gerçekleştiremediği takdirde erkekliğin erkek öznelere getirdiği iktidar nimetlerinden yararlanamaz. Bununla birlikte modern toplum, babanın omzuna birçok sorumlu-

luklar yüklemiş ve bununla birlikte ona, birtakım haklar vermiştir.

Baba olmak, çocuğun ve ailenin geçimini sağlamak olarak görülmüştür. Babalık, geçim sağlama ile bağlantılı olduğu ölçüde de, her şeyden önce işgücü piyasasında bir konum elde etmektir. Yasanın gözünde baba olmak, çocuklarına bakmak ve çocuklarını eğitmekle yükümlü vatandaş, yani velayet ve vesayet sahibi erkek olmaktır. Babalık, sorumluluk olduğu kadar aynı zamanda çocukların üzerinde haklarla da tanımlanan bir sosyal/hukuki konumdur. Babalık, aile, piyasa ve devlet arasındaki ilişkiler ile şekillenen ve bütün bu alanları birbirine bağlayan; ailede, "geçim sağlayan", piyasada "çalışan" ve devletin karşısında "aile reisi" olarak konumlanan bir toplumsal pratik, bir "dolayım" konumudur. Toplum içinde kültürel/ekonomik sermayeye bağlı olarak farklı babalık biçimleri olsa da onları ortak bir noktaya bağlayan bir model mevcuttur. Bu, ailenin geçimi sağlayan aile babası modelidir. Bu model, toplumdaki tüm evli erkek bireylerin sorumluluk sahibi iyi bir baba olması beklentisini doğurmaktadır. Hatta bu bir beklenti değil bir zorunluluk olmaktadır. Bu zorunluluğa uymayan tüm erkekler, kötü baba olarak damgalanarak toplum tarafından dışlanırlar. Erkek birey, iyi baba olma zorunluluğunu ve baskısını her zaman üzerinde hisseder. Baba olmak, bazı sosyal ve siyasal dolayımları gerektirmektedir; ancak çoğu zaman da kırılgan, başarısız ya da sorunlu biçimde inşa edilebilmektedir. Toplumdaki bazı evli erkekler, bu sosyal ve siyasal dolayımlara sahip olamayabilmektedir. Ancak bazı erkekler, evliliğin ya da babalığın toplum tarafından yansıtıldığı gibi olmadığını düşünebilmekte, bu sorumluluğun altında ezilmekte ya da bilerek ve isteyerek babalık görevini reddetmektedir (Sancar 2009: 120-124).

Edebiyat tarihi de hem ataerkilliğin altında ezilen hem de babalık görevini yerine getirmeyen, ailesini, çocuklarını terk etmiş erkekleri anlatan öykü ve romanlarla doludur. Bunun yanında babasızlığın ve babasız kalma korkusunun ele alındığı ya da baba-oğul çekişmesinin anlatıldığı romanlar da bir o kadar çoktur. Murathan Mungan'ın "Yaz Gibisi Var mı" öyküsü de konusunu buradan alır.

Murathan Mungan "Yaz Gibisi Var mı" öyküsünde, yıllar önce ailesini terk etmiş bir babanın, yıllar sonra oğlu tarafından bulunmasını ve bir saat diliminde baba oğlun aralarında geçen ilişkiyi anlatan bir öyküdür. Öykünün odağında baba-oğul ilişkisi yer alır. Bu baba oğul ilişkisi, gösterme tekniği ile anlatılmaktadır. Öyküde diyalogların olmadığı bölümlerde üçüncü şahıs anlatıcı devreye girmektedir. Bahri, 14 yıl önce kendilerini terk eden babasını İzmir'de bulmuş ve bir arabanın içinde babasıyla oturmaktadır. "Aralarında konuşma bile denemeyecek kopuk birkaç cümle geçiyor sadece. İkisi de tutuklar, nasıl davranacaklarını bilemiyorlar." (Mungan 2009: 65). İkisini birbirine bağlayan tek şey, biyolojik bağdır. Baba ile oğul arasında geleneksel bir baba oğul ilişkisi kurul-

madığından iki yabancı gibidirler. Bu durum, aralarındaki tutukluğun temel nedenidir. Baba, körfeze tepeden bakan bir yer bulduğunda kontağı kapatır ve oğluyla iletişim kurmaya çalışır.

> "Nereye gidersem gideyim, sonunda hep İzmir'e dönerim," diyor. "Sade İzmir'i değil, dünyayı seyrediyorum buradan." Sözcüğün tadını çıkartırcasına ekliyor: "Kadifekale'den."
>
> Sadece dinliyor öteki. Hem onu, hem içini.
>
> "Anlat bakalım," diyor dikiz aynasını düzeltirken. "Biraz da sen anlat" (Mungan 2009: 65).

Baba-oğlun birbirine dolanan, birbirlerini besleyen bir geçmişi yoktur. Bahri, babanın nasıl bir şey olduğunu bilmez. Annesinin anlattıklarını anımsar. Babasın aynaya uzanırken gömleğinden gelen hoş ter kokusunu, annesinin "esmer koku" (Mungan 2009: 66) dediği şeyle bağdaştırır.

> "Ne anlatayım?"
>
> "Ne bileyim, sen de bir şeyler söyle işte…"
>
> "Bu yıl okul bitiyor," diyor bir şey söylemiş olmak için.
>
> "Güzel," diyor. "Okumalı, adam olmalısın. Bak biz haylazlık ettik zamanında, şimdi direksiyon sallıyoruz akşama kadar, yapılacak iş değil!" (Mungan 2009: 66)

Hem Bahri'nin cevabı hem de babasının konuşmaları, bir baba-oğul konuşmasından ziyade yeni tanışan iki insanın konuşmasını ya da yaşıt iki arkadaşının konuşmasını andırır. Babanın bu yalancı eşitlik hoşuna gitmiş, karşısında kendi çocuğu değil de bir erkek arkadaşı varmış gibi davranmaya başlamıştır.

> Uzanıp dizine koyuyor elini, belli belirsiz okşayarak, "Kızlarla aran nasıl bakalım?" diyor.
>
> Erkek erkeğe konuşmanın özel sesiyle söylüyor bunu. Gamzesi çukurlaşıyor bunu söylerken, çapkınlaşıyor.
>
> Verecek cevabı yok. Gözlerini kaçırıyor.
>
> Kolunu omzuna dolayıp, hafifçe kendine çekerken omuz başını erkekçe bir havada sıkıyor, "Utanma," diyor. "Kızlar iyidir, kızlar," diyor. "Eminim, sen de iyisindir bu konuda" (Mungan 2009: 66).

Bahri için bu erkek erkeğe muhabbetin önemi yoktur. Babasının sözlerini dinlemekten ziyade onun teninin kokusunu almaya çalışır. Baba kokusunun böyle bir şey olduğunu düşünür. Duyduğu koku, yıllardır yanlarında olmayan bir babanın kokusudur. Bu yüzden neye kırıldığını anlamadan karşısındaki adama kırgınca bakar. Bu kırgın bakışlar karşısında babasının "Ne oldu?" (Mungan 2009: 66) sorusuna vereceği tek bir cevap vardır Bahri'nin: "Hiç" (Mungan 2009: 66). Bu hiç cevabı, babanın suçluluk duymasına neden olur. "Koca adam olmuşsun ha! İnanamıyor insan. Bu yıllar nerde geçiyor yaa" (Mungan 2009: 67). Bu diyaloglar sıkıntıyı geçiştirmek, durumu kurtarmak için yapılan hamlelerdir.

“Evde herkes iyi mi?”
Evet anlamında başını sallıyor.
“Beni nasıl buldunuz peki?”
“Ablam araştırıp duruyordu. O buldu.”
Sessizlik oluyor. İkisi de bir süre dışarıyı seyrediyor bir şey konuşmadan.’
“Bana kızıyorsun değil mi?” diyor. Beklenmedik bir hızla değişiyor sesi, bakışlarına şefkat iniyor. “Biliyorum, hepiniz kızıyorsunuz. Haklısınız da. Herkes haklı. Herkesin haklı olduğu durumlar, en boktan durumlardır. Kızmayın bana. Anan da kızmasın. Ben ne koca olacak adamım, ne baba! Bir yaşa gelince zorla evlendiriyorlar adamı. Evlilik hiç bana göre değil. Bana sorarsan kimseye göre değil ya, başka bir şey öğrenmemiş insanlar. Biz de denedik. Olmuyor işte. Hamurumda yok benim. Ben bir saat sonra ne yapacağımı bilmem; gittiğim yerden kaçta kalkacağımı bilmek istemem. Böyle işte! Ee, bir şey demiyorsun?” (Mungan 2009: 67).

Bu sessizlikte suçluluğun payı vardır. Söylenecek hiçbir şey yoktur. Babanın yapacağı tek şey, günah çıkarmak olur. Evlilik ve babalık, belli bir sorumluluğu gerektirir. Babalığın ailenin geçiminden, çocukların sosyalleşmesine ve topluma hazırlanmasına kadar birtakım yükümlülüğü vardır. Toplum, ekonomik, kültürel, sınıf ve mizaç farkını gözetmeksizin tüm erkek bireylerden babalık görevini gerçekleştirmesini beklemektedir. Ayrıca babalığı bir yük olarak değil, sevilerek yapılan bir özveri olmasını talep etmektedir. Ancak giriş bölümünde söylediği gibi, tüm erkek bireyler, bu görev ve sorumluluğu toplumun beklentisi doğrultusunda yerine getirmeyebilmektedir. Öyküde baba karakteri, bu sorumluluğu yerine getirmemenin ya da getirememenin suçluluğunu duyar. Çocuklarının kırgın olmalarını haklı bulur; ancak kendince geçerli nedenler ortaya koymaya çalışır. Ona göre, koca ve baba olacak bir adamın belli özelliklere sahip olması gerekir. Kendi deyimiyle kendisi, baba olacak karakter özelliğine sahip değildir; hamurunda baba olmak, koca olmak yoktur. Baba, suçu toplumsal baskıya atar. Baba, toplumsal baskıyla belli bir yaşa gelince evlenmiştir. Evlendikten sonra evliliğin onun hamuruna uygun olmadığını görmüştür. Baba karakterine göre evlilik, insanı sınırlandıran, özgürlüğünü kısıtlayan bir şeydir. Ona göre, toplumda bireylerin çoğu, başka bir şey öğrenmediğinden bu baskıyı kabullenmektedir. Özgürlüğe düşkün bir adam olan Baba karakteri, bir saat sonra ne yapacağını bilmek istemez. Zileli (2009)’ye göre, baba karakteri, rutin aile yaşamının ona dar geldiğini hissettiği için eşini ve çocuklarını terk eder. Bu yüzden Bahri’den anlayış bekler. Bahri’nin bu sözlere verecek cevabı yoktur. Çünkü hiçbir gerekçe onun söylediklerini haklı çıkarmaz. Bu yüzden yıllardır içinde bekleyen sözcükler yerine “Ne diyeyim?” (Mungan 2009: 67) diyerek babasını

geçiştirir. Dudaklarında çıkan tek cümle "Biz seni öldü sandık." (Mungan 2009: 67) olur. Tüm çocukluğunu babasız geçirmiş olan Bahri için babanın ölmüş olması belki babasızlığı affettirecek bir şeydir.

Baba karakteri, yıllar sonra da olsa bir baba gibi davranmaya ya da 'mış' gibi yapmaya çalışır. Bahri'ye sigara içip içmediğini, ne kadar geç başlarsa o kadar iyi olacağını tembihlemesi bunu göstermektedir. Bahri, babasının tüm sorularına kısa cevaplar verir. Bazen söz yerine beden dilini kullanır. Baba, bu nedenle oğlunun kendisinden ziyade annesine benzediğini düşünür. Kendisi konuşkandır ama Bahri, annesi gibi suskundur. Bahri'ye adını sevip sevmediğini sorar. Bahri isminin babasının adı olduğunu, bu yüzden ona Bahri adını verdiklerini söyler. Dedesinin denizci olduğunu, denizde kaybolduğunu, aile erkeklerinin hep bir yerlerde kaybolduğunu söyler. Burada dikkat çeken diğer bir husus, isim verme geleneğinde ata soyunun öne çıkmasıdır. Babanın, "oniki oldun mu sen?" (Mungan 2009: 68) sorusu karşısında aldığı cevap "Kasımda on dört bitiyor" (Mungan 2009: 68) onu şaşırtır ve "on yılda ne kadar büyürmüş insan evladı" diye düşünmesine neden olur. Bir yaşında terk ettiği oğlu, büyümüş ve bir delikanlı olarak karşısındadır. Baba, "Neye hayıflandığını bilmeden ağzını kısarak, 'Zaman nasıl da geçiyor vay be,'" (Mungan 2009: 68) diyecektir. Bu hayıflanmanın nedeni, geçen yıllara değil evladın büyümesini kaçırmasından dolayıdır. Çocuklarının büyümesini görmemiş ve bunu bilinçli olarak yapmıştır. Bu hayıflanmada bir pişmanlık gizlidir. Bahri, konuşmalar esnasında bir yıldız kaydığını görür, buna sevinir ve mutlu olur. Bu durum babanın da hoşuna gider ve Bahri'ye döndüğünde onunla göz göze gelir.

> Göz göze geliyorlar. Bir an. İlk kez bu kadar uzun bakışıyorlar. İlk kez gözleri birbirini kabul ediyor.
>
> Ona sarılmak, yüzünü, gözünü öpmek, koklamak, içini çeke çeke kucağında ağlamak istiyor Bahri. İçindeki bıçak izin vermiyor (Mungan 2009: 69).

Bahri de her çocuk gibi baba özlemi çekmiş, onun eksikliğini hissetmiştir. Baba, şimdi karşısındadır ancak ona karşı kırgınlık, kızgınlık doludur. Onu, düşündüklerini yapmaktan alıkoyan şey yaşanmamışlıklardır, babasına karşı paylaşılmamışlığın verdiği bir uzaklık duyar. Baba, onun gözlerindeki bu kırgınlığı görür. Kendini savunmaya çalışır.

> Kızma bana n'olursun! İnan baban olmasam, severdin beni, hergele adamımdır, kafa dengiyimdir. Bakma anan da severdi beni. Ama bilirim kendimi, serseri ruhluyumdur ben. Çabuk sıkılırım her şeyden. Kimseye ne hayrım dokunur, ne zararım. Böyle olsun istemedim. Kim böyle olsun ister ki? Ben kendime sığamıyorum oğlum. Eşrafpaşa'ya nasıl sığarım? (Mungan 2009: 69).

İyi bir arkadaş olmak için yeterli olacak hergelelik, kafadengilik, serseri ruhluluk baba olmak için yeterli kıstaslar değildir. Onları bir araya getiren şey, ar-

kadaşlık değil, baba-oğul olmalarıdır. Baba, bu konuşmalar esnasında Bahri'ye ilk kez oğlum der.

"Farkında mısın bütün gece bir kere bile 'baba' demedin bana"

"Bilerek değil. Zamanla derim. Bir kerede olmuyor."

Yara almış gibi gülümsüyor, "Tamam," diyor (Mungan 2009: 70).

Babanın bu yaralanmışlığı, nafile bir davranıştır. Thoma (2011: 22)'ya göre, erkeklerin babalık rolünden geri çekilişi çocukların evlatlık rolünden geri çekilmesine neden olur. Kuşaklar dağılır, herkes kendi hayatını yaşamaya başlar. Öyküde yıllar önce ailesini terk etmiş bir insana baba demenin kolay olmadığı görülür. Çünkü bilerek, isteyerek evini çocuklarını terk etmiş, çocuklarına babalık yapmayan bir insana, evlat da doğal olarak oğulluk görevini yapmamayı kendinde hak olarak görür. Tıpkı, Bahri'nin yaptığı gibi.

Gecenin sonunda birbirlerini aramak için telefonlar alınıp verilmiş ve sözleşilmiştir. Bunlar, sadece sözde kalacaktır. Bahri'nin eli, babasını aramaya gitmeyecektir. Aynı şekilde babası da onu, aramayacaktır. Çünkü herkes, bir hayat kurmuş ve bir yaşam biçimine bağlanmıştır. Oğul olmak ve baba olmak birden gerçekleşebilen bir şey değildir. Bir yaşanmışlığa ve paylaşıma dayanması gerekir. Bu buluşma, baba ve oğlun ilk ve son buluşması olur. Toplumsal cinsiyet rolleri, performatiftir yani tekrara dayanır. Tekrarlandıkça özümsenir, anlam kazanır. Hayatını bir babanın oğlu olarak nasıl yaşanacağını bilmeyen bir genç ya da hayatını bir oğlun babası olarak nasıl yaşanacağını bilmeyen bir adam vardır karşımızda. Bu yüzden babalığını yapmayan babaya oğul da oğulluk yapamayacaktır, yapmak isteseler de nasıl gerçekleştireceklerini bilemezler.

Kaynakça:

Çabuklu, Yaşar (2007). *Toplumsal Kurgular ve Cinsiyetçilik,* Everest Yayınları, İstanbul.

Mungan, Murathan (2009). *Eldivenler Hikâyeler*, Metis Yayınları, İstanbul.

Sancar, Serpil (2009). *Erkeklik: İmkânsız İktidar: Ailede, Piyasada ve Sokakta Erkekler*, Metis Yayınları, İstanbul.

Segal, Lynne (1992). *Ağır Çekim: Değişen Erkeklikler Değişen Erkekler*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Thoma, Dieter (2011). *Babalık: Modern Bir Kahramanlık Hikâyesi,* İletişim Yayınları, İstanbul

Zileli, Irmak (2009). "Murathan Mungan'ın İnsan İlişkileri", *Remzi Kitap Gazetesi*, Ekim.

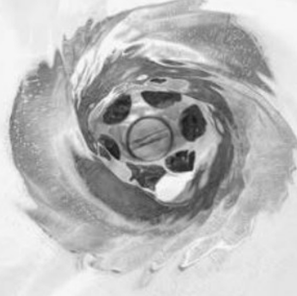

Fotoğraf: Ahmet Göksel Uluer

"Çünkü -en basit şekilde söylersem- yazarın derdi numaralar çekip gözümüzü boyamak değildir. Bu oyunlar, hikâyeye içkin mi yoksa anlatacak bir şey olmamasının veya 'anlatamama'nın telafisi mi, buna bakıyorum kendimce. Yazarken mesafeli davranmam da bu yüzden."

FERHAT ÖZKAN'LA *YOKSUNLAR* ÜZERİNE SÖYLEŞİ

İlker Aslan

***Yoksunlar'*a Dostoyevski'den yaptığınız bir alıntı ile başlıyorsunuz. *"…Tuhaf tuhaf düşünceler doldurmuş kafamın içini, sanki onlar da ağrıyorlar."* cümlesini duyuyoruz Makar Aleksiyeviç'ten. Öyküleri okuyunca gerçekten de "bu öykülerin yazarının kafasındaki ağrı" hissediliyor okur tarafından. Öyküleri ortaya çıkaran ne tür bir ağrı? Herhangi bir anlamda ağrısı/acısı olmayan insan yazabilir miydi bu öyküleri?**

O cümleyi söyleyen, Dostoyevski'nin yarattığı bir karakter. Elbette Dostoyevski'nin kafasındaki "ağrıyan düşünceleri" sorgulamak haddimiz değil ama Makar Aleksiyeviç'in "ne kadar Dostoyevski" olduğunu asla öğrenemeyiz. Durum böyle olunca hele benim kafamdaki -eğer varsa- ağrının da, orada bahsedilen düşünce ağrılarıyla ne kadar benzeştiğini de bilemeyiz, daha doğrusu ben bilemem. Ben öyküleri hep bir "fikir" üzerinden ilerletmeye çalışıyorum, öykülerde "yazarının kafasındaki ağrı" hissediliyorsa, belki sebebi budur ve bu durumda teşekkür etmekten başka yapacak bir şey kalmıyor bana.

Özellikle son zamanlarda okuduğumuz postmodern öykülerde -biraz aşırı bir yorum olabilir benimki ama- vıcık vıcık bir mizah var. Biçim ve dil oyunlarıyla bezeli mizah artık çok yaygın. *Yoksunlar'*da ise metinlerin derininde gezinen ince bir mizah var. Komiklik olsun diye

yapılmamış belli ki. Bir durum, bir olay var anlatılan ve yazar okuru yormayan naif bir mizahla bunu aktarmış. Örneğin "Bir Gün Burnum Kokmaya Başladı" adlı öykünüz mizahi bir dille yazılan ağır öykülerden. Öykülere sızan bu mizah kendiliğinden gelişen bir süreç mi yoksa üzerinde düşünülen, özel bir çabanın ürünü mü? Günümüz öykücülüğünde çok sık görülen biçim ve dil oyunlarının yapaylığından özellikle uzak durduğunuz söylenebilir mi?

Vıcık vıcıklık aslında her yerde. Mizah; aşk, nostalji ve hüzünle birlikte o vıcık vıcıklığın kendisini en bariz gösterdiği yerlerden biri sadece… Oysa iyi mizah, istisnalar dışında, "güldürme" amacı taşımadığı zaman değer kazanıyor. Hatta edebiyatta iyi mizah, çok ciddi yerlere saklanıyor. Murat Aykul'un "Kafka okurken gülmeyen insan kafkaeskin tanımıdır," diye bir sözü vardı. Kara mizah, mizah, mizahi dil gibi kavramların her biri sadece bu cümleden yola çıkılarak anlatılabilir.

Bahsettiğiniz öyküdeki kara mizah ve onun içinde yer yer beliren mizahi dil ise, öykünün kendisiyle birlikte oluştu. Daha doğrusu öykü o üslup içinde doğdu. Bunu hesaplamam, tasarlamam mümkün değildi. Hatta öyle ki Logosoloji'deki *Bir Şairden Mektup*'la -yine karamizaha da dayanan bir şekilde- kesişmesi/örtüşmesi de kendiliğinden oldu ve bunu planlasam bile yapamazdım gibi geliyor şimdi.

Ama bu, sonrasında bir planmanın olmadığı anlamına gelmiyor. Kâğıda aktarılmış olan üzerindeki her "dokunuş" gibi, her "olduğu gibi bırakma" da bir planlamanın sonucu olarak görülebilir. Bu nedenle o soruya verilebilecek en net cevap şöyle olur herhalde: Hem doğaçlama, hem de planlı. İlk önce kendiliğinden gelişen, daha sonra ise üzerinde düşünülen, özel bir çabanın ürünü…

Biçim ve dil oyunlarına ise bilinçli olarak mesafeli davranıyorum. Aslında kendimce, ikisine de çok yatkın olduğumu düşünsem de, bana göre "hikâye" adı üzerinde "anlatılan"ın üzerinde yükseliyor. Elbette "öykü"nün onu işleme, biçimsel numaralardan yararlanma gibi bir özgürlüğü var ve yan yana gelmiş en basit iki cümlede bile bir "biçimsel kaygı" olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Ama sonuçta aslolan hikâyedir. Anlatmak istediğiniz bir şey var ki yazıyorsunuzdur. Zekice bir oyun zekâmızı okşayıp bir süre bizi mutlu edebilir, dile dayanan bir anlatı gözümüze kulağımıza bir süre hoş görünebilir; ama bize dokunan, ruhumuza daha çok yaklaşan hikâyenin kendisidir hep. O hikâyenin sunuşunda "biçim oyunu" varsa onu, öykünün bir parçası haline gelebildiği ölçüde -ne kadar uçuk veya sıra dışı olduğuna bakmaksızın- sahici bulup beğeniyorum. Bu nedenle deneyselliği, kurgu/sunuş tekniklerini küçümsediğim gibi bir anlam çıkmamalı. Calvino'nun, Perec'in, Barthelme'nin, David Markson'un yazdıkları hiç de "geleneksel" değil örneğin, ama o kadar oyunun içinde hiçbir yapaylık hissetmeyiz, en azından ben hissetmiyorum. Çünkü -en basit şekilde

söylersem- yazarın derdi numaralar çekip gözümüzü boyamak değildir. Bu oyunlar, hikâyeye içkin mi yoksa anlatacak bir şey olmamasının veya "anlatamama"nın telafisi mi, buna bakıyorum kendimce. Yazarken mesafeli davranmam da bu yüzden.

Bu mesafeyi ise, Schiller'in Romantizmin de en önemli metinlerinden olan "Doğalcı ve Düşünselci Edebiyat Üzerine" [Orhan Pamuk'un, *Saf* ve *Düşünceli* şeklini tercih ettiği] makalesinden başlayarak anlatmak gerek belki de… Ne kadar doğalcı veya ne kadar düşüncelci olunacağına dair her yazarın ve her okurun içinde farklı bir terazi olduğunu düşünüyorum ve bu terazinin ayarı da haliyle öznel ve bir o kadar açıklanamaz oluyor. Matematik bir kesinlikle ifade edilmesi biraz zor olan bu karışımın çeşitliliği sayesinde oluşuyor edebiyat aslında. Altın bir oran olsaydı herkes öyle yazardı ve biz de hep aynı şeyleri okurduk. Başka bir ifadeyle, bir süre sonra hiçbir şey okumazdık. Benim içimdeki terazide dengeyi sağlayan şekilde yazıyor olmam, diğerlerinin daha düşük olduğu anlamına gelmez. Kaldı ki o terazi sabit durmuyor insanın içinde.

Neredeyse bütün öykülerinizde küçük insanı anlatıyor. Bireyin hayat karşısındaki durumu, gündelik yaşamın içindeki varoluş çabası göze çarpıyor. Modern dünyanın insanı sürekli bir kaybetme korkusuyla, kaybediş gerçeğiyle sınadığı yargısından hareketle, öykülerinizdeki bireylerin de kaybedişin kıyısında duran "yoksunlar" olduğunu söyleyebilir miyiz? Buradan hareketle kitabın isminin de böyle bir fikirle ortaya çıktığı yargısına varırsak aşırıya kaçmış olur muyuz?

Hayır, olmayız. Ve o eksiklik durumun anlatmak da hep eksik kalacak bir durum, yoksun olan sadece insanlar değil, onların öyküleri de…

Butik bir yayınevinden daha merkezi, köklü bir yayınevine geçtiniz. Bu süreçte bir öykücü olarak sizde bir şeyler değişti mi? Öyküye ya da yayıncılığa dair herhangi bir bakış açısı olabilir… Bu durumu biraz merkez-taşra ayrımına benzetebilir miyiz? Bu konuda neler söylemek istersiniz?

Eğer bir karşıtlık kuracaksak, merkez ve taşra, butik ve köklü yerine iyi ve kötü yayınevi karşıtlığı üzerinden konuşmak daha sağlıklı olur. Blog yazılarından öykü kitabı yapan, o bahsettiğimiz vıcık vıcıklıkta kitapları yayımlayan bir yayınevinin "köklü" olması, bir yerden çok da önemli olmuyor çünkü. O yayınevinin ofisinin bir Anadolu kasabasında değil de İstanbul'da olması da… *Logosoloji*, Raskol'un Baltası'nın ilk öykü kitabıydı. Ama Raskol'un Baltası, Orhan Duru ve Ahmet Güntan basmıştı ve *Logosoloji*'yle birlikte Ozan Çınar'ın ilk kitabı da yayımlanıyordu. Dağıtım sorunlarının, kitabın daha çok insana duyurulamamasının benim de canımı sıktığı zamanlar oldu tabii ki. İnsanlık hali… Ama bir "ilk kitap"ın, hangi kitaplarla yan yana durduğu, yazarını nasıl bir

edebî/insani duruşun ve niteliğin içine dâhil ettiği, dağıtım ve reklamdan çok daha önemli… Raskol'un Baltası'nı bu nedenle kendi adıma büyük bir şans olarak görüyorum. Bir sığlaşma, ucuzlaşma, ciddiyetsizlik süreci yaşıyoruz ve maalesef yayın dünyası da o sürece dâhil. Raskol'un Baltası, o dünyanın içinde şimdilik belki küçük ama saygın yer tutuyor. Zaten internet varken, kitabın ulaşılabilirliği çok da dert değil artık. Kitaptan haberdar olacak insan, bir şekilde o kitaptan haberdar olur. O kitabı okuyacak insan, evinden çıkmadan bile alır o kitabı. İyi ve köklü bir yayınevinin ise, insana yazdıklarının bir daha net ve güçlü bir karşılık bulduğuna dair iyi bir his verdiği, onu bir öykü geleneğinin içine dâhil ettiği de ayrı bir gerçek. Bunu da şu anda *Yoksunlar* ile yaşadığım için yine şanslı sayıyorum kendimi.

Son olarak; dergilerde sık sık karşılaştığımız bir isimsiniz. Dergilerin öyküye/öykücüye ne gibi etkileri oluyor sizce? İkinci kitabınızı çıkarmış olmanıza rağmen dergilere karşı duyduğunuz ilgi ve heyecan devam ediyor mu? Yoksa dergileri sadece bir basamak taşı olarak mı görmek gerek?

Evet, heyecan tabii ki ediyor. Sadece öykülerin toplamı kafamda şekillenmeden, öyküleri iyice eleyip düzenlemeden yayımlamak istemiyorum. Ama sonrasında, yazdığım bir öykünün dergide yayımlanmasından mutlu oluyorum. Kaldı ki henüz ikinci kitabı çıkarmış olmak, heyecanın kaybolmasına sebep olacak bir şey değil. Hâlâ yolun başı sayılır.

Edebiyat dergileri hem yazarlar hem de okurlar için büyük bir şans. Özellikle şiir ve öykü gibi türlerde… İlk ürünler ortaya çıkarken dergiler yazara "aşılması gereken bir eşik" sunuyor dergiler. Tepkilerinin doğruluğu veya yanlışlığı elbette tartışılır. Ama sahicilik, irade, adanmışlık testine dönüşüyor bu süreç ve bunlar da yazarlığa dâhil. Dergileri bir basamak olarak görmek anlamına gelmiyor bu, derginin kendisi çıkılması gereken bir basamak zaten. Hele hele ilk kitaptan önce… Daha sonrasında ise, okur ve yazar buluşması için iyi bir mecra. Okuru, bir insanın edebiyatla ilişkisini diri tutan bir tarafı da var dergilerin. Neyse ki öykücülüğümüzde hoş bir dergi geleneği var, umarım gelişerek devam eder.

NOTLAR

mevsimlik
öykü
dergisi

öykülem

oykulemdergi@gmail.com